

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANABİLİMDALI

GENEL GÜVENLİK TEKNİK
UYGULAMALARINDA ÖZEL GÜVENLİĞİN ÖNEMİ
VE SİVİL HAVACILIK İŞLETMELERİNDE
KANTİTATİF (SAYISAL) ANALİZİ VE
DEĞERLENDİRİLMESİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

TEZİ HAZIRLAYAN

MEHMET GÜL

TEZ DANIŞMANI

YRD.DOÇ.DR MEHMET KAHVECİ

İSTANBUL - 2015

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

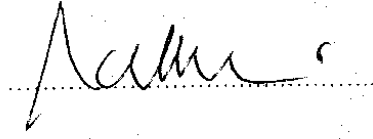
Öğrencisi: Mehmet Anabilim/Anasanat Dalı Mehmet Programı Tezli Yüksek Lisans tarafından hazırlanan
"Genel Güvenlik Teknik Uygulamalarında Operel Güvenliğin Önemi ve Sivil Havacılık İşletmelerinde Kantitatif (Gör. S. I.) Analizi ve Değerlendirilmesi" adlı bu çalışma jürimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Tarihi 20/1/2015

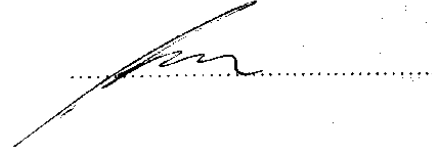
(Jüri Üyesinin Ünvanı, Adı, Soyadı ve Kurumu):

İmzası:

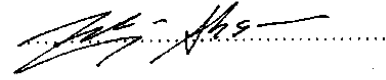
Jüri Üyesi: Y. Doç. Dr. Mehmet KARACI
Danışman: Haliç Üniv. İbne ASD/ ABD Öğr. Üyesi

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Mehmet Celal AKÇA
Haliç Üniv. Ustic ASD/ ABD Öğr. Üyesi

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Zeki AKAN
Haliç Üniv. Ustic ASD/ ABD Öğr. Üyesi

Jüri Üyesi:
..... Üniv. ASD/ ABD Öğr. Üyesi (Yedek)

Jüri Üyesi:
..... Üniv. ASD/ ABD Öğr. Üyesi (Yedek)

ÖNSÖZ

Genel Güvenlik Teknik Uygulamalarında Özel Güvenliğin Önemi ve Sivil Havacılık İşletmelerinde Kantitatif (sayısal) Analizi ve Değerlendirilmesi isimli araştırma Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Bu tez çalışmanın hazırlanmasından yürütülmesine kadar ki tüm süreçte, her türlü yardım, alaka, deneyim ve tecrübelerinden sonuna kadar yararlandığım, engin bilgi ve deneyimleri ile bana ışık tutan tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Mehmet KAHVECİ'ye teşekkür ederim.

Tez çalışmam boyunca desteklerini esirgemeyen yüksek lisans öğrenimimde her zaman bana destek olan değerli aileme ve beni akademik hayata yönlendiren, daima yol gösteren abim Talip GÜL'e sonsuz şükranlarımı sunarım

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	1
ABSTRACT.....	2
İÇİNDEKİLER	I
TABLolar DİZİNİ	V
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GÜVENLİK HİZMETLERİ

1. TÜRKİYE DE GÜVENLİK HİZMETLERİ	4
1.1. Güvenlik Kavramı	4
1.2. Güvenlik Hizmetlerinin Genel Özellikleri	7
1.3. Kolluk kavramı.....	9
1.4. Kolluk Çeşitleri	10
1.4.1. Genel Kolluk.....	10
1.4.1.1. Polis	11
1.4.1.2. Jandarma	13
1.4.1.3 Sahil Güvenlik	15
1.4.2. Özel Kolluk.....	16
1.4.2.1. Belediye Zabıtası	16
1.4.2.2. Orman Muhafaza Memurları	17
1.4.2.3. Gümrük Muhafaza memurları	18
1.4.2.3. Özel Güvenlik Teşkilatı	18
1.3 Yardımcı kolluk.....	19
1.2.4. Gemi Kaptanlar.....	20
1.2.5. Liman kolluğu.....	20

1.2.6. Çarşı ve Mahalle Bekçileri	20
1.2.7. Köy Korucular, Kır Bekçileri	21
1.2.8. Çiftçi Mallarını Koruma Kolluğu	22
1.2.9. Köy Muhtarlar.....	22

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE' DE ÖZEL GÜVENLİK HİZMETLERİ

2. ÖZEL GÜVENLİK HİZMETLERİNİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ.....	24
2.1. Özel Güvenlik Kavramının Tanımı	24
2.2. Özel Güvenliğin Dünyada ve Türkiye de Tarihsel Gelişimi	26
2.3. Türkiye'de Özel Güvenlik Hizmetleri.....	28
2.4. Özel Güvenlik Hizmetlerinin Önemi.....	32
2.5. Özel Güvenlik Hizmetlerinin Türkiye Açısından Önemi.....	33
2.6. Güvenlik Hizmetlerin İçerisinde Özel Güvenliğin Yeri.....	36
2.7. Özel Güvenlik Sisteminin Yapısı	37
2.8. Özel Güvenlik Personelinin Yetkileri	38
2.8.1. Kimlik Sorma ve tespit Etme Yetkisi	40
2.8.2. Arama ve Yakalama Yetkisi	41
2.8.3. Durdurma Yetkisi	43
2.8.4. Zor Kullanma Yetkisi	44
2.8.5. Silah Bulundurma ve Taşıma Yetkisi	46
2.9. 5188 Sayılı özel Güvenlik Yasası	48
2.10. Özel Güvenlik Personelinin Eğitilmesi	51
2.11. Özel Güvenlik Hizmetlerinin Denetimi.....	52

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SİVİL HAVACILIKTA GÜVENLİK VE İLGİLİ DÜZENLEMER

3. SİVİL HAVACILIK KAVRAMI VE TANIMI	54
3.1. Sivil Havacılık	54
3.2. Türkiye’de Sivil havacılığın Gelişimi	58
3.3. Sivil Havacılığın Türkiye Açısından Önemi	61
3.4. Sivil Havacılıkta Güvenlik Kavramı	64
3.4.1. Sivil Havacılık Güvenliği ve Gelişimi	65
3.4.2. Sivil Havacılık Güvenliğinin Önemi	68
3.4.3. Uçak Özel Güvenlik Hizmet ve Denetimi	71
3.5. 11 Eylül Saldırısı sonrası Sivil Havacılıkta Alınan Güvenlik Önlemleri.....	71
3.6.Sivil havacılıkla ilgili Ulusal Düzenlemeler	73
3.7.Sivil Havacılık İlgili Uluslar Arası Düzenlemeleri	74

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YAPILAN ÇALIŞMANIN İSTATİSTİKSEL VERİLERİ

4.1. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	74
4.2. Araştırmanın Varsayımları	74
4.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	74
4.4. Araştırmada Kullanılan Anket İle İlgili Genel Bilgiler	74
4.5. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Bulgular	75
4.6. Katılımcıların Sorulara Verdikleri Cevaba Göre Bulgular	79
SONUÇ	100
KAYNAKLAR	101

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: Cinsiyetiniz	75
Tablo 2: Yaşınız	76
Tablo 3: Öğrenim Durumunuz	77
Tablo 4: Aylık Geliriniz	78
Tablo 5: Özel güvenlik eğitiminin Meslek Yüksek Okulları vasıtasıyla verilmesi, özel güvenlik hizmetinin verimlilik ve etkinliğini artırmaktadır.	79
Tablo 6: Eğitici personel, eğitimde kullanılan araç ve gereci etkili bir şekilde kullanma konusunda yeterlidir.....	80
Tablo 7: Özel güvenlik eğitim seviyesi yapılan hizmetin gereklerine uygundur.....	81
Tablo 8: Özel güvenlik eğitimi vermek üzere kurulan Meslek Yüksek Okullarının yaygınlaşması Türkiye ve sektör açısından iyi bir gelişmedir.	82
Tablo 9: Özel güvenlik eğitimlerinde, yöneticilere ayrı bir eğitim verilmesi daha yararlı olacaktır.....	83
Tablo 10: Hava yoluyla yolcuğu tercih ederim.....	84
Tablo 11: Hava yoluyla yolcuğu daha güvenli bulmaktayım.....	85
Tablo 12: Sivil havacılık güvenliğini yeterli bulmaktayım	86
Tablo 13: Sivil havacılık eğitimi konusunda yeterli eğitim verildiğini düşünmekteyim	87
Tablo 14: Hava limanı güvenliği açısından gerekli ekipmanların bulduğuna inanmaktayım.....	88
Tablo 15: Eğitici personel konusunda gereken eğitimler yeterlidir.....	89
Tablo 16: Özel güvenlik şirketlerinin yöneticileri; etkin yönetici özelliklerine sahiptir.....	90

Tablo 17: Ülkemizde artan terör olayları; özel güvenlik hizmetlerinin gerekliliğini arttırmıştır.	91
Tablo 18: Özel güvenlik hizmetlerinin Türkiye'de ihtiyaçlara cevap vermekten uzak olduğunu düşünüyorum.	92
Tablo 19: Güvenlik hizmeti satın alan kurumlar; güvenlik hizmeti veren firmalardan görev tanımı dışı hizmetler beklemektedirler.....	93
Tablo 20: Özel güvenlik hizmeti veren kurumların yeterlik açısından eşit olduklarını düşünüyorum.	94
Tablo 21: Özel güvenlik personelinin bazı özel kişilik özelliklerine sahip olmaları gerekmektedir.....	95
Tablo 22: Güvenlik hizmetinin yerine getirilebilmesi için silah kullanmaya kadar varan çeşitli zor kullanma yollarından yararlanılmalıdır.	96
Tablo 23: Güvenlik hizmeti veren firma/kurumda yaşanabilecek herhangi bir asayiş olayında seve seve her türlü riski göze alabilir.	97
Tablo 24: Özel Güvenlik Görevlileri 5188 sayılı yasanın 7. Maddesinde sayılan yetkilerinin neler olduğunu, nasıl davranılacağını ve kullanma şartlarını kavramışlardır.	98
Tablo 25: Özel Güvenlik Hizmetlerinin başarılı bir şekilde sunulması ve sunulan hizmetlerin kalitesinin artırılması için hizmetin yürütüleceği alana göre personel seçimine önem verilmelidir.....	99

GENEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı : Mehmet GÜL
Anabilim Dalı : İşletme
Programı : İşletme
Tez Danışmanı : Yrd.Doç.Dr. Mehmet KAHVECİ
Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans-Ocak 2015

GENEL GÜVENLİK TEKNİK UYGULAMALARINDA ÖZEL GÜVENLİĞİN ÖNEMİ VE SİVİL HAVACILIK İŞLETMELERİNDE KANTİTATİF (SAYISAL) ANALİZİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

ÖZET

Güvenlik temel olarak bir süreci ifade etmektedir. Dönemde var olan tehditlere göre yeni yeni şekiller alan, anlamı genişleyip daralan bir kavramdır. Son dönemde kamu düzeninin ve güvenliğinin sağlanmasında kolluk kuvvetlerinin yanında, özel yasayla kurulan yardımcı güvenlik teşkilatlarının da önemli roller üstlendiği görülmektedir. Bu noktada özel güvenlik; kamu güvenliğini tamamlayıcı nitelikte olup, genel olarak önleyici güvenlik tedbirlerini ifade etmektedir. Kamu hizmeti olarak örgütlenen faaliyetlerin özel hukuk kişileri tarafından yerine getirilmesi mümkün kabul edilmektedir. Kamu düzenini sağlama yönü ön plana çıkmış merkezîyetçi güvenlik örgütlerinde karşılaşılan etkinlik sorunlarının temel nedeni, çağdaş güvenlik yaklaşımını ve değişime uygun polis modelini gerçekleştirilememeleridir.

Anahtar Kelimeler: Sivil havacılık güvenliği, özel güvenlik hizmetleri, Türkiye de güvenlik

GENEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı : Mehmet GÜL
Anabilim Dalı : İşletme
Programı : İşletme
Tez Danışmanı : Yrd.Doç.Dr. Mehmet KAHVECİ
Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans-Ocak 2015

IMPORTANCE OF SPACIAL SAFETY IN GENERAL SECURITY TECHNICAL IMPLEMENTATION AND QUANTITATIVE ANALYSIS AND EVALUATION IN CIVIL AVIATION ADMINISTRATION

ABSTRACT

It is considered to be possible that private law bodies and people execute activities which are originally organized as public services. Basicly security describes a period. It is a notion having broadening or narrowing meaning according to threats present in a particular period. It has been lately assisted that besides police force, subsidiary security organizations established basing on special legal regulations, undertake important roles in the task of ensuring the public order and security. The reason of the efficiency problems of centralist security organizations which is responsible of public order is not able to realized the contemporary security system and the sebsible policing model.

KeyWords: Civil aviation security, security services, security in Turkey

GİRİŞ

Güvenlik, suç olgusu ile birlikte ortaya çıkan bir kavramdır. Güvenlik problemleri de tarihin ilk devirlerinden itibaren otoriter güçler tarafından çözülmeye çalışılmıştır. Zaten devlet denilen üstün otoritenin ortaya çıkışında da toplulukların güvenliklerinin sağlanması ihtiyacı yatmaktadır. Bu nedenle her devlet kendi içerisinde güvenliği sağlamak için farklı güvenlik sistemleri ve örgütlenmesi geliştirmiş ve zamanın ihtiyaçlarına göre de bu güvenlik sistemleri ve örgütlenmelerini yeniden biçimlendirmiştir.

Yirminci yüzyılın başından itibaren de gerek ülkemizde gerek dünyada sanayi devrimi ile birlikte büyük şehirlerde yaşayan insan nüfusu artmış sanayi kuruluşlarının sayısı ve büyüklüğü ile bütün bu yapıyı yönlendirip yönetecek devlet kurumlarının da ihtiyaçlar nedeniyle sayısı ve çeşitliliği artmıştır. Bilgi çağına geçilmesi ile beraber bilgi teknolojisinin getirdikleri insanlığın yararına olmasının yanında suçluların ve teröristlerin kullandığı metotların gelişmesine, saldırı alanlarının genişlemesine, etkilerinin ve boyutlarının artmasına neden olmuştur.

Buna karşılık gelişen ve değişen dünyanın ihtiyacı olan güvenlik hizmetlerini sunmakta kamu kolluk kuvveti olarak tabir ettiğimiz güvenlik birimleri hem sayıca yetersiz kalmaya hem de işlenmiş suçları araştırıp ortaya çıkarmak ve işlenmesi planlanan suçları engellemek için istihbarat faaliyetlerini yürütmekte zaafa düşmeye başlamış, yani suç öncesi ve sonrasındaki güvenlik hizmetlerindeki etkinliği ve verimliliği azalmaya başlamıştır.

1. BÖLÜM

GÜVENLİK HİZMETLERİ

1. TÜRKİYE DE GÜVENLİK HİZMETLERİ

1.1. Güvenlik Kavramı

Güvenlik, devletin korunmasından kazaların önlenmesine kadar geniş bir alanı oluşturmaktadır. Kelime olarak güvenlik, tehlike bulunmaması hali, emin ve rahat olma durumu şeklinde ifade edilmektedir. Dolayısıyla, güvenlik, devletin, kamu düzeninin, çalışma hayatının, hayat hakkının, kişisel hak ve hürriyetlerin, can ve mal emniyetinin korunmasından, çeşitli kaza ve yangınların verecekleri zararlara karşı korunmaya kadar çok geniş kapsamlı bir kavramdır. Güvenlik geniş kapsamlı bir kavram olduğundan, bahsedilen konuya göre tanımı genelde değişmektedir. (Kuyaksil vd., 2005: s. 86.)

Sözlük anlamı olarak toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi durumu, emniyet anlamına gelen güvenlik kavramı, insanın doğumundan itibaren geçirdiği her bireysel ve toplumsal evrede kullanılır. En genel anlamıyla “emniyet altına alınmak istenen toplumsal yapı, birey veya eşyaların gelecekte de korunacağına yönelik beklenti” (Wolfgang Heisenberg Bedrohungsperezeption, Friedens- und Sicherheitsverständnis als Grundlage politischen Handelns, Wolfgang Heisenberg/Dieter S. Lutz (Ed.),,Sicherheitspolitik Kontrovers, Bundeszentrale für politische Bildung, Schriftenreihe Band 291/I, Bonn, 1990. Aktaran, Muhittin Demiray, İsmail Hakkı İşcan, a.g.e., s.149.)olarak tanımlanan güvenlik kavramı, bir birey için, yakınlarının ve kendisinin canının güvende olması, mallarının güvende olması ve bu güvenli durumun sürdürülmesi gibi temel kaygı durumlarını ifade ederken, uluslararası ilişkiler açısından da benzer anlamları da kapsamaktadır. Uluslararası ilişkilerdeki güvenlik kavramını birkaç düzlemde ifade etmek gerekirse: Uluslararası sistemin bütünü ya da bütüne yakınının güvenliği, coğrafi ya da işlevsel alt sistemlerin, bölgelerin güvenliği, devletin güvenliği, toplumun güvenliği, toplumsal alt grupların güvenliği ve bireylerin güvenliği sayılabilecek ana esaslardır. Ancak esas olarak güvenlik, uluslararası ilişkilerde devlet aktörünün davranışları, bölgesel kuruluşların

davranışları ve evrensel ilkeler ile uluslararası kuruluşlar çerçevesi içerisinde ele alınan bir kavram olmakta ve bu perspektiften incelenir.. Ancak uluslararası ilişkilerde güvenlik hangi perspektiften ele alınırsa alınsın bir süreç içinde değerlendirilmektedir. Zaman ve koşullara göre gelişen olaylar, kavramın içeriğini geliştirdiği gibi, güvenlik oluşumlarını, yöntemlerini ve tekniklerini de etkilemektedir.

Güvenlik, insanlık tarihi açısından bakıldığında, değişmeyen ve her zaman gereksinim duyulan öncelikli ihtiyaçlardan biri olmuştur. Güvenlik, insanlığın varoluşundan beri ihtiyaçlar hiyerarşisinin ve yaşama içgüdüsünün ilk basamağını oluşturmuştur. Yaşamın her evresinde, güvenlik ihtiyacının önemi azalmamış aksine artarak devamlılığını sürdürmüştür. Güvenlik ihtiyacı karşılanmamış bireylerin, gerek toplumsal ve sosyal gerekse bireysel yaşamlarında diğer ihtiyaçlarını karşılaması mümkün değildir. (Aġaoġulları, 1998: s.24)

Güvenlik kavramı içinde ifade edilen amaç, bireyler ve topluluklar ile onların mal varlıklarına zarar verecek durum ve tehlikeleri önlemeye çalışmaktır. Bazen de "asayiş" terimi ile de anlatılan bu amaç hem umumi hem de umuma açık yerlerde mal ve can bakımından hiçbir tehlikenin olmaması, saldırı, zorlama, itilip kakılma, durdurulma, bekletilme, alıkonma ile kaza ve engellemeye uğramadan bulunma ve dolaşma ile bireylerin bu yönde inanç ve kanaat sahibi olmaları anlamını taşımaktadır.

İnsanların insan gibi yaşayabilmesi maddi varlığının yanında manevi varlığının korunması, yaşama hakkı ve diğer temel hak ve özgürlüklere sahip olması ancak huzurlu ve güvenli bir ortamda mümkün olmaktadır. Bu nedenle her insan topluluğunun yaşamını sürdürebilmesi için bir düzene, disipline ve güvene ihtiyacı vardır. Dolayısıyla insanların en temel ihtiyaçlarından biri güvenlik ihtiyacıdır ve bu ihtiyaç günümüzde devletin oluşturduğu kurumlarının güvenlik hizmetleri ile karşılanır. Yani güvenlik kuvvetlerinin varoluşuyla vatandaşların yararlanacağı ve kendi kendilerini müdafaa durumunda kalmayacakları bir düzen oluşturulmuştur. Güvenlik kuruluşları yalnızca, vatandaşı aksaklık ve ihlallerden korumakla kalmamış aynı zamanda yasaların işlemesine aracı olmuştur. Bu yüzden güvenlik kuvvetleri var oldukça vatandaşın malını korumak zorunda kalmasına ya da sürekli kendi hakkını

savunmak zorunda kalmasına gerek yoktur. (Becker, 2009: s. 445.)

1990'lı yıllarda uluslararası ilişkilerde karşımıza çıkan devlet-merkezli olmayan bir diğer yeni yaklaşım ise eleştirel teori olmuştur Bu yaklaşım özellikle Marksist düşünce etrafında şekillenmiş ve bazı Alman düşünürler tarafından geliştirilerek aynı zamanda Frankfurt Okulu olarak da isimlendirilmiştir. (Jackson vd., 2007: s. 292) Eleştirel kavramı, hakim yapıların, süreçlerin, ideolojilerin ve yerleşmiş anlayışların dışında durmaya çalışan bir bakış açısını ifade etmektedir. Güvenliği, kısaca kişilerin canlarının mallarının ırz ve namuslarının her türlü saldırı, tehdit ve muhtemel kazalara karşı korunması şeklinde tanımlanabilir. (Tiyek, 2001: s. 5).

Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu ise " Polis asayişi, amme, şahıs, tasarruf emniyetini ve mesken masuniyetini kor ur. Halkın ırz, can ve malını muhafaza ve ammenin istirahatını temin eder..." (2559 Sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu, Md. 1) düzenlemesi ile güvenlik kavramının tanımını başka bir şekilde yapmıştır. Güvenlik kavramı aynı zamanda "güvenlik görevlisi" anlamında, belki zorlama ile de olsa "güvenlik kurumu ya da kuruluşu" anlamında, çoğu zamanda "güvenlik için alınan bütün önlemleri" kapsamaktadır. (Orhan Filiz, 2006: s. 37.)

Bu açıdan eleştirel teori temel olarak, güvenlik çalışmalarında ki geleneksel söylemin zayıf yanlarını ve sorunlarını tanımlayarak, özgürleştirme vizyonu doğrultusunda alternatif bir söylem geliştirmeyi ve bu sayede güvenlik sorununa farklı bir çözüm önerisinde bulunmayı amaçlamıştır. Eleştirel teoride uluslararası ilişkiler sadece devletlerarası ilişkilere dayandırılmamış, aksine devletlerin kendilerine özel içyapılarının ve sivil toplum örgütlerinin de uluslararası ilişkilerde etkin olabileceği savunulmuştur. Güvenlik ise inşacı kuramda olduğu gibi, devlet merkezli olmaktan uzak olarak algılanmıştır. Özellikle eleştirel kuramcılar güvenliğin alanının genişletilerek kimlik, salgın hastalıklar, çevre felaketleri ve göç gibi konuların güvenlik sorunu olarak ele alınması konusunda fikirlerini belirtmişlerdir. Bu çerçevede kültürel, milli veya cemaatsel fanatizme karşı "ortak insanlık Toplumu"nu ön plana alan eleştirel güvenlik yaklaşımı üç temel noktada güvenlikle ilgili yaklaşımını radikalleştirmiştir:

•Güvenlik daha ‘derin’ anlaşılmalıdır: Sadece devlet gibi soyut kuramsal varlıkların güvenliğini sağlamaya çalışmak yerine alternatif ve korunmaya daha muhtaç kişi ve grupları koruma altına alınmalıdır.

•Güvenlik daha ‘geniş’ olmalıdır: Askeri kuvvet kullanımını tek veya öncelikli güvenlik kaynağı veya tehdidi olarak algılamak yerine, tehditlerin ve güvenlik arzının çok kaynaklı, iç içe geçmiş ve dışlayıcı siyasi tercihlerin istenmeyen sonucu olarak görmek gerekmektedir.

•Güvenlik ‘yoğun’ olmalıdır: Realizmin statükoculuğuna karşın, güvenlik teorik ve pratik açıdan olayları özgürleştirme kriterlerinden geçirip kültürel farklılıklara duyarlı, pragmatik ama aynı zamanda evrensel bir değiştirme siyaseti olarak anlaşılmalıdır.

Bu üç radikalleştirici müdahale sonucunda güvenlik artık devletlerin ve hükümetlerin çıkarlarını yansıtan teknik ve stratejik bir kavram olmaktan çıkmış ve baskıcı ulusal veya uluslararası siyasi ve yapısal engellerin aşılmasını, cinsiyet ayrımının önlenmesini, global perspektifli olan adaletli bir gelir dağılımının ve insan hakları rejimlerinin uluslararası kararlarda yaygınlaşmasını sağlama gibi hedeflere kaymıştır. (Dağı, 1996, ss. 185-226.)

Eleştirel güvenlik düşüncesindeki toplum-güvenlik bağlantısının hedefi ise devlet ile birlikte gerçekleştirilecek, sadece devletler için olmayan ve gerektiğinde devlete karşı çıkan bir toplumcu güvenlik anlayışının oluşturulması olarak ifade edilmiştir. Güvenliğin, birey ve ezilen grupların özgürleşmesi, insani güvenliğin ve “pozitif barışın” sağlanması ve askeri anlaşmazlıkların askeri diyalog yoluyla çözülmesi sayesinde elde edilebileceği eleştirel teorinin ortaya koyduğu güvenlik anlayışının temelleridir.

1.2. Güvenlik Hizmetlerinin Genel Özellikleri

Güvenlik Hizmeti kamu hizmeti niteliğine sahip olduğu gibi, bazı mesleki niteliklere de sahiptir. Bu nitelikler şöyle sayılabilir:

- Güvenlik hizmeti bir kamu hizmeti niteliğinde olup, kamu sektörüne veya özel sektöre bağlı güvenlik güçleri veya teşkilatları tarafından verilebilir.

- Güvenlik hizmeti profesyonel olarak sunulur. Yani günümüzde güvenlik bir meslek olarak kabul edilir ve o şekilde icra edilir.
- Güvenlik hizmeti önleyici bir niteliğe sahiptir.
- Güvenlik hizmeti aynı zamanda koruyucu niteliktedir.
- Güvenlik hizmetinin yerine getirilebilmesi için silah kullanmaya kadar varan çeşitli zor kullanma yollarından yararlanır.
- Yargısal denetimi idari yargı mercilerince yapılır.
- Güvenlik hizmeti demokratik, otoriter veya baskıcı gibi çeşitli sistem ve metotlarla sunulabilir.
- Güvenlik hizmeti halk tarafından rutinde, yani normal zamanda lüzumsuz, acil durumlarda ise yetersiz olarak görülmektedir..

Güvenlik hizmetlerinin kendine has özellikleri vardır. Bu özellikleri genel olarak şu şekilde sıralamamız mümkündür (Kuyaksil, 2005: 23):

- Güvenlik hizmeti günün 24 saatini kapsayan sürekli bir hizmettir. Hizmetin etkin ve kesintisiz olarak sürdürülebilmesi için nöbet sistemi geliştirilmiştir.
- Güvenlik hizmetleri mekân ile ilgilidir. Her güvenlik birimi kendi sorumluluk alanının güvenliğini sağlamakla görevlidir. Ancak her güvenlik biriminin sağladığı hizmetten, diğer güvenlik birimleri de faydalanırlar. Dolayısıyla sunulan her güvenlik hizmetinin genel olarak ülke güvenliğine katkısı vardır.
- Güvenlik hizmeti sunan kişiler, yasalarda belirlenen şekil ve şartların oluşması durumunda, yasalarda belirtildiği şekilde zor kullanma yetkisine sahiptirler.
- Güvenlik hizmeti sunan kişiler zor kullanma yetkisinin gereği olarak yasalarda belirtildiği şekilde silah taşıma yetkisine sahiptirler.
- Güvenlik hizmeti sunan kişiler genellikle üniforma giyerler (Kuyaksil, 2005: s.85).

1.3. Kolluk kavramı

En ilkel ve sadesinden, en gelişmiş ve karmaşığına kadar, her insan topluluğı sosyolojik, siyasal anlamda toplum olmak ve ortak yaşam sürdürebilmek için belirli bir düzene, asgari bir disipline bağlanmalıdır. Bu nedenle; siyasal toplumlarda kamu gücünün en eski ve en yaygın görevi, düzeni sağlamak ve korumak amacına yönelen genel kolluk faaliyetleridir. Genel kolluk kuvveti ya da güvenlik örgütü denildiğı zaman; polis ve jandarma ile birlikte kendi özel kanunlarına göre kurulup, silah kullanma ve taşıma yetkisi olan, görev alanlarında kamu düzeni ve güvenliğini sağlayan unsurlar anlaşılmalıdır.

Kolluk şu biçimde tanımlanabilir: Kamu makamları (otoriteleri) tarafından, kamu düzenini sağlamak amacıyla, kamu özgürlüklerine konulan sınırlamadır. Devlet kolluk gücünü kullanarak, toplumdaki kişilerin tutum ve davranışlarını izleyerek, bunları denetleyerek ve gerektiğinde müdahale ederek, toplumdaki kamu düzenini sağlar. Kolluk sözcüğü, hem idari etkinliğı hem de bu etkinliğı yürüten görevlileri anlatır.

Toplum düzeninin güvenlik, genel sağlık, dirlik ve esenlik yönlerinden bozulmasını önlemeye, bozulduğunda da geri getirmeye yönelik etkinliklere genel idari kolluk, bazen bunlar dışında bazen de yine bu konularda olmakla beraber, özel yasal düzenlemelerle birincisinden farklı örgüt, personel ve daha değişik usullerle yürütülmesi söz konusu olanlara da özel idari kolluk ya da hizmet kolluğı denilir.

Güvenlik, hepimizin sorunudur ve ona ait ortamın oluşmasında herkesin sorumluluğı vardır. Devletin temel görevlerinden en önde geleni, ülkede huzur ve güvenin temini ile vatandaşların can ve mal emniyetinin sağlanmasıdır. Devlet bu görevini, kolluk kuvvetleri ile yerine getirir. Kolluk kuvvetleri bir bütündür. Polis, Jandarma, Sahil Güvenlik ve Özel Kolluk Kuvvetlerinin ortak amacı kamu düzeni ve güvenliğinin sağlanmasıdır.

Kolluk, idarenin hak ve özgürlüklere en fazla karışabildiğı bir alan olması nedeniyle, bu konudaki görev-yetki, önlemler ve ölçü ile usuller ve yaptırımların, sadece kamu düzenini ilgilendirdiğı ölçüde İdare Hukuku ilkeleri ve özellikle yasama tarafından konulan kurallar çerçevesinde yürütülen bir etkinlik olması zorunludur.

Kolluk etkinliklerinin alanı yer yönünden farklılık göstermektedir. Nitekim umuma açık yerlerde oldukça geniş sayılabilecek kolluk yetkileri, özel konutlar söz konusu olduğunda çok daha sınırlıdır. Kolluk alanında ulaşılmak istenen amaç kamu yararadır. Kamu yararının hangi yönden bozulacağına bakılacak olursa, en başta bireyler ve toplulukların can ve mal güvenliği ile sağlık ve dirlik-esenlik yönünden olumsuz biçimde etkilenebilecekleri ve önce bu açıdan korunmalarının gerekli olduğu gözlemlenmiştir.

Devlet kolluk gücü ile bireylerin ve toplulukların toplum içindeki tutum ve davranışlarını, uğraş ve faaliyetlerini denetlemekte ve onların temel hak ve özgürlüklerini gerektiğinde sınırlayabilmektedir.

İdarenin görevlerinden biri kamu düzeninin sağlanması ve korunması, bozulduğunda tekrar eski haline dönmesini sağlamakla birlikte kamu düzeninin devamlılığının toplumda hissettirilmesini sağlamaktır. Kamu düzeni, bireylerin can ve mallarının saldırılara karşı korunması, dirlik, rahat, huzur ve sağlık içinde yaşaması, sahip oldukları temel hak ve hürriyetlerini kullanabilmeleri ve bu halin devamlılığıdır. İdarenin kamu düzeninin sağlanması ve korunmasında, bozulduğunda tekrar eski haline getirilmesindeki en etkin gücü kolluk kuvvetleridir.

1.4. Kolluk Çeşitleri

1.4.1. Genel Kolluk

Genel kolluk, genel emniyeti, genel asayiş, kamu düzenini, genel ahlakı ve huzuru sağlayan aynı zamanda koruyan ve diğer tüm kanunlarda kendilerine verilen görevleri yerine getiren kuruluşlardan oluşmaktadır. Genel kolluk, ETK madde 3'te de belirtildiği gibi silahlı bir kuvvet olan polis ve jandarmadan teşekkül etmektedir. Bunun yanında sahil güvenliğinin de normal zamanlarda yani barış dönemlerinde genel kolluk vazifesi bulunmaktadır. Genel kolluk kuvveti olan polis belirlenen belediye sınırları içerisinde, jandarma belirlenen kırsal bölgede ve sahil güvenlik sahillerinde ve göllerde görevini yeri Ülkemiz sınırları içerisinde genel emniyet ve asayiş ile kamu düzeninin bozulmaması için önlemler alma, suç ve suçluları tespit ederek yakalama ve yargı organlarına sevk etme görevlerinin yasalarca verildiği teşkilatlar, kolluk kuvvetleri olarak tanımlanmaktadır.

Görev alanları, mahiyeti itibariyle aynı fakat coğrafi olarak farklı olan Polis, Jandarma, Sahil Güvenlikten oluşup, genel güvenlik ve asayiş, kamu düzenini, genel ahlakı ve huzuru sağlayan ve koruyan ve diğer kanunların verdiği görevleri yapan kuruluşlardır.

Genel kolluk hizmetleri kapsamında, kamu düzenini sağlamak için başvurulan en etkin mekanizma, önleyici güvenlik önlemleri almaktır. Buna rağmen suç işlendiyse kolluk kuvvetlerinin görevi, delilleri tespit ederek suçluları bir an önce yakalayıp adalete teslim etmektir. Burada amaç suç işlemeyi önlemek ya da en aza indirmektir.

Genel kolluk kuvvetlerinin esas görevi, ülke genelinde emniyet ve asayiş sağlamaktır. Emniyet ve asayiş hizmetleri uzmanlık isteyen görevlerdir. Suçun önlenmesi, adli kolluk görevleri ve devlet güvenliğini ilgilendiren konular, genel kolluk kuvvetlerine yasalarca verilmiş görevlerdir. Genel kolluk hizmetlerini yerine getiren polis belediye hudutları içerisinde, jandarma polisin teşkilatlanmadığı kırsal alanlarda, sahil güvenlik ise sahil ve göllerde görev yaparlar.

1.4.1.1. Polis

Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu (PVSK) madde 1'e göre polis; genel asayiş, kamu düzenini, insanların kişilik haklarını, insanların sahip oldukları maddi ve manevi her şeyi ve mesken dokunulmazlığını korur; yardım isteyenlere, yardıma muhtaç olan çocuk, hasta ve acizlere yardım eder ve kanunların kendisine verdiği görevleri yerine getirmektedir. ETK'nın 4. maddesine göre, silahlı bir güç olarak asayiş ve düzeni korumaya ve gözetmeye çalışan polis; resmi kıyafetli polis ve sivil polis olarak ikiye ayrılmaktadır. Aynı Kanunun 5. maddesinde resmi kıyafetli polis ise, kendi içerisinde araçlı resmi kıyafetli polis (Yunus, Şahin, Martı, Atlı polis vs.) ve araçsız resmi kıyafetli polis olarak ikiye ayrılmaktadır. Her çeşit emniyet hizmetinde resmi kıyafet giymeden çalışan personel ise sivil polistir (ETK, md.6).

Polisin genel emniyetle ilgili görevleri iki kısımdır (PVSK md.2);

- Kanunlara, tüzüklere, yönetmeliklere, hükümet emirlerine ve kamu düzenine uygun olmayan hareketlerin işlenmesinden önce bu kanun hükümleri dairesinde önünü almak,

•İşlenmiş olan bir suç hakkında Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ile diğer kanunlarda yazılı görevleri yapmak,

Görüldüğü gibi (PVSK md.2) polisin genel manada suç öncesi polislik (proaktif polislik) ve suç sonrası polislik (reaktif polislik) görevleri olduğunu belirtmektedir. Proaktif polislik, suç fiili yerine getirilmeden önce suçun oluşmasına engel olmak adına alınan her türlü genel emniyet tedbirleridir.

Reaktif polislik ise, suç olarak nitelendirilen fiil yapıldıktan sonra suç veya suçların tespit edilmesi, şüphelilerin yakalanması ve o suçla ilgili delil niteliği taşıyan her şeyin araştırılıp adli makamlara gönderilmesi aşamasıdır. Toplumun genel düzenini sağlayan ve olan düzenin bozulmaması için suç öncesi alınacak bütün önlemler polisin idari görevlerini, suç işlendikten sonraki yapılan çalışmalar ise polisin adli görevlerini içermektedir (Dönmez, 2007: s.168).

Polisin yetkileri konu başlığı olarak aşağıda gösterilmektedir (Dönmez,2007: ss.303-383);

- Parmak izi ve fotoğraf alma yetkisi,
- Açılması izne bağlı olan işyerleri konusunda polisin tahkikat yetkisi,
- Kapatma ve faaliyetten men yetkisi,
- Men yetkisi,
- Zapt etme (el koyma) yetkisi,
- Arama yetkisi,
- Y akalama ve gözaltına alma yetkisi,
- Davet etme ve ifade alma yetkisi,
- Zor ve silah kullanma yetkisi,
- Durdurma, kimlik sorma ve tespit etme yetkisi,
- Bilgi toplama ve istihbarat yetkisi,
- Polisin bazı yerlere girme yetkisi.

1.4.1.2. Jandarma

2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu (JTGYK) madde 3'e göre jandarma,

“Türkiye Cumhuriyeti Jandarması emniyet ve asayiş ile kamu düzeninin korunmasını sağlayan ve diğer kanun ve nizamların verdiği görevleri yerine getiren silahlı, askeri bir güvenlik ve kolluk kuvvetidir” şeklinde tanımlanmıştır.

Jandarma Genel Komutanlığı, Türk Silahlı Kuvvetlerinin bir parçası olup, Silahlı Kuvvetlerle ilgili görevleri, eğitim ve öğrenim bakımından Genelkurmay Başkanlığına, emniyet ve asayiş işleriyle diğer görev ve hizmetlerin ifası yönünden İçişleri Bakanlığı'na bağlıdır (2803 sy. JTGYK m.4). Jandarmanın genel olarak görevleri JTGYK madde 7'ye göre aşağıda belirtilmiştir;

- Mülki Görevleri: Emniyet ve asayiş ile kamu düzenini sağlamak, korumak ve kollamak, kaçakçılığı men, takip ve tahkik etmek, suç işlenmesini önlemek için gerekli tedbirleri almak ve uygulamak, ceza infaz kurumları ve tutukevlerinin dış korunmalarını yapmak.
- Adli Görevleri: İşlenmiş suçlarla ilgili olarak kanunlarda belirtilen işlemleri yapmak ve bunlara ilişkin adli hizmetleri yerine getirmek.
- Askeri Görevleri: Askeri kanun ve nizamların gereği görevlerle Genelkurmay Başkanlığınca verilen görevleri yapmak.
- Diğer Görevleri: Yukarıda belirtilen görevler dışında kalan ve diğer kanun ve nizam hükümlerinin icrası ile bunlara dayalı emir ve kararlarla Jandarmaya verilen görevleri yapmak.
- Sıkıyönetim, Seferberlik ve Savaş Halindeki Görevleri: Jandarma birlikleri; Genelkurmay Başkanlığınca lüzum görülen hallerde sıkıyönetim, seferberlik ve savaş hallerinde gerekli olan bölümü ile Kuvvet Komutanlıkları emrine girer, kalan bölümü ile Jandarma Genel Komutanlığı emrinde normal görevlerine devam eder (2803 sy. JTGYK md.8).

Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Yönetmeliği'ne göre jandarmanın yetkileri aşağıda belirtilmiştir (madde 24-40);

- Genel düzeni sağlama yetkisi,
- Uyarıda bulunma ve emir verme yetkisi,
- Kanun ve kişiler aleyhine işlenen eylem ve hareketleri yasaklama yetkisi,
- Kimlik sorma yetkisi,
- Kişileri arama yetkisi,
- Genel arama yetkisi,
- El koyma yetkisi,
- Çağrı, sorgulama ve bilgi isteme yetkisi,
- Parmak izi ve fotoğraf alma yetkisi,
- Zor kullanma yetkisi,
- Silah kullanma yetkisi.
- Polis ve Jandarma Arasındaki Görev Paylaşımı

Polis ve jandarma arasındaki görev farklılığı konu olarak değil, coğrafi olarak yer bakımındandır. Bu konular yönetmelikle düzenlenmiştir. Bu yönetmelik “*Emniyet ve Asayiş İşlerinde İl, İlçe ve Bucaklardaki Jandarma ve Emniyet Ödevlerinin Yapılması ve Yetkilerinin Kullanılması Suretini ve Aralarındaki Münasebetleri Gösterir Yönetmelik*” dir (15.07.1961 - 10855 Resmi Gazete).

İl ve ilçe belediye sınırları içindeki bölge polisin sorumluluk alanını; dışında kalan bölge ise jandarmanın sorumluluk alanını oluşturmaktadır. Kolluk birimlerinin personel, araç, gereç imkânları ve hizmet gerekleri göz önünde bulundurularak bu durumun tersi durumlarda söz konusu olabilmektedir. İl ve ilçelerdeki jandarma ve polis sorumluluk alanlarının sınırları, ilçelerde kaymakam, illerde vali veya görevlendireceği vali yardımcısı başkanlığında jandarma ve emniyet temsilcilerinin katılacağı bir komisyon tarafından belirlenmektedir. Sınırlarda değişiklik olması halinde, değişikliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç üç ay içerisinde sorumluluk alanları yeniden düzenlenir. Komisyon tarafından alınan kararlar bir protokole bağlanır ve belirlenen sorumluluk alanlarının sınırları protokole eklenen

bir harita veya kroki üzerinde gösterilir. Sorumluluk alanlarının sınırlarının belirlenmesinde oybirliği sağlanamayan durumlarda kolluk birimleri arasındaki anlaşmazlıklar vali tarafından kesin olarak çözümlenir ve düzenlenecek protokolle bu husus belirtilir. Hazırlanacak protokol doğrultusunda devir ve teslim ile ilgili işlemler en geç üç ay içerisinde tamamlanır. Görev ve sorumluluk alanlarını belirleyen protokol ve ekindeki harita veya kroki ile diğer eklerin komisyonca onaylanacak birer örneği mülki amirlik, jandarma ve emniyet birimlerinde dosyalanır. Bunların birer örneği de ilgili kolluk birimlerinin merkez teşkilatlarına intikal ettirmek üzere İçişleri Bakanlığı'na gönderilir.

1.4.1.3 Sahil Güvenlik

1967 yılında başlatılan çalışmalar neticesinde, 09 Temmuz 1982 tarihinde 2692 Sayılı Kanun kabul edilmiş ve 13 Temmuz 1982 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak Sahil Güvenlik Komutanlığı kurulmuştur. 01 Eylül 1982 tarihinden itibaren fiilen göreve başlayarak 01 Ocak 1985 tarihine kadar Jandarma Genel Komutanlığı'na bağlı olarak görev yapan Sahil Güvenlik Komutanlığı bu tarihten itibaren Türk Silahlı Kuvvetleri'nin kadro ve kuruluşu içerisinde yer alır. Barışta görev ve hizmet yönünden İçişleri Bakanlığı'na bağlı bulunur. Olağanüstü haller ve savaş halinde ise Deniz Kuvvetleri Komutanlığı emrine girecek silahlı bir güvenlik kuvvetidir (www.sgk.tsk.tr).

Sahil Güvenlik Komutanlığı'nın görevleri geniş olarak 2692 Sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanununun 4. maddesinde teferruatlı bir şekilde yazmaktadır:

2692 Sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu madde 5'e göre, Sahil Güvenlik Komutanlığının yetkileri şu şekildedir:

- Sahil Güvenlik Komutanlığı mensupları kendilerine bu Kanun ile verilen görevlerin yapılmasında; silah kullanma yetkisi dâhil kanunların diğer güvenlik kuvvetlerine tanıdığı bütün hak ve yetkilere sahiptirler.
- Liman sınırları dışında Türk Kanunlarına göre cezalandırılması gereken eylemlere, ilgili kanun ve uluslararası antlaşmalar hükümlerine göre el koyarlar.
- Suçun denizde başlayıp karada devam etmesi ya da suçluların karaya

geçmesi hallerinde, yetkili güvenlik kuvveti olaya el koyuncaya kadar suç delillerinin kaybolmasını ve suçluların kaçmasını önlemek amacıyla yetkilerini karada da sürdürürler. Durum, en kısa sürede gerekli imkânlar kullanılarak mahalli mülki amire bildirilmektedir.

1.4.2. Özel Kolluk

Özel kolluk, genel kolluk görevi yerine getiren polis, jandarma dışındaki özel kanunlarla kurulan ve belirli görevleri yerine getiren güvenlik kuvvetleridir. Bunlar ile ilgili örnekler aşağıda verilmiştir (Kuyaksil, 2005: s.88):

- Belediye zabıtası,
- Liman zabıtası,
- Orman muhafaza,
- Gümrük muhafaza,
- Özel güvenlik teşkilatları,
- Gemi kaptanları.

1.4.2.1. Belediye Zabıtası

Belediye kolluğu 1580 sayılı Belediye Kanununun 104. maddesine göre kurulmuş olan silahsız özel kolluk kuvvetidir.(1580 sayılı Belediye Kanunu, Md. 104)

Belediye zabıtası, belediye sınırları içinde beldenin düzenini ve belde halkının sağlık ve huzurunu ve yetkili organların bu amaçla alacakları kararların yürütülmesini sağlamak ve korumakla; belediye suçlarının işlenmesini önleyici tedbirleri almakla ve işlenen belediye suçlarını takiple mükellef bir özel kolluk kuvvetidir.

Belediye Kolluğu belediye sınırları içinde beldenin sağlık, intizam ve huzurunun temin ve korunması ile yükümlü olup bu sıfatla Belediye Kanunu'nun ve nizam ve yasaklarının ve bunlara istinaden verilen emirlerin yerine getirilmesi ile bu kanuna aykırı hareket edenler için öngörölmüş olan cezaların toplanması ve belediye ile ilgili suçların takip ve araştırılmasından sorumludur.

Yeni belediye kanununun 51. maddesine göre ''Belediye zabıtası, beldede esenlik, huzur, sağlık ve dzenin sağlanmasıyla görevli olup bu amaçla, belediye meclisi tarafından alınan ve belediye zabıtası tarafından yerine getirilmesi gereken emir ve yasaklarla bunlara uymayanlar hakkında mevzuatta öngörülen ceza ve diğer yaptırımları uygular. Görevini yaparken zabıtaya karşı gelenler, kolluk kuvvetlerine karşı gelenler gibi cezalandırılır''. (5393 sayılı Belediye Kanunu, Md. 51)

Belediye kolluğu doğrudan belediye başkana bağlıdır. Belediye Başkanı zabıta teşkilatı üzerindeki yetkilerini belediye başkan yardımcısına; büyükşehirlerde genel sekreter veya genel sekreter yardımcısına devredebilir(Dönmez, 2007: s.69)

2004 tarih ve 5215 sayılı Belediye kanununun 51. maddesinde belediye sınırları içersin de esenlik, huzur, sağlık dolayısıyla kamu düzenini korumak amacıyla belediye meclisi tarafından alınan kararları yerine getiren ve bu kararlara uymayanlara ceza ve diğer yaptırımları uygulayan birim olarak tanımlanmaktadır. Belediye zabıtası görevini yaparken zabıtaya karşı işlenen suçlar aynen polis ve jandarmaya karşı işlenen suçlar gibi değerlendirilmektedir. Belediye sınırları içersin de kamuya ait yerlerin farklı amaçlar için usulsüzce kullanımını engellemek, başıboş hayvanları toplamak, genel yerlerin temizliğini denetlemek, dilenciliği önlemek gibi görevleri vardır. (EGM APK Daire Başkanlığı, 2001)

1.4.2.2. Orman Muhafaza Memurları

6831 sayılı Orman Kanunu ile ormanların korunması, kaçak ve usulsüz kesim yapılmaması, yapanların yakalanması ve bu fiilleri yapanların adli mercilere teslim edilmesi görevi orman kolluğu olan orman muhafaza memurlarına verilmiştir.

Orman Kolluğu ve Muhafaza Memurluğu, 6831 sayılı Orman Kanununa göre kaçak ve usulsüz kesim yapılması, yasak ve usulsüz avlanmanın önlenmesi, orman yangınlarına müdahale gibi yetkilerle donatılmış bir kolluktur. Jandarma veya polis orman kolluğuna yardımcı olmak zorundadır ve orman kolluğunun silah taşıma yetkisi vardır .

Orman Genel Müdürlüğüne bağlı olan orman muhafaza memurları görev yaptıkları alana göre Orman Bölge Başmüdürlükleri veya Orman Bölge Şefliklerine bağlı olarak çalışmaktadırlar.

Kendi görev alanlarında yetkili olan orman muhafaza memurları bölgeleri dışında karşılaştıkları suçlarda ilk önlemleri alıp, durumu bölge sorumlularına bildirirler ve kanundan kaynaklanan diğer takip ve ihbar görevlerini yapmaktadırlar. Bunun dışında orman muhafaza memurunun bulunmadığı yerlerde genel kolluk, orman suçu ile karşılaşırsa olaya el koyar. Şayet o yerde orman muhafaza memuru var ise olayı onlara devrederler. Yoksa gerekli işlemi yaparak suçluları adli makamlara teslim ederler.

1.4.2.3. Gümrük Muhafaza memurları

Gümrük Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki 485 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulmuştur. Bu KHK' de 19.06.1994 tarihli 541 sayılı KHK ile yapılan değişiklikte görevleri, görevli buldukları yer ve sahalarda kaçakçılığı men takip ve araştırmak olarak belirtilmiştir.

178 sayılı Maliye ve Gümrük Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanuna göre, bakanlığa bağlı kara hudutlarındaki gümrük kapılarında, hava deniz limanlarında serbest bölge, antrepo ve iç güvenlik sahalarında kaçakçılığın men ve takibi için Gümrük ve Tekel Zabıtası oluşturulmuştur.

Kara sınırlarındaki gümrük kapıları ile pasavan kapılarında ve gümrük teşkilatı bulunan hava, deniz limanlarında, serbest bölge, antrepo ve iç güvenlik alanlarında ve benzeri yerlerdeki gümrük bölgelerinde gümrük muhafaza görevleri ile kaçakçılığın önlenip izlenmesi ve soruşturulması görevlerini yerine getirmekle yükümlüdürler. (4926 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu, Md. 16)

Bu kolluk görevlileri de silahlıdır. Silahlarını 4926 sayılı kanununun 18 maddesine istinaden gerektiğinde kullanabileceklerdir. Gümrük müsteşarlığına bağlıdırlar. Gümrük Müsteşarlığı merkez, taşra ve yurtdışı teşkilatı ile bağlı kuruluşlardan oluşmaktadır.

1.4.2.3. Özel Güvenlik Teşkilatı

Kamuya bağlı özel güvenlik teşkilatı 2495 sayılı Bazı Kurum ve Kuruluşların Korunması ve Güvenliklerinin Sağlanması Hakkında Kanun ile kamu kurumlarına bağlı olarak kurulan ancak daha sonra 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanununa bağlı olarak faaliyetlerini devam ettiren özel güvenlik teşkilatları veya

özel güvenlik birimleridir.

Türkiye'de güvenlik literatürüne "özel güvenlik" kavramı terör olaylarının yaygın olarak görüldüğü 1970'li yıllarda girdi. Bu dönemde genel kolluğun yetersiz kalması nedeniyle özellikle kamu kurumlarının ve ülke savunmasında stratejik önemi olan yerlerin korunması için özel güvenlik elemanlarının görevlendirilmesi gündeme geldi.

27.04 2005 tarih ve 5335 sayılı Kanunla kabul edilen değişiklikle 5188 sayılı Kanuna eklenen geçici 2. madde ile 2495 sayılı Kanuna göre kurulmuş bulunan özel güvenlik teşkilatlarında, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte çalışmakta olan özel güvenlik görevlileri için lise mezunu olma koşulu aranmayacağı öngörülmektedir. **(5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun, Geçici Md. 2)**

Ayrıca 5188 sayılı Kanuna dayanılarak çıkarılan yönetmeliğin geçici 1 maddesinde kamu kurum ve kuruluşları ile bunlara bağlı kuruluşlar ve şirketlerde 2495 sayılı Kanuna göre kurulmuş olan özel güvenlik birim ve şirketlerinin valiliğe bildirimde bulunmak koşuluyla özel güvenlik izni almış sayılacakları ve aynı kurum ve kuruluşların ve bunların şirketlerine ait özel güvenlik izni alınan işyeri ve tesislerde özel güvenlik hizmeti verebilecekleri kuralı getirilmiştir. (**25606 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik, Geçici Md. 1)**

1.3 Yardımcı kolluk

Yardımcı kolluk kuvvetleri, asıl kolluk görevlileri bulunmadığı zaman, o kolluk kuvvetinin görev ve yetkilerinin kullanan görevlilerdir. Bunlar ile ilgili örnekler aşağıda verilmektedir.(Kuyaksil, 2007: s.88):

- Çarşı ve mahalle bekçileri,
- Köy muhtarları,
- Köy korucuları,
- Çiftçi mallarını koruma bekçileri,
- Kır bekçileri,

1.2.4. Gemi Kaptanlar

6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun ilgili maddeleri gemi kaptanlarını gemilerinde huzur ve güvenliğin, disiplinin sağlanması için duruma göre zor kullanma, arama yapma ve emirlerine uymayanları uygun bir yere kapatma yetkisi ile yetkilendirmiştir. Kaptanın alacağı tedbirlerde talep olması halinde zabıta kendisine yardım etmekte sorumludur. (Tiyek, 2001 s. 22.)

Türk Ticaret Kanununa göre gemide suç işlenmesi halinde, kaptanın görevlendireceği bir kişi suç delillerini tespit etmek, gereken hallerde arama yapmak yetkisine sahiptir. Kaçma ve delilleri yok etme tehlikesi varsa kaptanın yakalama yetkisi de mevcuttur ayrıca gemi kaptanları silah taşıyabilirler (Filiz, 2006: s.125). Günümüzde ISPS-Code standartlarına göre gemilerde kaptana bağlı gemi güvenlik sorumlusu ve gemi güvenlik zabiti bulunması gerekmektedir. Ayrıca gemilerde özel güvenlik görevlisi de çalıştırılabilir.

1.2.5. Liman kolluğu.

618 sayılı Limanlar Kanununa ve ona dayanılarak çıkartılan Limanlar Tüzüğüne göre kurulmuş bir kolluk teşkilatıdır. Bu kolluk belirtilen bu emir ve yasalara uymayanlara kanunda yazılı cezaları kesme ile suçluları ilgili makamlara teslim etme yetkisine sahip bulunmakta ve liman başkanlığına bağlı olarak görev yapar.

Kaçakçılığı önleme, izleme ve soruşturmak, gümrük bölgesindeki her nevi deniz araçlarına yanaşp yük ve belgelerini incelemek üzere kurulan özel kolluk kuvvetidir.

1.2.6. Çarşı ve Mahalle Bekçileri

Çarşı ve Mahalle Bekçileri, Belediye hudutları içerisinde 772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanuna göre hizmet vermektedirler.

772 sayılı Kanununun 2. maddesine göre ‘‘Çarşı ve mahalle bekçi teşkilatı, en büyük mülkiye amirinin emrinde, genel zabıtaya yardımcı, silahlı bir kuruluştur. Emniyet teşkilatı bulunan yerlerdeki bekçi kuruluşlarının mesleki amiri, polisin ilçedeki en büyük amiridir. Jandarmanın görev alanında bulunan belediye sınırları

içindeki bekçi kuruluşlarının mesleki amiri ise ilçe Jandarma birlik komutanıdır". (**772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu, Md. 1-2-3.**)

1966 tarih ve 772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanununa göre kurulmuştur. Mahallelerde devriye gezerek suçların işlenmesini önlemek, polis ve jandarmaya yardım etmek gibi bir takım görevleri vardır. Günümüzde çarşı ve mahalle bekçileri etkinliğini kaybetmiştir ve tasfiye yoluna gidilmektedir. Ayrıca kendi görevi yerine yardımcı hizmetli olarak sınıfında çalıştırılmaktadır. Son zamanlardaki suç artışı nedeniyle suçların önlenmesi için özel güvenlik kullanılması yanı sıra mahalle bekçilerinin etkinliğinin arttırılmasını da savunanlar mevcuttur (Filiz, 2006: s.123).

Çarşı ve Mahalle bekçileri genel kural olarak gece çalışırlar. Ancak güvenlik veya kamu düzeni açısından gerekirse mülki amirin onayı alınarak gündüzde çalıştırılabilir. Bekçiler tüm görev ve yetkilerinde genel kolluk kuvvetlerinin sevk ve idaresinde olup, polisin olaylara müdahale etmesi sırasında yetersiz kalması halinde de yardım görevini yerine getirir. Görevlerini yerine getirirken gerektiğinde 2559 sayılı PVSK' nun 16 maddesindeki şartlara uygun olarak silah kullanabilirler.

1.2.7. Köy Korucular, Kır Bekçileri

Köy Korucuları 442 sayılı Köy Kanunu'nun 68-82. maddelerinde sayılan hükümlere bağlı olarak görev yaparlar. Görevleri ve silah kullanma yetkileri 68. madde ve devamında düzenlenmiştir. Köy Kanununun 74. maddesine 1985 yılında eklenen bir hükümle geçici köy koruculuğu kurumu getirilmektedir. (Filiz, 2006: s. 124.)

Geçici Köy Korucuları ise, olağanüstü hal ilanını gerektiren nedenler ve şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin köyde veya çevrede ortaya çıkması durumlarında Valinin teklifi ve İçişleri Bakanının onayı ile görevlendirilirler. Görev süresince ücret ve tazminat alabileceklerdir.

Köy sınırları içinde herkesin ırzını, canını ve malını korumakla yükümlüdürler. Her köyde en az bir korucu bulunur. Köyün nüfusu bin kişiden fazla olması durumunda her beş yüz kişi için bir korucu daha görevlendirilir. Köy Korucuları, Köy Muhtarının emrindedirler. Koruculara karşı gelenler jandarmaya

karşı gelmiş gibi cezalandırılacaklardır.

1.2.8. Çiftçi Mallarını Koruma Kolluğu

Çiftçi Mallarını Koruma Bekçileri 4081 sayılı Çiftçi Mallarının Korunması Hakkında Kanun ile kurulmuştur. Bu kolluğun görevleri; çiftçi mallarını korumak, bu mallara verilen zararın devamına engel olmak, meydana gelen zararın belirlenmesine yarayacak delilleri toplamak, durumu köylerde ihtiyar heyetine şehirlerde koruma meclislerine bildirmek ve imkân bulunan hallerde de durumu bir tutanakla belirtmekle yükümlüdürler. Koruma Bekçilerinin görevleri dışında çalıştırılmaları yasaktır.

Köylerde ihtiyar meclisi, şehir ve kasabalarda koruma meclisi tarafından seçilen koruma bekçileri, vali ve kaymakam onayı ile göreve başlarlar. Silah ve cephaneleri devletçe temin edilen koruma bekçileri, 442 sayılı köy kanununun 77. maddesinde belirtilen durumlarda silah ve zor kullanma yetkisine sahiptir.

1.2.9. Köy Muhtarlar

442 sayılı Köy Kanunu ile köy muhtarlarının köyde emniyet ve asayiş sağlamaya yükümlülüğü olduğu belirtilmiş ve bu alandaki görevleri sayılmıştır.

Buna göre muhtarlar, hükümet tarafından bildirilecek kanunları, nizamları köy içinde ilan eden, halka anlatan ve kanunlar, nizamlar, talimatlar, emirler ile kendisine verilecek işleri gören, köyün sınırı içinde dirlik ve düzenliği koruyan, asayiş muhafaza eden, köye gelip gidenlerin niçin gelip gitmekte olduklarını anlayarak bunlar içinde şüpheli adamlar veyahut ecnebler görülürse hemen yakın karakola haber veren, köy civarında eşkıya görürse hükümete haber veren ve elinden gelirse yakalatan, köylünün ırzına ve canına ve malına el uzatan ve hükümet kanunlarını dinlemeyen kimseleri köy korucuları ve gönüllü korucularla yakalattırarak hükümete gönderen, mahkemelerden gönderilen celpname ve her türlü tezkere ve hükümleri lazım gelenlere bildirerek istenilen işleri yapan ve mahkeme mübaşirine ve jandarmaya vazifesinde kolaylık gösteren, ihzar ve tevkif müzekkereleri olanların yakalanmalarına yardımcı olan kolluk kuvvetidir.

Mahalle muhtarlarının ve ihtiyar kurullarının, 4571 sayılı kanuna göre, mahalle sakinleri için ikamet belgesi ve buna benzer çeşitli belgeleri verme yetkileri

ve yükümlülükleri vardır. Ayrıca, uygun görülmesi halinde, 1774 sayılı Kimlik bildirme Kanunu gereğince, adı geçen kanunda belirtilen kimseleri polise bildirmek görevleri bulunmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE' DE ÖZEL GÜVENLİK HİZMETLERİ

2. ÖZEL GÜVENLİK HİZMETLERİNİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

2.1. Özel Güvenlik Kavramının Tanımı

Özel güvenlik hizmetleri ile ifade edilmek istenen de devletin genel güvenlik kapsamında ele alındığında bu hizmetlerin genel hizmet kriteri ile yeteri kadar sağlanamayan konulardaki güvenlik ihtiyacının özel güvenlik yöntemleri ile sağlanabilmesidir. (DPT, 2001: s. 9).

Özel güvenlik; kamu güvenliğini tamamlayıcı mahiyette olmak üzere, kanun ile korunmasına izin verilen hak ve hürriyetlerin güvenliğini sağlamak amacıyla, kanundaki koşullara uygun olarak alınan özel güvenlik tedbirleridir. Güvenlik sistemi; fiziki engeller (çevre engelleri, giriş ve çıkış kontrolü vb.), erken uyarı sistemleri (alarm, kapalı devre kamera sistemi, yangın ihbarı vb.) ve insan kaynaklarının (özel güvenlik personeli) bütününden oluşan sistemdir.

Özel güvenlik kavramı genel kabul görmüş bir tanımı bulunmamakla birlikte genel anlamda, kişi, kurum ve kuruluşlara verimli ve huzurlu bir ortamın sağlanabilmesi için sözlü ve fiili saldırılara, yağma, yıkma ya da alıkoyma gibi her türlü zararlı eyleme karşı gerekli koruyucu ve önleyici tedbirlerin alınması şeklinde tanımlanabilir. Özel güvenlik, genel kolluğun dışında talep üzerine belli bir ücret karşılığında verilen koruma hizmetlerinin bütünü şeklinde ifade edilebilir.

Özel Güvenlik Birimi: Bir kurum veya kuruluşun güvenliğini sağlamak üzere, kendi bünyesinde kurulan birimdir.

Özel Güvenlik Şirketi: Türk Ticaret Kanunu'na göre kurulan ve üçüncü kişilere koruma ve güvenlik hizmeti veren şirketlerdir. Özel güvenlik şirketleri de üç alt başlığa ayrılmaktadır .

Özel güvenlik kavramı dünyada ilk kullanıldığı zamandan beri dinamik, değişen, gelişen ve farklı ihtiyaçlara göre anlamlandırılan bir muhtevaya sahiptir.

Bu nedenle özel güvenlik kavramının tanımı ve kapsamı ile ilgili olarak uluslar arası literatürde henüz bir fikir birliği oluşmamıştır. Konuyla ilgili bilimsel

çalışmalarda özel güvenliğe bir tür kayıptan korunma faaliyeti şeklinde bakılmış ise de bu konu üzerine birçok tartışma yapılmıştır.

Kamu Güvenliğinin Etkinliği Açısından Türkiye’de zel Güvenlik ve Türleri

- Maddesel ve mekaniksel hizmetler sunan şirketler (fiziki emniyet tedbirleri sunan),
- Elektrik ve elektronik hizmetler sunan şirketler (teknolojik emniyet tedbirleri sunan),
- İnsan gücüne dayanan hizmetler sunan şirketler (personel sağlayan).

Özel Güvenlik Görevlisi: Kanun kapsamında özel koruma ve güvenlik hizmetini yerine getirmek amacıyla istihdam edilen kişilerdir.

Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun’un (GHDK) 1. maddesinde amaç olarak belirtildiği üzere özel güvenlik kamu güvenliğini tamamlayıcı ve yardımcı olmak esasına dayanan, yasalarla izin verilen yaşam hakkı, mülkiyet, zilyetlik gibi hakların yine kanunlar çerçevesinde ve izin verildiği şekil ve ölçüde yerine getirilen özel güvenlik tedbirleridir. Diğer bir tanımda özel güvenlik; belirli kişi veya kuruluşların özel mülkiyetlerini ve kendilerini tehlikelere karşı belirli bir ücret karşılığı koruyan, kendi adına kar amacı ile çalışan kişiler ve şirketlerdir.

Devletin genel kolluk görevlilerinin (polis, jandarma, sahil güvenlik) güvenlik açısından herkese, her işletmeye aynı anda yetişmesi mümkün olmayıp artan nüfus ve sürekli büyüyen ve genişleyen şehirlerde devletin her alanda güvenlik sağlaması zorlaşmaktadır. Çünkü her hafta maçlarda, konserlerde veya özel toplantı ve benzeri etkinliklerde sürekli polisin görev alması, teşkilat personelinin performansını ve verimliliğini düşürmekte, asli görevlerini tam ve sağlıklı bir şekilde yerine getirmesine mani olmakta, dolayısıyla genel kolluk kuvvetleri üzerinden bu gibi görevlerin sorumluluğunun alınması onları görevlerini yaparken daha verimli, daha etkin, daha hızlı ve en iyi şekilde görev yapmalarını sağlayacaktır.

Bu tanımlamadaki unsurlar;

- Özel güvenlik hizmetlerinden genel olarak özel kişiler ve kuruluşlar

yararlanmaktadır. Kamu kuruluşları da ücretini ödemek kaydı ile bu hizmetlerden yararlanmaktadır.

- Özel güvenlik hizmetleri talep üzerine yerine getirilir.
- Özel güvenlik hizmetlerini sağlayan kişi ve kuruluşlar özeldir.
- Özel güvenlik hizmetlerinde kar amacı güdülür, hizmetten yararlananlar, ücretini öderler.

2.2. Özel Güvenliğin Dünyada ve Türkiye de Tarihsel Gelişimi

Dünya devletleri arasında özel güvenlik kavramının öncüleri, ABD ve İsveç'tir. Özel güvenlik; batıda sanayileşme ile birlikte ortaya çıkmış olan bir kavramdır. Özel güvenliğin öncüleri olarak 1850'lerde İsveç'te sanayi şirketlerine sel, kaza, yangın ve suçları önleme konularında eğitim görmüş personel sağlama alanında faaliyet gösteren Philip Sorenson ve yine 1850 yılında kurulan ilk özel güvenlik şirketinin sahibi Allan Pinkerton görülmektedir.

20. yüzyılın başlarında Amerikan kolluk güçleri geniş alana yayılmış ülke coğrafyasında artan ticaret ve ulaşım yollarının güvenliğini sağlamakta yetersiz kalmaktaydı. Önceleri posta arabaları ve banka güvenliğini sağlamada yaşanan zorluklar, artan demiryolu taşımacılığında da kendini göstermekteydi. Kapsamlı olarak güvenliğin özel kuruluşlara devri ilk olarak 1914 yılında olmuştur. Demiryollarının güvenliği, yapılan yasal düzenlemelerle yaklaşık 12.000 kişilik özel demiryolu polisi tarafından sağlanmaktadır.

1858 yılında Edwin Holmes hırsızlık olaylarına karşı, ilk alarm sistemini geliştirerek özel güvenlik sisteminin öncüleri arasında yerini almıştır. 1909 yılında kurulan "Baker" şirketi yangın kontrol ve alarm sistemleri alanında faaliyet gösteren ilk özel güvenlik şirketi olmuştur. Aynı yıl eski FBI şefi William J.Burns kendi adı altında ilk dedektiflik bürosunu kurmuştur .

Dünyada Özel güvenlik hizmetlerinin statüsü o ülkenin kolluk yapısına, hukuki altyapısına ve tarihi geçmişine göre farklılıklar vardır. Bu yüzden tüm ülkeleri kapsayan ortak bir yasal düzenleme veya uygulamadan söz etmek zordur. Özel güvenlik hizmetleri Türkiye'deki uygulamaları yeni olsa da, batılı ülkelerde

uzun tarihi geçmişi bulunmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde 2003 yılı itibarıyla 1 milyondan fazla özel güvenlik görevlisinin var olduğu, sektörün ise 12 milyar dolardan fazla bir ekonomik büyüklüğe sahip olduğu bilinmektedir. Ülke çapında görev yapan 11.000'den fazla özel güvenlik şirketi vardır. Özel güvenlik hizmeti veren şirketler genelde büyük şirketler olup her birinde en az 20.000 ya da daha fazla kişiyi istihdam etmektedir.

Avrupa Birliği Ülkelerinin tümünde özel güvenlik sistemi mevcuttur. Mülkiyet kavramına büyük önem veren batılı ülkeler, özel mülkün emniyetini sağlamaya da kolaylık getirmiştir. Kıta geneline yayılan özel güvenlik hizmetinde hedeflenen nokta, özel güvenlik hizmetlerini kullananlar için yüksek seviyede kaliteli hizmeti sağlamaktır. Güvenlik hizmetlerinde eğitime verilen önemi artırmak, sunulan hizmetin etkinliğini artırarak kaliteyi yükseltmek için dünyada bir ilk olan ve Avrupa Birliği çatısı altında örgütlenen iki kurum bulunmaktadır.

Özel güvenlik hizmetlerinin dünya'daki uygulama biçimlerini özetleyecek olursak; Brion ve Kaminski tarafından hazırlanan çalışmada özel güvenlik hizmetleri üç farklı sınıfa ayrılmıştır. Bunlardan birincisi, kamunun kötü niyetli özel güvenlik şirketlerinden korunması amacıyla özel güvenlik endüstrisinin sorumluluk alanını sınırlandırmayı amaçlayan Belçika, İspanya ve Lüksemburg gibi en sıkı yasalara sahip ülkelerdir. İkinci sınıftaki ülkeler, İngiltere (Büyük Britanya) ve Almanya gibi yasaların diğer ülkelere göre daha az belirgin olduğu ve kesimin düzenlenmesinin, belirli bir düzeye kadar özel güvenlik pazarının ve endüstrisinin düzenleyici kurullarına bırakılması eğiliminin hakim olduğu ve yasal düzenlemelerin sıkı olmadığı ülkelerdir. En son grupta bulunan ülkeler ise, orta düzeyde yasama düzeyinin bulunduğu yukarıda sözü edilen ülkeler arasında kalmış olan ülkelerdir. Fransa, İtalya ve Hollanda gibi ülkeler, açık yasal çerçeveye sahip olmakla birlikte fiili olarak sapmalara neden olan uygulama modellerine fazla ağırlık vermediği görülmektedir (Weber'den akt. Filiz, 2006: ss.85-86).

“Dünya'da özel güvenlik denildiğinde iki ülkenin isminin ön plana çıktığı görülmektedir. Bunlar İngiltere ve İsrail'dir. Bu iki ülke özel güvenlik alanında birer etiket olmuşlardır. Çünkü bu iki ülke çok uzun süre terörle boğuşmaktadır”. Ancak

bazı kaynaklarda, güvenlik hizmetlerinde özelleştirme uygulamasının en yaygın ve gelişmiş olduğu ülkelerden birisinin ABD olduğu da ifade edilmiştir.

Sektörde genel hedef; özel güvenlik hizmetlerinin hatalı yürütülmesine fırsat vermeyerek profesyonelce yerine getirilmesini sağlamaktır. Özel güvenlik, hizmet sektörünün iyi çalışma koşullarından ve tatminkar ücretten faydalanan, iyi eğitilmiş ve nitelikli personele bağlı olan, ciddi bir imajın karakterize ettiği daha profesyonel bir seviyeye doğru hareket etmesini gerektirmektedir.

Türkiye’de 1994 yılında kurulan Güvenlik Servisleri Organizasyon Birliği Derneği (GÜSOD), Mayıs 2000’de; Avrupa Birliği’ne (AB) bağlı çalışan, Avrupa Güvenlik Hizmetleri Konfederasyonu’na (CoESS) katılımcı üye, Ekim 2003’te yapılan tüzük değişikliği sonucu; 01.01.2004 tarihinden itibaren tam üye olmuştur.

2.3. Türkiye’de Özel Güvenlik Hizmetleri

Tarih boyunca çeşitli ve büyük devletler kurmuş olan Türkler kurdukları devletlerde asayişî kamu kolluk kuvvetleriyle, özellikle de askeri kuvvetleri kullanmak suretiyle sağlamışlardır. Buna rağmen Osmanlılar döneminde ücretleri dükkan sahiplerince ödenen ve karşılığında geceleri mahalleyi, çarşı ve pazarı bekleyen "Asesler", yol güzergahların ve geçitlerin güvenliklerinden sorumlu "Derbentçiler" tüccar ve kervanların emniyetinden sorumlu olan "Kervansalar", karışıklarda halkın kendisini koruması için oluşturduğu bir örgüt olan "İl Erleri" ile esnaf loncalarının aldığı inzibati tedbirler Türk tarihindeki özel güvenlik sisteminin uygulamaları olarak sayılabilmektedir. (Kuyaksil, 2005: s. 72.)

Özel güvenlik kavramı ise ilk kez 31 Ocak 1966 tarihinde, Milli Güvenlik Kurulunda görülmüş, MGK’ nin 97 sayılı kararı ile barajların güvenliği bağlamında Türkiye gündemine girmiştir. Dolayısıyla modern özel güvenliğin Türkiye’deki başlangıcı barajların korunması olgusuna dayanmaktadır. Ayrıca, bu kavram kamuya ait barajların korunması çerçevesinde ortaya çıkmıştı, 1970-1980 yılları arasında yaşanan sosyal ve ekonomik gelişmeler sayesinde gündeme gelecekti. Çünkü bu yıllarda Türkiye’ de çağdaş anlamda özel güvenlik hizmetlerine ihtiyaç duyan bir kesim ortaya çıkmaktadır.

Buna rağmen özel güvenlik Türkiye gündemine girdiği 1966 yılından 1980

yılına kadar olağan sayılabilecek bir dönemde yasalaşma girişimi birkaç kez gündeme gelmesine rağmen yasal dayanağına kavuşturulamamıştır.

Ancak, 12 Eylül 1980 öncesi koşullarında baş gösteren anarşi ve terör başta olmak üzere çeşitli suçlardaki büyük artışla Polis ve Jandarmanın daha etkin bir şekilde mücadele edebilmesi için sayıca büyük bir kayba uğradığı kamu ve özel sektöre ait kuruluşların korunması işinin artık özel güvenlik görevlilerince yapılmasının daha etkin verimli ve ekonomik olacağı gerekçesine istinaden konu 12 Eylül sonrası tekrar ele alınmış ve 1981 yılında yürürlüğe giren 2495 sayılı bazı kurum ve kuruluşların korunması ve güvenliklerinin sağlanması hakkındaki kanun ile yasalaşmıştır. (Kuyasil, 2005: s. 73.)

Bu kanuna göre özel güvenlik teşkilatının kuruluş amacı; milli ekonomiye ve devletin savaş gücüne önemli ölçüde katkısı bulunan, kısmen veya tamamen yıkılmaları, hasara uğratılmaları, ya da faaliyetten alıkonulmaları halinde ülke güvenliği, ülke ekonomisi veya toplumsal yaşam açısından olumsuz neticeler doğuracak devlete veya özel sektöre ait kritik tesis, kurum ve kuruluşların sabotaj, yangın, hırsızlık, soygun, yağma, talan, yıkma, çalışanları zorla işten alıkoyma ve iş huzurunu bozma gibi her türlü tehdit ve tehlikeye karşı korunması, can ve mal emniyetinin sağlanmasıdır. (2495 sayılı Bazı Kurum ve Kuruluşların Korunması ve Güvenliklerinin Sağlanması Hakkında Kanun, Md. 1)

Görüleceği üzere 2495 sayılı Bazı Kurum ve Kuruluşların Korunması ve Güvenliklerinin Sağlanması Hakkında Kanun ilk yapısı ile kamu kurumlarının korunmasını amaçlamaktaydı. Anılan kanunun özel güvenlik için getirdiği tanım aslında bu konuya o dönemde hala nasıl özel sektörü ilgilendirmeyen bir bakış açısı ile bakıldığını göstermektedir. Kanundaki “Özel güvenlik teşkilatı, bağlı olduğu kuruluşu bu Kanun hükümleri dairesinde korumak ve güvenliğini sağlamakla görevli ve yetkileri bu Kanunla sınırlı özel bir kolluk kuvvetidir.” şeklindeki tanım günümüzde yaygın hale gelmiş olan kişi ya da şirket korumasını içermemektedir.

Bu dönemde çıkarılan 17.04.1995 tarihli İçişleri Bakanlığı genelgesi ile varlıkları bir anlamda tanınan özel güvenlik şirketleri hızla çoğalmaya başlamıştır. Bununla birlikte artan güvenlik şirketleri görevlilerinin vatandaşla ve kolluk güçleri

ile aralarında çeşitli sıkıntılar baş göstermeye başlamıştır.

Buradaki sıkıntının temel nedeni, özel güvenlik görevlilerinin yetki aşımında bulunmalarıdır.

5188 sayılı kanunla ilk defa özel güvenlik hizmeti üreten özel güvenlik şirketleri ve bunların çalıştırdığı özel güvenlik görevlileri yasal bir zemine kavuşmuştur. Bu bağlamda ihtiyaç sahipleri tarafından ilgili makamlardan gerekli izinlerin alınması sonucu, önleyici güvenlik hizmeti uygulamalarının genel kolluk kuvvetlerinin haricinde de uygulanabilmesine imkân tanınmıştır. Özel güvenlik görevlilerinin ve şirketlerinin sorumluluk ve görev alanları belirlenmiş, eğitim konusu standart hale getirilmiş ayrıca yabancı gerçek ve tüzel kişilerin özel güvenlik hizmeti verebilmeleri ve özel güvenlik şirketi kurabilmeleri müttekabiliyet esasına dayandırılmaktadır.

Ayrıca yürürlüğe giren 5188 sayılı yasa genel işlevi ile;

Toplumun ihtiyacı olan yetişmiş özel güvenlik elemanı ihtiyacını karşılayacak,

> Koruma ve gözetim hizmetlerinin kamunun denetiminde kısmen özelleştirilmesiyle birlikte, özellikle kamu kurum ve kuruluşlarında kadro yığılmalarını önleyecek,

> İstihdamı artıracak,

> Devletin giderlerini azaltacak,

> Vergi gelirlerini artıracak,

> Daha güvenli ve daha huzurlu bir toplum yolunda önemli yararlar sağlayacaktır.

> Türkiye’de özel güvenlik hizmetinin gelişmesine ve yaygınlaşmasına neden olan etkenleri, bu fikrin altında yatan temel sebeplere kısaca değinmenin, bugün gelinen durumun daha iyi anlaşılması açısından faydalı olacağı değerlendirilmektedir

“Günümüzde serbest piyasa mantığının rakipsiz egemenliği, devletin meşru

tekeline olan “güvenlik” ihtiyacının karşılanmasında bazı güçlüklerin belirmesine yol açmıştır. İktisadi ve toplumsal faaliyetini devletin himayesinde yürütmeye alışkın bireyler ve kitleler, serbest piyasanın belirleyiciliği altında şimdiye kadar karşılaşmadıkları iktisadi ve sosyal altüst oluşlarla karşılaşmışlardır. Suç oranları ile birlikte vatandaşların can ve mal varlıklarına verilen zararın maliyeti artmış, güvenliğe duyulan ihtiyaç daha belirgin bir hale gelmiştir. Buna karşılık, güvenlik hizmetine ayrılan fonlar azalmış, piyasa ekonomisi anlayışı uyarınca devletin küçülmesi gündeme gelmiş ve kamu tarafından karşılanan güvenlik hizmetlerinin yetersizliği daha da görülür hale geldiği görülmüştür..

Devletin güvenlik hizmetini toplumun her kesimine sunmasının imkânsızlığı ortaya çıkınca, eğitimde ve sağlıkta olduğu gibi güvenlik hizmetinin kapıları da özel sektöre açılmıştır. Bir yönüyle, devlet özel güvenliğe giden yolu açarak, “kendi özel güvenliğin sana, genel güvenliğın ise bana” demiştir. Bir yanıyla da “malıma ve canıma yönelik haksız saldırılardan korunmak doğal hakkım olup, bunun için gerekli olan imkâna sahip olmalıyım” talebinde bulunan vatandaşa olumlu cevap vermektedir. Dolayısıyla bugün özel güvenlik; özel eğitim, özel sağlık, özel toplu ulaşım gibi kamu hizmetinin bölünerek bireyselleştirildiği, diğer bir ifadeyle kamunun yanı sıra özel sektörün de hizmet sunduğu alanlardan birisidir. Devlet liberal bir bakış açısıyla şirketleşmeye izin vererek, toplumun kendi çıkarlarını korumak için özel güvenlik görevlisi yetiştirmesine veya bu hizmetin satın alınmasına imkân tanımaktadır”

Son olarak da 07.10.2004 tarihinde 25606 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine dair kanunun uygulamasına ilişkin yönetmelik resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiş olup, hem kanun hem de yönetmeliğin bazı maddeleri değişik tarihlerde uygulamadan kaynaklanan ihtiyaca binaen birkaç kez değişikliğe uğramaktadır.

2.4. Özel Güvenlik Hizmetlerinin Önemi

Toplumların büyümesi, şehir hayatının karmaşıklaşması, iş alanlarında meydana gelen değişimler, teknolojinin hızlı bir şekilde ilerlemesi başta mala karşı işlenen suçlar olmak üzere birçok suç çeşidinin ortaya çıkmasına ve toplumda genel güvensizlik duygusunun artmasına neden olmuştur. İnsanlardaki güvensizlik hissini çoğaltması ve bu doğrultuda korunma altında bulunma istek ve arzusunun ortaya çıkması genel güvenlik kuvvetlerinin verdiği bir kısım hizmetlerin devlet tarafından özel güvenliğe devredilmesini ve bazı hizmetlerin özel güvenlik şirketlerince karşılanmasını zorunlu kılmaktadır. (Şahin, 2005: s. 277.)

Çünkü can ve mal güvenliğini tehdit edici girişimlere müdahalede anlık bir gecikme, telafisi çok zor ağır zararlara neden olmaktadır. O nedenle ki kalkınmış birçok ülkede kişi ve kurumların güvenlikleri ve yakın güvenlik için merkezi hükümetler özel güvenlik birimleri kurmaya ya da bu amaçlarla faaliyet gösteren özel güvenlik şirketlerinden hizmet alımlarına izin vermeye başlamıştır. (Şafak, 2000: s. 2).

Toplumun gözünde kamu düzeninin sağlanması güçlü devlet, güçlü hükümet anlamına, kamu düzeninin zayıflaması ise devletin zayıflaması, hükümetlerin başarısızlığı olarak kabul edilmektedir. Aynı zamanda kamu düzeninin sağlanmış olması toplumların gözünde devlete olan güveni ve sadakati artırmakta aksi bir durumla karşılaşmış olması halinde hem devlette hem de toplumda güvenlik kaygısı oluşmaktadır. Bu nedenle güvenlik, asayiş, terör, suç kuramları ülkelerin gündemlerinde sürekli yer almıştır.

Artan terör olayları karşısında, dünya genelinde, ülkelerin iç güvenliklerini sağlamak, dış tehlikelere karşı ülkelerini korumaktan daha çok önem kazanmaya başlamaktadır. Bu durum da iç güvenlik hizmetlerinde istihdam edilecek genel güvenlik görevlilerinin sayısının artmasına ve bütçeye önemli mali yükler getirmesine neden olmuştur. Bu nedenledir ki ülkeler "güvensizlik" ile mücadelede artan maliyetleri de göz önüne alarak, genel kolluk vazifesini kısıtlı da olsa belirli yasalarla özelleştirmektedir. Bu yasalarla oluşan güvenlik anlayışının yoğunlaştığı nokta, hizmet verecek özel kuruluşun caydırıcılık, engelleme ve bertaraf etme

durumudur. (Bosna, 2004: s. 24.)

Özel güvenlik birimleri ve kolluk genellikle aynı hizmetlerde bulunur ve suçu önleme dâhil aynı amaçlar için çalışırlar. Bununla birlikte, özel güvenlik görevlileri kolluk tarafından yerine getirilmeyen uygulamaları da yerine getirir ki, bu durumu ile özel güvenlik genel kolluğu tamamlayıcı konumdadır. (Herdem, 2004. s. 453.)

Vatandaşların suçtan korkmaları ve cezai yaptırımların tek başına caydırıcı olmamasının farkında olmaları, özel güvenlik ve yakın ilişki temelli işbirlikçi güvenlik programlarının ve müesseselerinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Çünkü kanunların yaptırım gücü suçun önlenmesi açısından sabit ve kimi zamanda yetersiz kalmaktadır. Bu durum suç önleme politikaları açısından önem arz etmektedir. Yalnızca kanuni yaptırımlar, toplum içinde izolasyona ve bazı durumlarda kayıplara sebep olabilir. Bu nedenle günümüzde özel güvenlik sektörünün yaratıcı kullanımı, insan kaynakları ve teknoloji toplumumuzda suçun önlenmesi açısından arda kalan tek makul seçenektir. (Herdem,2004, s. 454.)

Aynı zamanda özel güvenlik sektörü, insanların güvenlik ihtiyaçlarını karşılamak ve bunu çağın gerektirdiği güvenlik anlayışıyla yapmak, kurumsal veya bireysel kimliklere yönelebilecek muhtemel tehdit ve saldırılara yine çağdaş güvenlik anlayışıyla bilimsel ve fiili olarak gerçekleştirilen yöntem ve uygulamalarla cevap vermekle görevli ve bu misyonun en güçlü savunucusudur.

2.5. Özel Güvenlik Hizmetlerinin Türkiye Açısından Önemi

Sosyal dünya, kamusal ve özel bir alan olarak tanımlanan politik bir bilinçle kurulduğundan beri polis faaliyetleri kamusal ve özel bir yüze sahip olmuştur. Aynı zamanda özel ve kamusal polisliğin arasındaki ilişkinin doğası açıktır. Kamu polisi kamunun menfaatine yönelik hareket ederken, özel polis (özel güvenlik) her zaman olmasa da çoğunlukla kamu menfaati ile araları açık olan özel menfaatler için hareket eder. Bununla birlikte kamu hükümetleri vatandaşlarını korumak için sorumluluklarını tam olarak yerine getirememektedir. Bu durumda zamanla özel güvenlik kuruluşların doldurduğu doldurmaya zorlandığı bir boşluk olmuştur. (Clifford, 1992: s.407)

Çünkü endüstriyel gelişim ve değişim sonucunda sermayesi artan kişiler

taşınır ve taşınmaz mülklerini ve hayatlarını hırsızlık, vandalizm gibi tehdit ve tehlikelere karşı korumak için polislik faaliyetlerine daha fazla ihtiyaç duyar olmuştur. Ancak bu durum kamu polisi tarafından sağlanan hizmet limitlerini açtığı için özel güvenlik sistemini gerekli hale getirmektedir.

Bununla birlikte özel güvenlik için kabul edilebilecek tek rol, ki mseye muhtaç olmamanın ve meşru müdafaanın bir ifadesi olarak hayatı ve mülkü korumak için özel kişi ve kuruluşları sınırlı bir şekilde destekleyen bir koruma ve gözetleme faaliyeti olmasıdır. (Clifford vd., 1992: s. 406-411.) Bu manada modern özel güvenlik yasa koyucunun tayin ettiği, meşru müdafaaya izin verilme politikasının görünümüdür. Artık bir tehdit olarak algılanmasından öte, çağdaş özel güvenlik farklı bir değerdir. Buldukları ülkelerin ekonomisine faydalı katkılarda bulunan bir endüstridir. Toplumsal barışı korumak için özel güvenlik kıdemli partnerlerini yani kamu polisini desteklemek için çalışan genç partnerlerdir.

Bu kapsamda ülkemizdeki polislik faaliyetlerine ve yapılanmasına bakıldığında kolluk kuvvetleri genel kolluk ile özel kolluk adıyla genel olarak devletin kamu düzeni ve güvenliği ile ilgili emniyet ve asayişin temini, suç ve suçların önlenmesi, suçluların yakalanması ve kanunların uygulanması gibi görevleri kamu adına yerine getirmektedir(Filiz, 2006: s. 55.)

Özel güvenlik için genel (polis, jandarma ve sahil güvenlik) ve özel (belediye kolluğu, orman muhafaza gibi) kolluk örgütlerine yasalarla verilen asli görevler dışında kalan ve kamu düzeninin korunmasına katkısı olmakla birlikte özel bir amaca hizmet eden kamu ya da özele ait yerlerin güvenlik önlemlerinin alınması amacıyla ortaya çıkmış, genel kolluğa yardımcı nitelikte bir kurumdur denebilir. (Filiz, 2006: s. 55.)

Ayrıca özel güvenlik kavramının tanımlanması konusunda da tartışmalar yaşanmaktadır. Bu nedenle öncelikle anahtar kelime olan "özel" kelimesini açıklamak gerekir.

Ancak genel güvenliğin tamamlayıcısı durumunda olan özel güvenlik, güvenlik hizmetleri içindeki yeri konusunda uygulamada bir netlik kazanmış değildir. Çünkü özel güvenlik Polis ve Jandarma tarafından denetlendiği ve genel

kolluk geldiğinde yardımcı kolluk sıfatıyla hareket ettiği için hem kurumsal olarak hem de görevliler olarak her zaman düşük konumda görülmüş ve bu nedenle de genel kolluk birimleri ile zaman zaman anlaşmazlıklar yaşamıştır. (5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun, Md. 22)

İlk olarak yasal konumları itibariyle özel güvenlik tamamlayıcı ve yardımcı kolluk görevini yerine getirdiği için kolluk yetkileri, görev alanları ve araç-gereçleri bakımından ikinci plana düşmektedirler. Genel kolluk birimleri herhangi bir konuya özel güvenlik alanında müdahale ettiklerinde yetki özel güvenlikten genel kolluğa geçmektedir (5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun, Md. 6-7). Polis memur rütbesi ile bile özel güvenlik amirinin üstünde görünmesi, özel güvenlik birimlerinin statülerini düşük göstermektedir. Öte yandan genel kollukça denetlenmeleri de yukarıda da belirttiğimiz gibi özel güvenlik görevlilerinin konumunu zayıflatmaktadır.

Karşılaştırmaya personelin eğitimi yönünden bakıldığında; genel kolluk görevlileri belli bir eğitimin sonunda görev alırlarken, özel güvenlik görevlileri çok kısa süren bir eğitimi aldıktan hemen sonra göreve başlayabilmekte ve mesleğe girişte yaşanan bu kolaylık, konumlarını zayıflatmaktadır. (5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun, Md. 6-7)

Mesleğe giriş koşulları açısından bakıldığında genel kolluk görevlileri ile karşılaştırıldığında özel güvenlik görevlileri daha kolay koşullarda mesleğe girebilmektedirler. Bu durum da özel güvenlik mesleğinin toplum nazarında görünümünü ve algılanışını basitleştirmektedir. (5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun, Md. 10-11-14)

Bir başka açıdan bakıldığında, genel kolluk birimlerinin büyük örgütlerden oluşmasına karşın özel güvenlik birimlerinin personel ve araç - gereç bakımından ayrı ayrı küçük örgütlerden oluşması sayılabilir. Ayrıca özel güvenlik görevlileri ve genel kolluk görevlilerinin karşılıklı davranış ve tutumları rekabet, iletişimsizlik, bilgi eksikliği, eğitim yetersizliği ve genel kolluğun özel güvenlikle ilgili yeterli bilgi sahibi olmaması ve benzeri nedenler işbirliğinden çok çatışma biçiminde ortaya çıkmaktadır. (Filiz, 2006. s. 57.)

2.6. Güvenlik Hizmetlerin İçerisinde Özel Güvenliğin Yeri

Sosyal dünya, kamusal ve özel bir alan olarak tanımlanan politik bir bilinçle kurulduğundan beri polis faaliyetleri kamusal ve özel bir yüze sahip olmuştur. Aynı zamanda özel ve kamusal polisliğin arasındaki ilişkinin doğası açıktır. Kamu polisi kamunun menfaatine yönelik hareket ederken, özel polis (özel güvenlik) her zaman olmasa da çoğunlukla kamu menfaati ile araları açık olan özel menfaatler için hareket eder. Bununla birlikte kamu hükümetleri vatandaşlarını korumak için sorumluluklarını tam olarak yerine getirememektedir. Bu durumda zamanla özel güvenlik kuruluşların doldurduğu doldurmaya zorlandığı bir boşluk olmuştur. (Clifford, 1992: s.406-411)

Bununla birlikte özel güvenlik için kabul edilebilecek tek rol, kimseye muhtaç olmamanın ve meşru müdafaanın bir ifadesi olarak hayatı ve mülkü korumak için özel kişi ve kuruluşları sınırlı bir şekilde destekleyen bir koruma ve gözetleme faaliyeti olmasıdır.⁽¹⁾ Bu manada modern özel güvenlik yasa koyucunun tayin ettiği, meşru müdafaaya izin verilme politikasının görünümüdür. Artık bir tehdit olarak algılanmasından öte, çağdaş özel güvenlik farklı bir değerdir. Buldukları ülkelerin ekonomisine faydalı katkılarda bulunan bir endüstridir. Toplumsal barışı korumak için özel güvenlik kıdemli partnerlerini yani kamu polisini desteklemek için çalışan genç partnerlerdir.

Bu kapsamda ülkemizdeki polislik faaliyetlerine ve yapılanmasına bakıldığında kolluk kuvvetleri genel kolluk ile özel kolluk adıyla genel olarak devletin kamu düzeni ve güvenliği ile ilgili emniyet ve asayişin temini, suç ve suçların önlenmesi, suçluların yakalanması ve kanunların uygulanması gibi görevleri kamu adına yerine getirmekle görevlidir.(Filiz, 2006: s. 55.)

Özel güvenliğin kavramsal çerçevesini biraz daha açacak olursak özel güvenlik, özel kolluğun içinde yer almakla birlikte, polisinin hem kamu hem de özel kurum ve kuruluşlarda sayısal anlamda birebir görev alarak güvenlik tedbiri alması olanağı olmayışı sonucu ortaya çıkmış bir kurumsallaşmış güvenlik yapılanmasıdır.

Özel güvenlik için genel (polis, jandarma ve sahil güvenlik) ve özel (belediye kolluğu, orman muhafaza gibi) kolluk örgütlerine yasalarla verilen asli görevler

dışında kalan ve kamu düzeninin korunmasına katkısı olmakla birlikte özel bir amaca hizmet eden kamu ya da özele ait yerlerin güvenlik önlemlerinin alınması amacıyla ortaya çıkmış, genel kolluğa yardımcı nitelikte bir kurumdur denebilir. (Filiz, 2006: s. 55.)

2.7 .Özel Güvenlik Sisteminin Yapısı

Özel güvenlik sistemi genel itibariyle suçun önlenmesi prensibine bağlı kalarak her türlü polisiye uygulamaları yapabilmekte, güvenlikle ilgili yapısal ve teknolojik araç gereç ve ekipmanı kullanabilmektedir. Özel sektör tarafından 3. kişilere sunulabildiği gibi, kurum ve kuruluşların kendi bünyelerinde oluşturdukları birimlerle de yapılabilmektedir. Hizmetlerin yapılış ve uygulanış şekillerine göre özel güvenlik sisteminin yapısı aşağıda ele alınmıştır.

Dünyadaki özel güvenlik hizmetleri yapısal yönden incelendiğinde; Özel güvenlik hizmet örgütleri, daha önceki bölümde de belirtildiği üzere çalışma şekillerine göre "Aktif Hizmet Sunanlar" ve " Pasif Hizmet Sunanlar" diye iki gruba ayrılmıştır. (Clifford, 1992: s.406-411)

Bilindiği üzere pasif faaliyet sahaları içine koruculuk (koruma) ve gözetleme (bir bina veya mntıkanın insan gücü veya çeşitli teknolojik cihazlarla gözetlenmesi) girmektedir. Aktif türden çalışmalar yapan özel güvenlik hizmet örgütleri ise dedektiflik veya hukuki veya cezai bir olayın araştırılması yahut herhangi bir husustaki bilgi ve bulguların toplanması gibi faaliyetleri yürütmektedirler.

Türkiye'deki özel güvenlik örgütleri ise halen sadece pasif türden olan özel güvenlik faaliyetlerini icra etmektedirler.

Ayrıca yukarıda yapılan özel güvenlik hizmetleri ile ilgili sınıflamaya göre Türkiye'deki özel güvenlik sistemi uygulamasının kuruluş ve işleyiş açısından 5188 sayılı yasa sonrası ayrıntılı dar sistem ve ayrıntılı geniş sistemi birlikte kapsadığı, özel güvenlik hizmetlerinin sunumu açısından ise firmanın kendi içinde oluşturduğu özel güvenlik birimi yöntemine, kiralayan tarafından kontrol edilen, sevk ve idare edilen özel bir güvenlik şirketinden sağlanmış olan güvenlik görevlisi yöntemine ve hizmet talep eden bir firmanın belli bir ücret karşılığı özel güvenlik firmasıyla anlaşması yöntemine uygulamada yer verildiği ve özel güvenlik hizmetlerinin

yapıları itibariyle de Özel Güvenlik Birimleri ve Özel Güvenlik Şirketlerinin uygulamada yer aldığı görülmektedir.

2.8 Özel Güvenlik Personelinin Yetkileri

Özel güvenlik görevlilerine kanunla beraber kamu kolluğuna tanınan bir takım yetkiler verilmiştir. Kanunun 7. maddesi özel güvenlik görevlilerinin yetkilerini düzenlemektedir fakat özel güvenlik görevlisi bu yetkilerini sadece görev alanında ve görev süresince kullanabilir. Ayrıca kimlik kartları görünecek bir şekilde yakaya takılı olmak zorundadır (5188, Mad. 9). Ayrıca Adli ve Önleme Araması Yönetmeliği (AÖAY) madde 21' de özel güvenlik görevlilerinin yetkileri yer almaktadır. Özel güvenlik görevlisi görevli olduğu güzergâhı ancak işlenmiş bir suçun sanığının takibi, suç işleyeceğinden kuvvetle şüphe edilen kişinin takibi, dışarıdan yapılan saldırılara karşı tedbir alınması, para ve değerli eşya nakli gibi güzergâh ifade eden durumlarda uzatabilir. Bunun haricinde komisyon kararı olmadan görev alanı uzatılamamaktadır.

Genel olarak sözlüklerde bir görevi bir işi yasaların verdiği imkanlara göre, belirli şartlarla yürütmeyi sağlayan hak olarak belirtilen yetki bir işe karışma, bir işi yapma veya bir harekette bulunmaya hakkı olmayı, hukuk normlarının yapılmasını istediği hizmetleri yapabilme kudretini ya da Anayasa ve Kanunların idari makam ve organlara tanıdığı karar alabilme ve muamele yapabilme güç ve yeteneğini ifade etmektedir. (Dönmez, 2007: s.148.)

Özel güvenlik personeli açısından yetki çalıştığı kurumun işletmesine, konumlanmasına, idari yapılanmasına bağlı olarak kaynağını yasalardan alan hizmetlerden yap denilenlerin yapılması, yapma denilenlerin de yapılmaması şeklinde ifade edilebilir. Yetki Anayasa ve yasalardan güç alır dolayısıyla yetkinin yasal kaynağı ve yasal sınırları vardır. Yetki her şeyden önce geneldir. Kişilik dışıdır, devredilebilir, ancak kanunda aksine bir kayıt olmamalıdır. Yetkili görevlinin göreve ilişkin işi yapmaması veya gereğinden fazla aşırıya kaçarak yapması onun sorumlu duruma düşmesine sebep olur. Bu yüzden yerine getirilen görev yetki sınırlan çerçevesinde kalarak yetkili kişi tarafından gerektiği şekilde yerine getirilmeye çalışılmalıdır.

Özel güvenlik görevlilerine 5188 sayılı kanunun 7. maddesinde kamu kolluğuna tanınan bir takım yetkiler verilmiştir. Fakat özel güvenlik görevlileri bu yetkilerini sadece görev alanında ve görev süresince kimlik kartları görünecek bir şekilde yakaya takılı olarak kullanmak zorundadır. Ayrıca Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliğinin 21. maddesinde de özel güvenlik görevlilerinin kontrol yetkileri başlığı ile özel güvenlik görevlilerinin önleme amaçlı arama yetkileri düzenlenmiştir. (5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun, Md. 7-9-12; 25832 sayılı Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği, Md. 21)

5188 sayılı Kanun ve uygulamasına ilişkin yönetmelikle daha önceki dönemde karşılaşılan uygulamadaki sıkıntılara çözüm getirecek düzenlemelere gidilmiştir. Bu bağlamda yasada özel güvenlik görevlilerinin yetkileri tek tek düzenlenmiştir. Yasanın getirdiği en önemli yeniliklerden birisi olan bu yetkiler ise şunlardır; (5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun, Md. 7)

> Koruma ve güvenliğini sağladıkları alanlara girmek isteyenleri duyarlı kapıdan geçirme, bu kişilerin üstlerini dedektörle arama, eşyaları X- ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme,

> Toplantı, konser, spor müsabakası, sahne gösterileri ve benzeri etkinlikler ile cenaze ve düğün törenlerinde kişilere kimlik sorma, duyarlı kapıdan geçirme, bu kişilerin üstlerini dedektörle arama, eşyaları X-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme,

> Ceza Muhakemesi Kanununun 90 ıncı maddesine göre yakalama,

> Görev alanında, haklarında yakalama emri veya mahkûmiyet kararı bulunan kişileri yakama ve arama,

> Yangın, deprem gibi tabii afet durumlarında ve imdat istenmesi halinde görev alanındaki işyeri ve konutlara girme,

> Hava Meydanı, liman, gar, istasyon ve terminal gibi toplu ulaşım tesislerinde kimlik sorma, duyarlı kapıdan geçirme, bu kişilerin üstlerini detektörle arama, eşyaları X-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme,

- > Genel kolluk kuvvetlerine derhal bildirmek şartıyla, aramalar sırasında suç teşkil eden veya delil olabilecek ya da suç teşkil etmemekle birlikte tehlike doğurabilecek eşyayı emanete alma,
- > Terk edilmiş ve bulunmuş eşyayı emanete alma,
- > Kişinin vücudu veya sağlığı bakımından mevcut bir tehlike den korunması amacıyla yakalama,
- > Olay yerini ve delilleri koruma, bu amaçla Ceza Muhakemesi Kanununun 168 nci maddesine göre yakalama,
- > Türk Medeni Kanununun 981 inci maddesine, Borçlar Kanununun 52 nci maddesine, Türk Ceza Kanununun 24 ve 25 inci maddelerine göre zor kullanma,

2.8.1. Kimlik Sorma ve tespit Etme Yetkisi

Özel güvenlik görevlisinin kimlik sorma yetkisi kanunun 7/b ve 7/f maddelerinde düzenlenmiştir. Buna göre özel güvenlik görevlisi toplantı, konser, sahne gösterisi, spor müsabakası, cenaze ve düğün törenleri gibi toplu etkinlikler ile hava meydanı, liman, gar, terminal gibi yerlerde kimlik sorma yetkisine sahiptir.

Kimlik kontrolünde güvenli mesafede durularak bilgiler teyit edilir, resim-mühür kontrolü yapılır. Kimlik ibraz edilmediğinde öncelikle araştırılmalı, makul şüphe değerlendirilmelidir. Sahte kimlik durumunda Resmi Evrakta Sahtecilik Suçu işlendiğinden (TCK Mad. 206) kişi yakalanır ve genel kolluğa teslim edilir. Kimlik bilgilerini doğru vermediği ve başkasının kimlik bilgilerini verdiği taktirde İftira Suçu işlendiğinden (TCK Mad. 267-268) şikayet varsa yine şahıs yakalanır ve genel kolluğa teslim edilir. Şahıs kimlik bilgilerini bilerek vermiyorsa bu suç değildir ancak makul şüphe değerlendirilmeli, kabahatler kanununa göre işlem yapılması için genel kolluğa haber verilmelidir (5326 SK, Mad. 40).

Kimlik sorma esasen aramayı tamamlayıcı bir unsurdur, öncelikle durdurma söz konusudur, durdurma da geçici hürriyetin kısıtlanması sayılacağından (birçok hukukçuya göre) süre kısa tutulmalı, uzatılmamalıdır. Aksi halde hürriyeti kısıtlayıcı bir durumla karşılaşmak mümkündür.

Kimlik kişiliğe taalluk eden unsurların durum ve şanların tümünü gösteren,

yani şahısları ayıran niteliklerdir. Bu çerçevede "Kimlik Sorma Yetkisi" ile "Kimlik Tespit Yetkisi" ayrı şeylerdir. Zira kimlik tespitinde daha sonraki koruma ve güvenlik amaçlı tedbirler için ilgili kişinin kayıtlara alınması söz konusu olduğu halde kimlik sormada kayıtlara alınması söz konusu değildir. Bu bağlamda özel güvenlik görevlilerinin kimlik sorma yetkisi vardır, fakat kimlik tesbit etme yetkisi yoktur.

Özel güvenlik görevlilerinin kimlik sorma yetkisinin kullanılması da diğer tüm yetkilerinde olduğu gibi üç ön şartın bir arada bulunmasına bağlıdır. Bunlar, görev alanı, görev sırası ve kimlik kartının yakada takılı olmasıdır. Bu üç şartın bir arada olmadığı hallerde özel güvenlik görevlileri başta kimlik sorma yetkisi olmak üzere kanunun 7. maddesinden kaynaklanan diğer yetkilerini kullanamaz.

Kimlik sorma yetkisinin özel mülkiyete ait yerlerde kullanılması sorun doğurmayabilirken, kamuya ait, halka açık yerlerde uygulanması kamu hürriyetlerini kısıtlayıcı nitelik arz eder.

2.8.2 Arama ve Yakalama Yetkisi

Arama, gizlinin ortaya çıkarılmasıdır. Bir aracın içersin de görünen silahın araç içersin den alınması gibi aleni durumlar arama sayılmaz. Arama kişilerin üstlerinde, eşyalarında, konutlarında, araçlarında, özel kağıtlarında ve bunun gibi yerlerde usulüne uygun hakim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda makul şüphe varsa yetkili mercinin emriyle de yapılabilir ve anayasada güvence altına alınmıştır (AY Mad. 20). Makul şüphe hayatın akışına göre genellikle duyulan somut şüphedir, durum, tavır, ihbar ile desteklenmeli, bir şeyin bulunacağına veya bir kişinin yakalanacağına dair somut olgular bulunmalıdır (AÖAY Mad. 6). Kural olarak gece arama yapılmaz, aramada ele geçen belgeler incelenemez, zarfa konularak mühürlenir. Özel güvenlik görevlisinin arama yetkisini kullanması için genel olarak mahkeme kararı gereklidir fakat bu durumda sadece genel kolluğun gözetiminde arama yapabilmektedirler.

Arama konut dokunulmazlığı, kişi özgürlüğü, mülkiyet ve özel hayatın gizliliği gibi bir dizi temel hak ve özgürlüğe müdahale niteliği taşıyan bir ceza muhakemesi tedbiridir. Fakat diğer tedbirler için bir araç niteliğindedir.

Arama, genel ve özel kolluk görevlisince kişilerin özel alanına yapılan bir müdahale ile daha önce suç işleyen ve kaçan bir kişiyi yakalamak, bir suçun hazırlık hareketlerini bitirip icra hareketlerini başlatan kişiyi suçu tamamlamadan etkisiz hale getirerek suçun işlenmesini önlemek, bulundurulması, kullanılması yasak olan veya işlenen bir suçun aydınlanmasında delil olarak kullanılabilir bir eşyaya veya bulundurulması aslında suç olmayan fakat suç işlemek için kullanılabilir bir eşyaya ulaşmak amacıyla kişinin özgürlüğünün geçici olarak kısıtlanmasıdır. (Eryılmaz, 2000: s. 23.)

Özel güvenlik görevlilerinin arama yetkilerinin 5188 sayılı ÖGHDK'nun 7. maddesinin a, b, c, d, e, f ve ı bentlerinde ve bu bentlerde belirtilen diğer yetkilerle birlikte bir arada düzenlendiği görülmektedir. (5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun, Md. 7.)

Ancak 5188 sayılı kanun ÖGG yakalanacak kişilere ve suç delillerine ulaşmak için adli amaçlı, genel bir arama yetkisi vermemektedir. Söz konusu kanuna göre özel güvenlik görevlileri CMK kapsamında yaptıkları bir yakalama sonrası kişilerin üzerini ve eşyalarını arama yetkisine sahiptirler. Fakat bu arama bir suç deliline ulaşmak için adli bir arama olabileceği gibi, yakalanan kişinin üzerinde kendisine ve ÖGG zarar vermesini önlemeye yönelik bir eşyanın varlığını kontrol amaçlı önleme araması da olabilir. (Eryılmaz, 2000: s. 35)

Yakalama yetkisi gözaltına alma yetkisinden son derece farklı bir yetkidir. Fakat özel güvenlik görevlilerince yakalama yetkisi çoğu kez gözaltına alma şeklinde bilinmektedir. Gözaltına alma yetkisi C. Savcısındır ve yazılı emriyle genel kolluğun nezarethane tutma yetkisi anlamına gelir. Yakalama ise geçici olarak hürriyetin kısıtlanmasıdır ve özel güvenlik görevlisi yakaladığı kişileri derhal genel kolluğa bildirmek ve teslim etmekle yükümlüdür. 5188 sayılı kanunun 7. maddesinin c, d, ı, j bentlerinde yakalama yetkisi düzenlenmiştir. Adli yakalama ve önleme yakalaması şeklinde ikiye ayrılmaktadır.

Bir koruma tedbiri veya ceza muhakemesi ön tedbiri olan yakalama bir kimsenin denetim ve gözetim altına alınarak hürriyetinin geçici olarak sınırlandırılmasıdır. Bir başka tanımda ise yakalama bir kimsenin iradesi dışında

özgürlüğünün kısıtlanmasıdır.

5188 Mad. 7/c' de: "1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 127 nci (CMK 90) maddesine göre yakalama ve yakalama nedeniyle orantılı arama" şeklindedir ve adli yakalama yetkisinden bahsedilmektedir. Kanunun 7/d bendi: "Görev alanında, haklarında yakalama, tutuklama veya mahkûmiyet kararı bulunan kişileri yakalama ve arama." adli yakalama yetkisinden bahsetmektedir. 7/j bendinde: "Olay yerini ve delilleri koruma, bu amaçla Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 157 nci maddesine göre yakalama." şeklindedir ve adli yakalamayla ilgilidir. Önleme yakalaması ise kanunun 7/ı bendinde: "Kişinin vücudu veya sağlığı bakımından mevcut bir tehlikeden korunması amacıyla yakalama." şeklinde düzenlenmektedir.

Özel güvenlik görevlilerinin yakalama yetkileri, 5188 kanunun 7 nci maddesinin c bendinde; "Ceza Muhakemesi Kanununun 90 ıncı maddesine göre yakalama." şeklindedir ve adli yakalama yetkisine girmektedir. Kanunun 7/d bendinde; "Görev alanında, haklarında yakalama emri veya mahkûmiyet kararı bulunan kişileri yakalama ve arama" şeklindedir ve adli yakalama yetkisinden bahsetmektedir. Kanunun 7/j bendinde ; "Olay yerini ve delilleri koruma, bu amaçla Ceza Muhakemesi Kanununun 168 inci maddesine göre yakalama." şeklinde olan düzenleme adli yakalamayla ilgilidir. Önleme yakalaması ise kanunun 7/ı bendinde: "Kişinin vücudu veya sağlığı bakımından mevcut bir tehlikeden korunması amacıyla yakalama." şeklinde düzenlenmiştir.

Ancak ÖGG yakalama yetkisi 7 nci maddenin bu bentleri ile sınırlı değildir. Çünkü kanunun 7 nci maddesinin diğer bentlerinde belirtilen yetkilerin kullanımı sırasında herhangi bir suç unsuru tespit edildiği takdirde ÖGG yakalama yetkisi doğar.

2.8.3. Durdurma Yetkisi

Alıkoyma yetkisi kural olarak hâkimindir, acil hallerde C. Savcısı da karar verir fakat 24 saat içersin de hâkim onayına sunulmalıdır. Özel güvenlik görevlisi aramalarda ele geçen materyali tutanakla belirler ve derhal genel kolluğa bilgi vererek teslim edilir. Bu aşamadan sonra eşyanın alı konulup konulmayacağına C. Savcısı karar verir ve hâkim onayına sunar. Emanete alma yetkisi adli amaçlı

emanete alma, önleme amaçlı emanete alma ve buluntu eşyayı emanete alma şeklinde üçe ayrılmaktadır. 5188 sayılı kanun Mad. 7/g bendinde: “Genel kolluk kuvvetlerine derhal bildirmek şartıyla, aramalar sırasında suç teşkil eden veya delil olabilecek ya da suç teşkil etmemekle birlikte tehlike doğurabilecek eşyayı emanete alma.”, madde 7/h bendinde ise terk edilmiş veya buluntu eşyayı emanete alma yetkisinden bahsedilmektedir.

2.8.4. Zor Kullanma Yetkisi

2559 sayılı PYSK ek 6. maddesinde zor kullanmanın tanımı şu şekilde yapılmıştır: “Zor kullanma, direnme ve saldırının mahiyetine ve derecesine göre etkisiz hale getirilecek şekilde kademeli olarak artan nispette bedeni kuvvet, maddi güç ve kanuni şartları gerçekleştiğinde her çeşit silah kullanma yetkilerini ifade eder.” Yakalama ve Gözaltına Alma Yönetmeliği (YGAY) Madde 7’ de ise: “Yakalanan kişinin direnmesi, saldırıya yeltenmesi veya saldırıda bulunması hallerinde kendisine kelepçe takılır. Yakalanan kişinin kaçma ihtimali varsa kelepçe takılması kolluk kuvvetinin takdirine bağlıdır.” Diye ifade edilmektedir.

Güvenlik hizmeti ve görevi genelde zor kullanmayı gerektiren bir faaliyettir. Yani kuvvete dayanan bir iş veya meslektir. Bu nedenle genel kollukta olduğu gibi belirli durum ve koşullarda özel güvenlik görevlisine "zor kullanma yetkisinin verilmesi normaldir. Aslında bu, bazı temel hakların güvence altına alınması bakımından da önemlidir.

Borçlar Kanunu Madde 52’ de ise meşru müdafaa, ıstırar ve kendi hakkını vikaye için kuvvet kullanılması durumlarından bahsetmektedir.

Buna göre:

1. Meşru Müdafaa: “Meşru müdafaa halinde mütecavizin şahsına veya mallarına yapılan zarardan dolayı tazminat lazım gelmez.”
2. Zaruret Hali: “Kendisini veya diğerini zarardan yahut derhal vuku bulacak bir tehlikeden vikaye için başkasının mallarına hanel iras eden kimsenin borçlu olduğu tazminat miktarını hâkim, hakkaniyete tevfikân tayin eder.”
3. Zorda Kalma: “Kendi hakkını vikaye için cebri kuvvete müracaat eden

kimse hal ve mevkie nazaran zamanında hükümetin müdahalesi temin edilemediği yahut hakkının zıyaa uğramasını yahut hakkının kullanılması hususunun pek çok müşkül olmasını meni için başka vasıtalar mevcut olmadığı takdirde, tazminat itasıyla mükellef olmaz.” şeklindedir.

TCK ‘ya Göre Zor Kullanma:

1. Kanunun hükmünü İcra (TCK 24/1): Kanunun hükmünü yerine getiren kimseye ceza verilmez.

2. Yetkili Merciiin Emrini İcra (TCK 24/2): Yetkili bir merciden verilip, yerine getirilmesi görev gereği zorunlu olan bir emri uygulayan sorumlu olmaz.

3. Meşru Müdafa ve Zorunluluk Hali (TCK 25): Birinci bent de meşru müdafa halinden söz etmektedir. Buna göre: “Gerek kendisine ve gerek başkasına ait bir hakka yönelmiş, gerçekleşen, gerçekleşmesi veya tekrarı muhakkak olan haksız bir saldırıyı o anda hal ve koşullara göre saldırı ile orantılı biçimde defetmek zorunluluğu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez.” şeklinde belirtilmektedir. İkinci bent de ise: “Gerek kendisine gerek başkasına ait bir hakka yönelik olup, bilerek neden olmadığı ve başka suretle korunmak olanağı bulunmayan ağır ve muhakkak bir tehlikeden kurtulmak veya başkasını kurtarmak zorunluluğu ile ve tehlikenin ağırlığı ile konu ve kullanılan vasıta arasında orantı bulunmak koşulu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez.” Denilmektedir.

Ancak özel güvenlik görevlileri zor kullanmaya başvurduğu zaman bazı kurallara uyması veya bazı koşulların oluşup oluşmadığını araması gerekmektedir. Bunlar poliste de olduğu gibi şöyle sayılabilir

Öncelikle hiç kimse istediği zaman ve şekilde zor kullanamaz. Diğer bir deyiş ile kuralsız olarak zor kullanma yoluna gidilemez, gerekli şartların oluşması gerekir.

> Zor kullanmaya karar verilmesi ve bunun için gereken koşulların varlığı halinde ayrıca kişilerin rızasının sorulmasına gerek yoktur.

> Zor kullanmayı gerektiren hallerin ortaya çıkmasında özel güvenlik görevlinin kendisi bir neden konumunda olmamalıdır.

> Zor kullanma, kanunlara uygun olarak, bir görevin yerine getirilmesi

amacıyla olmalıdır. Görev dışı, şahsi bir amaç için ve kanunsuz olmamalıdır.

> Zor kullanmak için "zorunlu" veya "mecbur" kalınmış olunmalıdır. "Zorunluluk", olaya müdahale etmek, olaya karışanların kaçmasını önlemek ve yakalamak, suç delillerini korumak vs. için, diğer bütün yetkilerin kullanıldığını, bütün yolların denendiğini ve zor kullanmaktan başka bir çözümün olmadığını anlatır.

> Zor kullanmanın niteliği ve derecesi durumun şiddeti ile orantılı olmalı ve karşılaşılan karşı koyma ya da saldırıya göre değişmelidir. Burada anlatılmak istenilen şey, meydana gelen olayın ve olay çıkaranların başvurduğu şiddetin boyutları dikkate alınarak bir zor kullanma yolunun seçilmesidir.

> Son olarak kullanılacak kuvvetin türü kademeli olarak arttırılmalıdır. Kuvvet sıra ile bedeni güç, maddi güç, araç, gereç ve silah kullanma şeklinde olabilir. Dolayısıyla duruma göre uygun şiddette bir kuvvet türü seçilmelidir.

5188 sayılı kanuna göre zor kullanılması gereken olayların en seri şekilde genel kolluğa bildirilmesi gerekmektedir. Kuvvet kullanılan kişi aynı zamanda yakalanması gereken kişilerden olabileceği için bu bildirim aynı zamanda yakalanan kişinin genel kolluğu teslimi anlamını taşımaktadır. (5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun, Md. 9)

2.8.5. Silah Bulundurma ve Taşıma Yetkisi

Silah taşıma yetkisi özel güvenlik hizmetlerinde istisnai bir yetkidir. Öncelikle silahsız hizmet ve güvenlik cihazlarının kullanımı önerilmekte, yetersiz kalıyorsa canlılar üzerinde kalıcı etkisi olmayan kimyasallara müsaade edilmektedir. Fakat görevin mahiyetine göre bu da yetersiz kalacaksa yarı otomatik tabancalar ile bir takım av silahlarına hatta uzun namlulu silahlara bile izin verilmektedir.

5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun ve Kanunun Uygulamasına İlişkin Yönetmelikte silah kullanma ile ilgili açık bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Hatta 5188 sayılı kanunda mülga olan 2495 sayılı Kanunda göndermede bulunulan PVSK'ya da hiç değinilmemiştir. Sadece özel güvenlik görevlilerinin silah kullanma yetkileri ile ilgili olarak 5188 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin k bendinde "Türk Medeni Kanunu'nun 981 inci maddesine, Borçlar

Kanunu'nun 52 nci maddesine, Türk Ceza Kanunu'nun 24 ve 25 inci maddelerine göre zor kullanma" şeklinde yapılan düzenleme ile özel güvenlik görevlilerinin yetkileri arasında adı geçen zor kullanma yetkisinin dayanağını oluşturan kanunlara göndermede bulunulmuştur. Ayrıca zor kullanmaya dayanak olarak seçilen kanunların Medeni Kanun, Borçlar Kanunu ve Türk Ceza Kanunu olması yeni bir gelişme olarak karşımıza çıkmıştır.

1. Miktarı, cinsi, sayısı, mühimmatı ÖG Komisyonunca karar verilir
2. Uzun namlulu silahlarda Gen. Kur. Başk. görüşü alınır.
3. Silah taşıyacak ÖGG 6136 sy.Kan. Hükümlerine uygun olmalıdır.
4. Ateşli silah, fişek ve tesisatları, özel oda ve kasada muhafaza edilmelidir.
5. Devir Teslim ve Rapor Defteri ve Silah Demirbaş Defterine kaydedilir.
6. Silahla görev yapan ÖGG, kimlik kartı ile Özel Güvenlik Silah Taşıma/Bulundurma Belgesini beraber taşımak zorundadır.

Silahlı ÖGG Çalıştırılmayacak Yerler:

1. Eğitim ve Öğretim Kurumları
2. Sağlık Tesisleri
3. Talih Oyunları İşletmeleri
4. İçkili Yerler

ÖGG Silahlı Görev Yapamayacağı Etkinlikler:

1. Özel Toplantılar
2. Spor Müsabakaları
3. Sahne Gösterileri
4. Benzeri Toplu Etkinlikler

Silahlı Görev Yapılabilecek Yerler

1. Kişi Koruma hizmetleri
2. Para ve değerli eşya nakli
3. Geçici süreli koruma ve güvenlik hizmetlerinde
4. Silah Eğitiminde kullanılmak üzere

2.9. 5188 Sayılı özel Güvenlik Yasası

5188 sayılı kanun ile hukuk literatürümüze ilk defa “özel güvenlik şirketi” ve özel güvenlik personelinin özel eğitim kuruluşlarınca da yapılacağı girmiş ve büyük bir değişiklik olarak addedilmiştir.

2495 sayılı kanun, uzun ve kapsamlı bir şekilde özel güvenlik hizmetlerinin amaç ve kapsamını belirtirken, 5188 sayılı kanun, “Özel güvenlik hizmetlerinin, kamu güvenliğini tamamlayıcı mahiyette...” (ÖGHK., md.1) olduğunu belirtir. Önceki yasada, yasal olarak kurulmuş olan herhangi bir özel güvenlik teşkilatının, maksat veya faydasının ortadan kalkması halinde Bakanlıkça kaldırılacağı belirtilirken; (2945 sk., md.6) 5188 sayılı kanunda böyle bir uygulamadan söz edilmez. Şu halde yeni kanun, özel güvenlik teşkilatlarının kuruluş ve ortadan kaldırılmalarına ilişkin şartları ve bu bağlamda denetiminde aranacak hususları açıkça belirtmiştir. Özel güvenlik teşkilatlarının, hangi hallerde kapatılacağı ve bunların yönetici yahut sorumlu personelleri hakkında uygulanacak tedbirler yasanın düzenlemeleri arasındadır. “..Amacı dışında faaliyet gösterdiği veya suç kaynağına dönüştüğü tespit edilen şirketlerin ve özel eğitim kurumlarının faaliyet izinleri iptal edilmektedir.” (ÖGHK.md.22).

Yeni kanun ile sadece özel güvenlik hizmetlerinin yürütülmesi ile ilgili şirket kurulabileceği belirtilirken, başka alanlarda faaliyet gösteren (temizlik, turizm, vb..) şirketlerin ek olarak özel güvenlik hizmeti sunması da yasaklamıştır. Gerek özel güvenliğe ihtiyaç duyan kişi veya kuruluşlar ve gerekse bu hizmeti yapacak şirketlerin belli şartlar dâhilinde izin ve ruhsat alabilecekleri, yine 5188 sayılı kanun ile belirlenmektedir.

2495 sayılı kanunda gerekli karar ve izinleri veren, “Özel güvenlik teşkilatı il

koordinasyon kurulunun ” ismi, 5188 sayılı kanun ile değiştirilerek “Özel güvenlik komisyonu” oluşturulmuş ve ayrıca ilk defa bu komisyonda sivil kökenli üye (ticaret odası, sanayi odası temsilcileri) dahil edilerek, komisyon kararlarının alınmasına ilişkin demokratik bir usul de geliştirilmiştir.

Yeni kanunla, güvenlik şirketlerinin yöneticilerinin en az 4 yıllık yüksek okul mezunu olmaları şartı getirilmiştir. Bu durum özel güvenlik teşkilatları açısından nitelik tartışmalarının ortadan kaldırılması adına, atılan ciddi bir adım olarak değerlendirilmelidir.

5188 sayılı yasada daha önce genel olarak geçilen ve açık olmayan özel güvenlik görevlilerinin yetkileri açık ve anlaşılır bir biçimde belirtilmiştir. Buna göre görev alanı dahilinde kimlik sorma, çeşitli teknik cihaz, araç ve teçhizatların kullanılması ile arama ve kontrol yapma, suçüstü halleri ile görev alanı dahilinde işlenen suçlara ilişkin yakalama yetkisi getirilmiştir(ÖGHK.,md.7).

2495 sayılı kanunda sık sık tartışmalara yol açan silah kullanma yetkisi yeni kanun ile özelleştirilerek TCK 25., MK 981. ve BK 52.” ye göre “zor kullanma” başlığı altında tanımlanmıştır. Öte yandan aynı yasa ile silahlı özel güvenlik teşkilatı kurma hususu açıklığa kavuşturulmuş ve bu anlamda özel bir uygulama alanı oluşturulmuştur. Aynı kanunda, hangi koruma ve güvenlik hizmeti için ne miktar ve özellikte ateşli silah bulundurulabileceği, silahların nasıl temin edilebileceği, özel güvenlik görevlilerinin silahla görev yapamayacağı yerler”. Kişilerin silahlı personel tarafından korunması, kurum ve kuruluşlar bünyesinde özel güvenlik birimi kurulması veya güvenlik hizmetinin şirketlere gördürülmesi özel güvenlik komisyonunun kararı üzerine valinin iznine bağlıdır. Toplantı, konser, sahne gösterileri ve benzeri etkinliklerde; para veya değerli eşya nakli gibi geçici veya acil hallerde, komisyon kararı aranmaksızın, vali tarafından özel güvenlik izni verilebilir.

Kişi ve kuruluşların talebi üzerine, koruma ve güvenlik ihtiyacı dikkate alınarak, güvenlik hizmetinin istihdam edilecek personel eliyle sağlanmasına, kurum ve kuruluşlar bünyesinde özel güvenlik birimi kurulmasına ya da bu hizmetin güvenlik şirketlerine gördürülmesine izin verilir. Bir kuruluş bünyesinde özel güvenlik birimi kurulmuş olması, ihtiyaç duyulduğunda ayrıca güvenlik şirketlerine

hizmet gördürülmesine mani değildir.

“Komisyon, koruma ve güvenlik hizmetini yerine getirecek personelin, bulundurulabilecek veya taşınabilecek silah ve teçhizatın azamî miktarını ve niteliğini, gerekli hallerde diğer fizikî ve aletli güvenlik tedbirlerini belirlemeye yetkilidir. Havalimanı ve liman gibi yerlerde alınacak güvenlik tedbirlerine ilişkin uluslararası yükümlülükler saklıdır...”(ÖGHK, md.3)şeklinde yeni bir düzenleme ile açıklığa kavuşturulmuştur.

Yeni kanunla olay yeri ve delillerin korunması konularına yer verilerek bu konudaki eksiklik giderilmiş ve özel güvenlik görevlilerinin olay yerinin korunmasında aktif olarak rol üstlenmelerine olanak sağlanmıştır (ÖGHK.,md.7).Özel güvenlik görevlisi olabilme konusunda da düzenlemeye gidilen yeni kanuna göre; özel güvenlik görevlisi olabilmek için daha önce en az ortaokul mezunu olmak yeterli iken, yeni kanunla en az lise mezunu olmak gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca daha önce askerlik şartı aranırken yeni kanunla 18 yaşını doldurmuş olmak yeterli görülmüştür (ÖGHK.,md.10.).

Eski kanunda, özel güvenlik görevlisi olabilmenin önkoşulu; yüz kızartıcı ve terör suçlarından dolayı hükümlü bulunmamak iken yeni kanunla, suç kapsamı genişletilmiş ayrıca sağlık şartları ayrıntılı olarak açıklanmıştır (2495 sk.,md.16). Öte yandan; yeni kanunla özel güvenlik görevlisi olabilmek için, “120 saatlik özel güvenlik temel eğitiminin” başarı ile tamamlanmış olması gerekliliği de getirilmiştir (5188 sk.,md.10). Böylece gerek eğitim ve gerekse sağlık ve diğer koşullara ilişkin olarak geliştirilen ön koşullar temelinde, özel güvenlik personelinin/görevlilerinin niteliklerinin yükseltilmesi amaçlanmıştır.

Özel güvenlik görevlileri, şirketleri, eğitim kurumları ve yöneticilerinin çalışma izni belli süreye bağlanmış (5 yıl) bu süre sonunda “yenileme eğitimi” ve belgelerin yenilenmesi şartı (ÖGHK.,md.11) ile özel güvenliğin denetim ve işlevselliği konularında sistemleşmeye gidilmiş, aynı zamanda özel güvenlik görevlilerinin bilgi ve becerilerini de yeni şartlar ekseninde yenilemelerine olanak da sağlanmıştır. Yeni kanunla özel güvenlik görevlilerine sendikal haklar da tanınmıştır. Özel güvenlik teşkilatlarının denetlenmesi daha önce Bakanlık, valilik, jandarma ve

emniyet kuruluşları tarafından yapılırken, yeni kanunla denetlemenin sadece Bakanlık ve Valilikler tarafından yapılması uygun görülmüştür. Ayrıca denetim kapsamı genişletilmiştir.

2.10. Özel Güvenlik Personelinin Eğitilmesi

Önceden tayin edilen eğitim, belgeleme gereksinimi ve hizmet içi eğitimin standardizasyonu gereklidir. Güvenlik personelinin seçimi, eğitimi ve denetimi açısından sanayi standartları belirlenmelidir. Temel eğitimde dikkat edilen konular güvenlik görevlilerinin rolünü, yasal güçlerini ve kısıtlamaları, iletişimi ve rapor yazmayı, halk ve müşteri ilişkileri ve müşteri hizmetleri, çeşitlilik ve etik ve ahlaki içermektedir. Diğer konular acil durum ve felaket yönetimini, erişim kontrolü, güvenlik ve tehlikeli malzemeler ve belirli sektörlere özgü diğer konuları içermektedir. Kurum içi eğitim, hatırlatma kursları, hizmet içi eğitim vs. gibi diğer eğitimler ile birlikte özel güvenlik müfettişlerinin özel eğitimi desteklenmelidir. Çalışanın eğitimi ne zaman aldığı, eğitimin neden olduğu, çalışanın anlayıp anlamadığının anlaşılmasında kullanılan test veya teyit şeklini yansıtan eğitim kaydı çalışanın kişisel dosyasında tutulmalıdır. Bu dokümantasyon şirket çalışanlarının görevi kötüye kullanmasını önlediği gibi çalışanların şirket kural ve yönetmeliklerine uymaları için nasıl eğitildiklerini göstermektedir. (Poulin, 2004: s. 125)

Özel güvenlik görevlileri ile yöneticiler kimlik kartlarının yenilenebilmesi için beş yılda bir yenileme eğitimi alır. Bununla ilgili olarak 5188 sayılı kanunun uygulanmasına ilişkin yönetmeliğin 34. maddesinde yenileme eğitiminin nasıl yapılacağı hususunda düzenleme yapılmıştır. Yenileme eğitimi altmış ders saatinden oluşmaktadır. Yenileme eğitiminin on ders saati silah bilgisi ve atış dersine, geriye kalan 50 saati ise teorik derslere ayrılarak personele, temel eğitimde verilen bilgilerin pekiştirilerek vars yeni düzenlemeler konusunda gerekli eğitimlerin verilmesine yöneliktir.

Havalimanı ve deniz limanlarında görevli özel güvenlik görevlilerinin yenileme eğitimi için ayrıca, uluslararası sözleşmelerden kaynaklanan diğer hükümler saklıdır. Görev yapılan yerler ile ifa edilen görevlerin özelliği nedeniyle böyle bir uygulamaya gidilmesi de gayet doğaldır. (Özel Güvenlik Hizmetlerine

Dair Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik. Resmi Gazete. Sayı:2560607.10.2004 mad:33)

Etik eğitimi çok önemlidir. Çünkü güvenlik elemanları genelde gizli bilgiye erişebilir ve etik olmayan davranışı işleyebilir (örneğin hırsızlık). Muhtemelen etik eğitimi gerçekleştirmenin en etkili yolu şirket içi denetim, görev başı eğitimi ve kontroldür. Sektör etik kuralları; profesyonel ahlak standartlarını, personelin alınması için kriterlerin belirlenmesi, standartların altında performans gösteren veya görevi kötüye kullanan üyelere karşı şikayetlerin alınması, incelenmesi ve açıklığa kavuşturulması, onaylanması için teşkilatlanmayı gerektirir. Özel güvenlik şirketleri ve çalışanlarının da aynı şekilde etik kuralları ve kendisine has ayrı özel güvenlik yönetim kuralları olmalıdır.

2.11. Özel Güvenlik Hizmetlerinin Denetimi

Hızla büyüyen özel güvenlik sektöründe en önemli sorunlardan birisi, yaşanan denetim eksikliğidir. İyi niyetle hazırlanmış ve ilk sonuçları olumlu bulunan güvenlik hizmetlerinin özelleşmesi, uygulamanın devamında denetim sorununu gündeme getirmiştir. İçişleri Bakanlığı'nın izniyle kurulan özel güvenlik birimleri, şirketleri ve eğitim kurumlarının denetimi yine aynı bakanlık görevlilerine ve valiliklere verilmiştir. Denetimin, mahiyeti, kapsamı, usul ve esasları yönetmelikle belirlenmiştir.

Özel güvenlik hizmeti alacaklar açısından hizmet iki farklı şekilde sağlanabilmektedir: Özel güvenlik görevlisi istihdam edilerek, kurum bünyesinde özel güvenlik birimi kurmak veya özel güvenlik şirketinden hizmet satın almak.

Kişi ve kuruluşlar, özel güvenlik izni için valiliklere yapacakları başvuruda özel güvenlik hizmetinin konusunu, özel güvenlik hizmetinin ne şekilde sağlanacağını, hizmetin azami olarak kaç personel ile yürütüleceğini, ihtiyaç duyulacak silah ve teçhizatın azami miktar ve niteliğini belirtmesi gerekmektedir. İlgili yönetmeliğin 6. maddesinde “mülkî idare amirleri havalimanı, liman, gümrük, gar ve istasyon gibi yerler ile spor müsabakalarının, sahne gösterilerinin ve benzeri etkinliklerin yapıldığı yerlerdeki özel güvenlik tedbirlerini denetlemeye ve kamu güvenliğinin gerektirdiği hallerde ek önlemler aldırma yetkilidir” denilmektedir.

Denetim sonucu tespit edilen eksikliklerin ilgili kişi, kurum, kuruluş ve şirketlerce verilen süre içinde giderilmesi zorunludur. Amacı dışında faaliyet gösterdiği veya suç kaynağına dönüştüğü tespit edilen şirketlerin ve özel eğitim kurumlarının faaliyet izni iptal edilir. Bu şekilde faaliyet izni iptal edilen şirketlerin veya kurumların, kurucu ve yöneticileri, özel güvenlik şirketlerinde ve özel güvenlik eğitimi veren kurumlarda kurucu ve yönetici olamazlar (ÖGHDKUİY, madde: 22).

Ancak özellikle büyük şehirlerde yaşanan ve genelde eleman eksikliğinden kaynaklanan denetim yetersizliği özel güvenlik sektörüne olumsuz etki yapmaktadır. Artan güvenlik ihtiyacının kaliteli şekilde karşılanması ve olumsuzlukların yaşanmaması, yapılacak denetimlerle doğrudan ilgilidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SİVİL HAVACILIKTA GÜVENLİK VE İLGİLİ DÜZENLEMELER

3. SİVİL HAVACILIK KAVRAMI VE TANIMI

3.1. Sivil Havacılık

Havacılık güvenliği konusu öncesinde, hava meydanını ve alınan güvenlik önlemlerini de tanıtan bazı temel tanımların incelenmesi, sivil havacılık güvenliği ve ilgili konuların daha net anlaşılabilmesini sağlayacaktır. Tanımları yapılan isim ve terimlerin, karmaşık gibi görünen havaalanı güvenliği konusunu anlayabilmede kolaylaştırıcı olacağı umulmaktadır.

Sivil havacılık kısaca; sivil kelimesinden anlaşılacağı üzere askere ait olmayan, havacılık faaliyetleri olarak tanımlanabilir.

Havacılığın gelişimiyle birlikte, 1936 yılından sonra hava taşımacılığında balonların yerini uçaklar almaya başlamıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra sivil havacılık doğmuş ve gelişmeye başlamış ayrıca Avrupa'da düzenli hava yolu ağı kurulmuş, yolcu ve kargo taşımacılığı yapan hava yolu şirketleri ortaya çıkmıştır. Motorların geliştirilmesiyle ve yeni uçakların yapılması sivil havacılığında gelişmesine sebep olmuştur (Adıgüzel, 2000: 3).

Tarihte sivil havacılığın gelişimi incelendiğinde; ticari hava seferlerin ilk olarak Avrupa ile Güney Amerika arasında yapıldığı görülmektedir. Alman Lufthansa havayolu şirketi 1937 senesinde Berlin ile Buenas Aires arasında, Atlas Okyanusunda yüzen ana istasyonları kurmak suretiyle muntazam seferler tesis etmiştir. Kuzey Amerika ile Avrupa arasında yapılan ticari seferlerse ancak İkinci Dünya Savaşından sonra başlayabilmiştir. II. Dünya Savaşından sonra birçok pilotun terhis olması ve hem taşımacılık hem de eğitim amaçlı uçakların askerler tarafından ihtiyaç fazlası olarak, sivillerin kullanımına sunulması, özellikle Kuzey Amerika'da genel havacılıkta; hem özel hem de ticari havacılığı da içerecek biçimde büyük bir gelişme olmuştur. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yaşanan bir başka gelişmede sivil havacılıkta meydana gelen gelişmelere paralel olarak Avrupa'da düzenli havayolu ağının kurulmaya başlamasıdır. Yolcu ve kargo taşımacılığı yapan havayolu şirketleri de yine bu dönemde düzenli hava taşımacılığının başlamasıyla birlikte,

kurulmaya başlamıştır. (Can, 2008: 48-49).

Ülkemizde ise Ulaştırma Bakanlığı tarafından yayınlanan yönetmeliklerde, sivil havacılık faaliyetleri ile ilgili olarak birçok tanım dağınık ve birbirinden kopuk şekilde yer almıştır. En kapsamlı tanım ise, sivil havacılık sektörü için çalışma yapan Havayolu Özel İhtisas Komisyonu tarafından yapılmıştır. Buna göre, havayolu ulaştırma sektörü; havayolu işletmeciliği, havaalanı işletmeciliği, hava trafik kontrol hizmetleri, yer ve ikram hizmetleri, eğitim, bakım, ilgili alt ve üst yapılar ve diğer havacılık faaliyetleri ile bütün bu faaliyetlerin uluslararası zorunluluklara göre koordinasyonu ve denetimini kapsamaktadır. (Havayolu Ulaştırması Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 1990, s. 4). Bu kapsam dahilinde ve ülkemizde sivil havacılık konularında yayınlanmış tüm mevzuat, ICAO dokümanları ve Türkiye ile diğer ülkelerdeki havacılık kuruluşlarının faaliyet alanları dikkate alındığında, sivil havacılık faaliyetlerinin aşağıdaki şekilde genel bir sınıflandırmasının yapılması mümkün görülmektedir:

- Uçuşla ilgili faaliyetler: Uçuş hizmetleri için hava aracı ve/veya personel temini ile daha ziyade ticari amaçlarla bu faaliyetlerin izlenmesini kapsamaktadır.

- İmalat ve bakımla ilgili faaliyetler: Dünya Havayolları Teknik Faaliyetler Sözlüğü'ne (World Airlines Technical Operations Glossary-WATOG) göre uçak bakımı; bir hava aracını eski haline getirmek veya çalışır durumda tutmak amacıyla yapılan servis, tamir, tadilat, revizyon, kontrol ve durum tespiti faaliyetlerinin tümüdür. Bakım-onarım; gözle kontrol etme, baştan sona inceleme, onarım ve yedek parçaların yenilenmesi gibi değişik kapsamda faaliyetleri ifade etmektedir. Bakımın temel amacı, teslim sonrasında da uçağın öngörülen performans ve güvenilirlik limitlerini tasarım sırasında belirtilen limitler içinde tutmaktır.

- Havaalanları, yer hizmetleri ve diğer destek faaliyetleri: Havaalanı; uçakların yolcu iniş, kalkış ve yüzey hareketleri için kullandıkları, yer yada su üzerinde kurulmuş, binalar ve

gerekli ekipman ve teçhizatları içeren belirlenmiş bir alandır. Havaalanı yer hizmetleri ise temel olarak on dört hizmeti kapsamaktadır. Bunlar: Temsil, yük kontrolü ve haberleşme, birim yükleme ve gereçlerin kontrolü, yolcu trafik, kargo ve

posta, ramp, uçak temizlik, yakıt ve yağ, uçak hat bakım, uçuş operasyon, ulaşım, ikram servis, gözetim ve yönetim, uçak özel güvenlik hizmet ve denetimi olarak sıralanmaktadır.

Sivil havacılık güvenliğinde sıkça kullanılan başlıca tanımlar aşağıda verilmiştir (MSHGP, 2009: madde 4):

a) Hava Meydanı: Karada ve su üzerinde hava araçlarının kalkması ve inmesi için özel olarak hazırlanmış, hava araçlarının bakım ve diğer ihtiyaçlarının

karşılmasına, yolcu ve yük alınmasına ve verilmesine ilişkin tesisleri bünyesinde bulunduran yerleri, (Hava Limanı/Havaalanı v.b.) tanımlamakta,

b) Havalimanı: Uluslararası hava trafiği, geliş ve gidişlerine hizmet vermek amacıyla tesis edilmiş olup, Gümrük, Göçmenlik, Halk Sağlığı, hayvan ve bitki karantina işlemleri ve benzeri işlemlerin bünyesinde vakit kaybedilmeksizin yürütüldüğü hava meydanını tanımlamaktadır.

Özellikle havaalanı veya havalimanı isimlerinin yerine bunları içine alan hava meydanı ismi kullanılabilir. Havaalanı; uluslararası trafiğe açık olmayan, yurt içi trafiğine açık, küçük hava meydanları için kullanılan bir tanımdır.

Terminal: Yolcuların uçuş öncesi ve uçuş sonrası işlemleri yapılan, bünyesinde hava ulaştırma hizmeti ile ilgili kuruluş ve kolaylık tesislerini bulunduran bina veya binalar grubunu ifade etmektedir (İçişleri Bakanlığı, 1998, madde 4). Özellikle terminal ve terminal giriş kontrol noktaları araştırmanın temeli olduğundan sunulan konular içerisinde ağırlıklı olarak işlenmeye çalışılacaktır.

Hava meydanı güvenliği ile ilgili Milli Sivil Havacılık Güvenlik Programı içindeki tanımlardan bazılarını da açıklamamız gereklidir (MSHGP, 2009: madde

c) Hava Tarafı: Hava meydanında pistleri, taksi yollarını, apronları ve bunlara bitişik sahaları ve belirli durumlarda doğrudan uçuş faaliyeti amacıyla kullanılan bina ve yapıları veya bunların bazı kısımları ve bu bölümlerin hepsine girişin kontrollü olduğu yerleri,

d) Hava Meydanı Mülki İdare Amiri/Amirliği: 5442 Sayılı İl İdaresi Kanunu Ek 1. Madde ve 97/9707 Sayılı Yönetmelik doğrultusunda hava

meydanından sorumlu olmak üzere atanan Vali Yardımcısı veya Kaymakamı,

e) Apron: Bir hava meydanında uçakların, parklandırılmaları, akaryakıt ikmalleri, yolcu, yük, posta, kargo indirme-bindirmeleri ve bakımlarının yapılabilmesi için belirlenmiş özel alanı,

f) Arındırılmış Bölge (Saha): Hava meydanında, yolcu ve kabin bagajlarının son kontrol edildiği nokta ile uçak arasında kalan bölgeyi,

g) Bagaj: Bir hava aracında taşınan yolcu veya mürettebatın kişisel mal ve eşyaları,

h) Bagaj Ayırma Alanı (Şutaltı) : Bagajların ilgili uçaklara yüklenmek üzere tasnif edildiği alanı,

i) El Bagajı: Bir hava aracının kabin bölümünde taşınan bagajları,

j) Güvenlik Cihazı: Sivil havacılık ve tesislerine yöneltilebilecek herhangi bir yasadışı müdahale amaçlı fiilin önlenmesi ya da tespitinde tek olarak ya da sistemin bir parçası olarak kullanılan ve kullanımını ihtisas gerektiren cihazları,

k) Güvenlik Kontrolü: Yasadışı eylem gerçekleştirmek için kullanılacak silah, patlayıcı madde ve benzeri maddelerin tespit edilmesi için alınan tedbirleri,

l) Tarama: Yasadışı müdahale teşkil edecek bir eylemi gerçekleştirmede kullanılacak silahları, patlayıcı maddeleri veya diğer tehlikeli düzenekleri belirleme ve/veya algılama amacını taşıyan teknik veya diğer yöntemlerin uygulanması,

m) Tahditli Alan: Hava meydanında, güvenlik kontrolü yapıldıktan sonra, geçişlere müsaade edilen bölgeyi,

n) Kara Tarafı: Bir hava meydanında doğrudan uçuş faaliyetlerine dahil olmayan terminal binalarını, diğer tüm yapıları, kullanımlı veya boş sahaları içine alan, ana giriş yolu / yolları kontrol noktasından başlayarak hava tarafı dışında kalan hava meydanı bölümünü,

o) Kontrol Noktası: Tahditli alanlara girişten önce oluşturulan, şahısların,

eşyaların, araçların kontrol edildiği yeri ifade etmektedir.

3.2. Türkiye’de Sivil havacılığın Gelişimi

Uçakla ilgili ilk bilimsel çalışmaların 15. Yüzyılda Leonardo Da Vinci ile başladığı bilinmektedir. İnsanlık âleminin büyük dehalarından ünlü bilim adamı, ressam aynı zamanda da fizikçi olan Leonardo Da Vinci kuşların uçuşunu inceleyerek mekanik araçlarla uçuşun taklit edilebilme imkânlarını araştırmıştır. Da Vinci’nin araştırma notları yaklaşık olarak 150 uçuş aracı hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlamış, daha sonraki çalışmalara ilham kaynağı olmuştur. Ancak Leonardo Da Vinci’nin çalışmalarında esas olarak, kuşların kanat çırpmasını alması, başarılı sonuçlar alınmasını engellemiştir. Bu durum 17. yüzyıla kadar devam etmiş, yapılan denemelerde, havanın ve yerçekiminin uçan cisimler üzerindeki etkileri keşfedilemediği için bir gelişme sağlanamamıştır(Adıgüzel, 2000: s.1). 7. yüzyılın sonlarında ise Isaac Newton’un ortaya koyduğu mekanik yasalar sayesinde, aerodinamik kurallar gelişmeye buna bağlı olarak da havada hareket edebilen uçaklar geliştirilmeye başlanmıştır.

Avrupa’da bilimsel çalışmalar devam ederken ilk önemli ve başarılı uçuş denemesi 1630 yılında Hazarfen Ahmet Çelebi tarafından gerçekleştirilmiştir (Havacılık ve THK, 1967: s.14). Hazarfen kollarına taktığı kartal kanatlarını andıran kanatlarla, kuvvetli bir lodosta kendisini Galata Kulesi’nden havaya bırakmış ve kanatlarını çırpa çırpa boğazı aşarak Üsküdar’da Doğancılar’a inmeyi ve böylelikle de “ilk uçan insan” unvanını kazanmayı başarmıştır.(Aviation Türk Dergisi, 2008: s. 51). Hazarfen’den 2 yıl sonra 1632 yılında bu sefer Lagari Hasan Çelebi kendi yaptığı roketle Sarayburnu’ndan yaklaşık olarak birkaç yüz metre havalanmış ve yine kartal kanatları şeklindeki kanatları sayesinde başarılı bir şekilde Boğaz’ın sularına inmeyi başarmıştır. Ancak bu iki büyük âlimde dönemin cehaleti içerisinde gerekli ilgiyi görememişler, gerçekleştirdikleri önemli başarı fark edilememiş, önce sürgün edilmekten kurtulamamış, daha sonra da padişah tarafından verilen ölüm fermanlarının kurbanları olmuşlardır. (Adıgüzel, 2000: s.1.)

Havacılık tarihindeki ilk önemli başarılar her ne kadar Türk âlimlerinden gelmiş olsa da, gerek tarihte göklerdeki ilk kanat çırpışların büyük manasının

kavranamamış olması gerekse de yeterli arşiv bırakılmaması ve bırakılan arşivlere de ne yazık ki sahip çıkılmaması neticesinde bu iki Türk âliminin adları uluslararası havacılık literatüründe yer almamıştır. Dolayısıyla havacılıkta yaşanan gelişmelerde batılı isimler ön plana çıkmıştır.

Daha sonraki yıllarda sıcak hava yerine havadan daha hafif olan hidrojen gazının kullanılmaya başlandığı balonculuk, 1900 yılında emekli bir Alman subayı olan Ferdinand Zeppelin tarafından tasarlanan zeplinler sayesinde ticari havacılıkta kullanılmaya başlanmıştır. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra inşa edilen Graf Zappelin ve Hinderburg hava gemileri, toplamda 590 uçuş gerçekleştirmişler ve 1002 yolcu taşımışlardır. Ancak 1937 yılında Hinderburg hava gemisinin inişi sırasında yanması sonucunda, hava taşımacılığında balonların yerini onlardan daha emniyetli olduğu iddia edilen uçaklar almaya başlamıştır.

Çeşitli ülkelerde devam eden bu araştırmalar sonucunda, ilk insansız uçak 1896 yılında ABD'li fizikçi Samuel Peerpont Langley tarafından uçurulmuştur.

Savaşlarsa sivil havacılığın gelişmesinde önemli dönüm noktaları olmuştur. 1914 yılında başlayan Birinci Dünya Savaşı, havacılıkta o tarihe kadar meydana gelen gelişmelerin yönünü değiştirmiştir. Uçaklar, bir ulaşım aracı olarak kullanılmasından çok kısa bir süre sonra bu savaşla birlikte askeri harekâtın bir aracı olarak da kullanılmaya başlanmıştır. Savaş sonunda uçakların bir savaşın kazanılmasındaki en önemli ve gerekli araçların başında geldiği anlaşılmıştır. Bu nedenle yaşanan ekonomik krize rağmen birçok ülke askeri alanda kullanılacak uçakları geliştirmeye devam etmiştir.(Havacılık ve Türk Hava Kurumu, s.20) Göklerin hâkimi olan bir ülkenin muhtemel bir savaşın da galibi olacağı düşüncesi askeri bir doktrin olarak bu dönemde ortaya çıkmıştır.

Savaş sonrasında askeri uçaklarla birlikte sivil uçakların gelişimi de devam etmiş, 1927 yılında Charles Lindberg 5800 kilometreyi 33 saatte uçarak Atlantik'i uçarak geçen ilk insan olmuştur. (Aviation Türk Dergisi, 2008: s. 52.)

1930'lu yılların sonu ise yeni bir tip hava aracı olan helikopterlerin ortaya çıkmasına tanık olmuştur. İlk deneme 1938 yılında yapılmış ve helikopter uçuşu başarıyla gerçekleştirmiştir.

Ticari hava seferleriyse ilk olarak Avrupa ile Güney Amerika arasında yapılmıştır. Alman Lufthansa havayolu şirketi 1937 senesinde Berlin ile Buenos Aires arasında, Atlas Okyanusunda yüzen ara istasyonları kurmak suretiyle muntazam seferler tesis etmiştir. Kuzey Amerika ile Avrupa arasında yapılan ticari seferlerse ancak İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra başlayabilmiştir. 1939 yılında ise uzun mesafe uçuşlarda yakıt yetersizliğine, havada yakıt ikmal sistemi devreye sokularak çözüm bulunmuştur.

II. Dünya Savaşından sonra, birçok pilotun terhis olması ve hem taşımacılık hem de eğitim amaçlı uçakların askerler tarafından gereksinim fazlası olarak sivillerin kullanımına sunulmasıyla, özellikle Kuzey Amerika'da genel havacılıkta, hem özel hem de ticari havacılığı da içerecek biçimde, tam bir patlama olmuştur.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yaşanan bir başka gelişme de sivil havacılıkta meydana gelen gelişmelere paralel olarak Avrupa'da düzenli havayolu ağının kurulmaya başlaması olmuştur. Yolcu ve kargo taşımacılığı yapan havayolu şirketleri de yine bu dönemde düzenli hava taşımacılığının başlamasıyla birlikte kurulmaya başlanmıştır.

Uçaklarda kullanılan piston motorları 1950'lerde yerini jet motorlarına bırakmış, güçlenen motorlar sayesinde daha büyük uçaklar tasarlanmaya ve yapılmaya başlanmış, uçakların süratinde ve menzillerinde büyük gelişmeler sağlanmıştır. Bu gelişmeler sayesinde 1954 yılında ilk yolcu uçağı Kuzey Kutbu üzerinden geçmek suretiyle Kopenhag ile NewYork arasında sefer yapmayı başarmıştır.

Yaşanan her bir teknolojik gelişme bu dönemden sonra da anında havacılık sektörüne yansımaya devam etmiş, bir süre sonra artık ses üstü uçuşlar gerçekleştiren uçaklar üretilmeye başlanmıştır . Bulunduğu yerden kalkış yapan uçaklar, uçakların menzil problemini ortadan kaldırmak için üretilen tanker uçakları, otomatik kumanda sistemleri, gece görüş cihazları sürekli gelişim içindeki havacılık sektörünün gösterdiği büyük gelişimin birer kanıtları olmuştur.(Adıgüzel, 2000: s.2-3). Bugün gelinen noktada artık insanlar beş yıldızlı otel rahatlığında uçaklarda seyahat eder hale gelmiş , uçaklarsa görüşün sıfır olduğu zamanlarda bile güven içinde uçuşlarını

gerçekleştirir olmuşlardır. (Adıgüzel, 2000., s.2-3.)

Ancak günümüzde gelinen nokta ile birlikte artık sivil havacılıkta çok büyük değişimler beklenmemektedir. Çünkü atmosfer sınırları içinde hareket eden hava ulaşım araçları zaten atmosferin en uygun yerini kullanmaktadırlar. Hız olarak düşünüldüğünde günümüz teknolojisine uygun hızlara zaten erişilmiş bulunmaktadır. Dolayısıyla artık hava ulaşımında ve sivil havacılıkta gelişime yönelik çalışmalar çoğunlukla yakıt tasarrufu, çevre sağlığı ve güvenliğin sağlanmasına yönelik olarak gerçekleştirilmektedir.

3.3. Sivil Havacılığın Türkiye Açısından Önemi

Zaman içerisinde teknolojik gelişmeler ve yenilikler ile insan hayatının vazgeçilmez bir unsuru olan hava taşımacılığı, en yeni üstün teknolojiyi kullanması, ekonomik kalkınma ve gelişmişlik ile orantılı olması, üretim ve pazarlama sistemlerine olan katkısı, siyasi ve politik bir araç olarak kullanılabilmesi, turizm, ithalat ve ihracata olan olumlu etkileri, ülkeler arası ticareti kolaylaştırması ve yüksek yatırım kapasitesi ile dünyada uluslararası bir sektör olarak önemini son derece artırmıştır.

Türk Havacılığının başlama tarihi; Teknik Hizmetler Müfettişliğine Havacılık Komisyonunun eklendiği 1911 yılıdır. Bir yıl sonra ise Türk Tarihinin ilk Havaalanı Yeşilköy ve Sefaköy arasında yapılmıştır. Bu havaalanı iki hangara sahiptir ve yurtdışından alınan ve Havaalanına yerleştirilen iki uçak, Türkiye'nin ilk uçakları olmuştur. Daha sonra Türkiye'nin ilk sivil havacılık girişimi kabul edilen 12 Şubat 1914 tarihinde Lefke-Bilecik arasında "Prens Celaleddin" isimli uçakla, ilk postaların taşınmasına başlanmıştır. 1925 yılında ise "Türk Teyyare Cemiyetinin" kurulmasıyla gerçek anlamda sivil havacılık başlamış ve 1935 yılında "Türk Hava Kurumu" olarak ismi değiştirilmiştir. 20 Mayıs 1933 tarihinde ise Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak "Devlet Hava İşletmesi" kurulmuştur. Bu işletme ise günümüzdeki "Türk Hava Yollarına" dönüşmüştür.

Türkiye'de ilk uçak kaçırma olayı; 16 Eylül 1969 günü Atatürk Havalimanı'ndan hareket eden THY'na ait yolcu uçağının, 56 yolcusuyla birlikte, akli dengesi bozuk bir üniversite öğrencisi tarafından oyuncak tabanca ile

Bulgaristan - Sofya'ya kaçırılması olmuştur. Bu olaydan sonra 1972 yılında iki, 1977 yılında yine iki uçak kaçırma olayı daha yaşanmıştır.

Türkiye'de hava meydanları havacılık sektörünün gelişimi ve sivil havacılık faaliyetlerinin başlamasıyla birlikte öncelikli korunan tesisler konumuna gelmiştir. 1960 ve 1970'li yıllara geldiğimizde dünya genelinde yoğun bir terör faaliyeti olduğundan, bu durum Türkiye'deki hava meydanlarında güvenlik tedbirlerinin çeşitlenmesine, yolcu ve bagaj tarama sistem ve cihazlarının daha çok kullanılmasına neden olmuştur. Yoğun terör olaylarının görüldüğü bu dönemlerde 28 Haziran 1979'da "Karayolu Sınır Kapıları ile Uluslararası Trafiğe Açık Havalimanlarında Güvenliğin ve Bu Yerlere Hizmet Veren Kuruluşlar Arasında İşbirliği ve Eşgüdüm Sağlanması Hakkında Yönetmelik" yürürlüğe konulmuş ardından, 1982 yılında 2677 sayılı "Sivil Hava Meydanları Limanlar ve Sınır Kapılarında Görev ve Hizmetlerin Yürütülmesi Hakkında Kanun" yürürlüğe girmiştir. Bu kanunla birlikte hava meydanında görevli kuruluşların görev ve hizmetlerinin denetlenmesi, bunların işbirliği ve koordinasyonu ile valilerin bu konudaki görev, yetki ve sorumlulukları ayrıntılı olarak belirlenmiştir. 2677 sayılı Kanuna dayanılarak 1983 yılında "Sivil Hava Meydanlarında, Limanlarda ve Sınır Kapılarında Görevli Kuruluşların Teknik Nitelikteki ve İşletmecilik Bakımından Özellik Arz Eden Hizmet ve Görevlerinin Belirlenmesine İlişkin Yönetmelik" uygulamaya konmuş böylece kuruluşların teknik hizmetleri belirlenerek, bu hizmetlerin güvenliği de ilgilendirmesi halinde nelerin yapılacağı hükme bağlanmıştır .

29 Nisan 1983 tarihinde İçişleri Bakanlığı tarafından "Hudut Kapıları Yönergesi" çıkarılarak giriş - çıkış işlemleri ve güvenlikle ilgili hususlarda düzenleme getirilmiş, 1989 yılında ise Bakanlar Kurulu Kararı ile "Sınır Kapıları ve Gümrük Sahaları İçinde Uyulacak Esaslara Dair Yönetmelik" yürürlüğe konulmuştur. Türkiye'de 1983'ten sonra Türk Sivil havacılığının dünya piyasalarına açılması ve pazardan önemli bir pay alması, güvenliğin de ön plana çıkmasına ve diğer ülkelerin ve uluslararası kuruluşların dikkatini Türkiye'ye çevirmesine neden olmuştur. Böylece bu durum ICAO (Uluslararası Sivil Havacılık Teşkilatı) kurallarının uygulanması gereği ve bunun neticesinde güvenliğe yeni bir düzenleme getirilmesi sonucunu doğurmuştur. Bu amaçla Bakanlar Kurulu kararı ile 23 Şubat

1988 tarihinde “Hava Meydanlarında Alınacak Güvenlik Tertip ve Tedbirleri Yönetmeliği” yürürlüğe konulmuştur. Bu yönetmelikle ilk defa Milli Sivil Havacılık Güvenlik Kurulu ve Havaalanı Güvenlik Komisyonunun oluşturulması ve Özel Güvenlik Teşkilatının hava meydanı güvenlik hizmetlerinde kullanılması yer almıştır. 2495 sayılı Kanunda 2 Temmuz 1992 yılında 3832 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle, hava meydanlarında Özel Güvenlik Teşkilatının görev yapması sağlanmıştır.

Bu gelişmeler 1966 yılında barajların korunması ihtiyacıyla gündeme gelen Özel Güvenlik Teşkilatının öneminin artmasını, görev alanının büyümesini ve hem ulusal hem de uluslararası öneme sahip bir yapıda olan hava meydanlarında, özel güvenlik görevlilerinin eğitim ve ücret olarak diğer meslektaşlarına göre daha iyi konumda olmalarını sağlamıştır. Günümüzde de aynı durum devam etmekte ve hava meydanlarında görevli özel güvenlik personeli eğitim, çalışma ortamı, ücret ve buna benzer durumlar göz önüne alındığında diğer yerlerde çalışan meslektaşlarına göre daha iyi şartlarda oldukları görülmüştür..

90’lı yılların ikinci yarısına geldiğimizde Türkiye’de Hava Meydanlarının güvenliği yeniden bir değerlendirmeye tabi tutularak, özellikle ABD’ye seferlerin düzenlenmesi ve ABD’nin kendi ülkesine yapılan seferlerde uçak tipleri ve modellerinde olduğu gibi güvenlik tedbirlerinde de yüksek standartlar istemesi ve bunun sağlanması için FAA (ABD Federal Havacılık Dairesi - Federal Aviation Administration) aracılığı ile Türkiye’de işbirliği yapmasını ve 1996 - 1998 yıllarında önemli ölçülerde tamamlanan “Sivil Havacılık Güvenliği” mevzuatının oluşmasına sebep olmuştur. 11 Eylül saldırılarından sonra Türkiye’de sivil havacılık güvenliği yeniden değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmede mevzuat, yönetim, eğitim, denetim koordinasyon ve diğer tüm önemli konular gözden geçirilmektedir.

Ayrıca günümüzde ve gelecekte Hava Meydanlarımızın güvenliği Türkiye açısından çok önemli bir konu olmuştur. Havacılık sektörü alanında çıkarılan Türkiye Haberci Gazetesinde (Sivil Havacılığımız Transit Uçuşa Geçti, 2011); Sivil Havacılık verilerine göre Türkiye’nin transit yolcu sayısını en fazla arttıran ülke olduğu ve yaptığı ikili anlaşmalarla uçuş ağını 130 noktaya çıkartarak rekor kırdığı belirtilmektedir. Ulaştırma Bakanlığının “Hedef 2023, 10. Ulaştırma Şurası

Konsolide Şura Raporu” isimli kitabında, Ulaştırma Bakanlığı, “Hedef 2023 Projelerin Maliyeti” başlığı altında; Güvenlik mevzuatının yenilenmesi gerekliliği, havaalanlarındaki yetki karmaşasının giderilmesinin, güvenlikle ilgili araştırma enstitüsü ve yükseköğretim kurumlarında bölümler kurulmasının gerektiği belirtilerek sivil havacılık güvenliği açısından; ICAO ve ECAC (Avrupa Sivil Havacılık Konferansı) düzenlemeleri ile temel özgürlükler ve insan hakları çerçevesinde sivil havacılık güvenliğinin en üst seviyeye çıkarılması ve Türkiye’nin havaalanı işletmeciliğinde bölgesinde lider, uluslararası taşımacılıkta önemli bir merkez olması gerektiği ve bunu başaracak durumda olduğu açıklandı.

3.4. Sivil Havacılıkta Güvenlik Kavramı

Sivil havacılık alanında kullanılan güvenlik kavramının tam olarak anlaşılabilmesi için güvenlik kavramının havacılıkta kullanım alanlarına bakmamız gereklidir.

Güvenlik genel anlamda güvende olma, emniyet anlamlarında kullanılmasına karşın havacılıkta güvenlik kavramı, havacılık alanına ait özel açıklamaları beraberinde getirir. Havacılık alanında güvenlik kavramıyla kullanılan adlar, özünde aynı ancak alan ve tanımları farklı faaliyet veya yöntemleri belirtir. Bu nedenle MSHGP’da (Milli Sivil Havacılık Güvenlik Programı’nda) güvenlik kavramı “havacılık güvenliği” kavramıyla eşit tutularak “Güvenlik; Sivil havacılığı, yasadışı müdahale eylemlerinden korumayı öngören önlemler ile insan ve araç - gereç kaynaklarının birleşimi” şeklinde tanımlanmıştır (MSHGP 2009: madde 4/47). Yani havacılık alanında kullandığımız güvenlik kavramı tümüyle havacılık güvenliğini de anlam olarak içine almaktadır.

Ulaştırma Bakanlığının havacılık güvenliği için yaptığı tanım; havaalanlarını kullanan yolcu ve onlara hizmet veren mürettebat, yer personeli ve havaalanı çalışanları ile hava aracı, havaalanı bina ve tesislerinin, gerek yerde gerekse havada girişilecek yasadışı müdahale eylemlerine karşı korunması ve gerekli önlemlerin alınmasıdır. Ayrıca güvenlik kavramı havacılıkta geniş bir anlamda kullanılıyor olsa da koruma, önlem alma ve tehlike öncesi önleme noktalarında bir sınır çizilebilir. Çünkü güvenlik kavramının yanında emniyet kavramı da vardır. Emniyet;

havacılıkta olabilecek muhtemel hadise ve kazaları meydana gelmeden önlemek için yapılan faaliyetlerin tamamıdır (Ulaştırma Bakanlığı, 2008a: 31).

Havacılıkta güvenlik ve emniyet kavramları birbirine karıştırılabilmektedir. Örneğin; hava meydanında bir yolcunun arama ve tarama işleminden geçirilmesi güvenlikle ilgilidir, ancak yolcunun uçağa bindikten sonra kemerini bağlaması gerekliliği ise emniyet ile ilgilidir.

Sivil havacılıkta güvenlik kavramının çerçevesini çizmesi bakımından Montreal Sözleşmesi'nde yer alan eylemleri tarif etmemiz gerekir. Bu tarife göre bir kişinin (Montreal Sözleşmesi, madde 1);

- a. Uçuş halindeki bir uçakta bulunan bir şahsa karşı uçağın emniyetini tehlikeye düşürecek bir şiddet hareketinde bulunmasının,
- b. Servisteki bir uçağı tahrip etmesinin veya uçuş sırasında emniyeti tehlikeye düşürecek bir hasara uğratmasının,
- c. Uçağı tahrip edebilecek bir cihazı veya maddeyi servisteki uçağına yerleştirmesinin ve bunun uçağın uçuştaki emniyetini tehlikeye sokacak nitelikte olması durumunun,
- d. Hava seyrüsefer kolaylıklarını tahrip etmesinin veya hasara uğratmasının veya bunların işletilmesine müdahale etmesinin ve bu fiillerden birinin uçuş halindeki uçağın emniyetini tehlikeye sokacak nitelikte olmasının,
- e. Yanlış olduğunu bildiği bilgiler vermek suretiyle uçuş halindeki bir uçağın emniyetini tehlikeye düşürmesinin,

suç sayılacağı belirtilerek sivil havacılıkta güvenlikle ilgili olarak akla gelmesi gereken durumların sıralanmıştır.

3.4.1. Sivil Havacılık Güvenliği ve Gelişimi

Sivil havacılık güvenliğinin temellerini Uluslararası Sivil Havacılık Sözleşmesi (Chicago - 1944) ve ICAO'nun kurulmasıyla atılmıştır. Bu sözleşmeden önceki dönemde uçakların yoğun olarak Birinci ve İkinci Dünya savaşlarında kullanıldığı, özellikle Avrupa'nın yıkılmasında uçakların etkisinin büyük oluşu, ticaretin ve ulaşımın önündeki en büyük engelin uçaklarla yapılan saldırıların olması

sonucunda, bu tahribatı gören ülkelerin havacılığın barışçıl amaçlarla kullanılması ve korunması amacıyla ICAO'yu kurmalarını ve ICAO'nun da kuruluşundan itibaren güvenli havacılık için gerekli standartları ve devamında hava meydanları ve tesisleri ile uçak ve yolcu güvenliğinin esaslarını belirlemesini sağlamaktadır.

1900'lü yıllarla birlikte hava taşımacılığının bir ulaşım aracı olarak kullanılmaya başlanması ile birlikte hava yolu güvenliğinin sağlanması da yeni bir problem olarak ortaya çıkmıştır. Sivil havacılık için güvenin sağlanması birincil görev haline gelmiştir. Ancak sivil uçuş güvenliğinin sağlanabilmesi için, öncelikli olarak yapılması gereken şey; bu kavramın ne ifade ettiğinin tam olarak anlaşılması, analiz edilmesi ve buna göre yöntemlerin belirlenmesidir. (Sinha, 2001: s.3-5.)

Dünyada sivil havacılığa karşı yapılan ilk eylemleri sıralayan Merarı, "Sivil Havacılığa Karşı Saldırlarda Eğilimler ve Dersler (Attacks On Civil Aviation: Trends and Lessons) başlığı altındaki yazısında, havacılığa yönelik saldırıların temel özelliklerinin yıllardır değişmediğini söyleyerek ilk uçak kaçırma eyleminin siyasi şantaj amacıyla Temmuz 1968 yılında yapıldığını, ilk terörist bombalama eyleminin havadaki bir uçakta, Mayıs 1949 yılında gerçekleştiğini, bir uçağa ilk silahlı saldırının uçak yerdeyken Haziran 1968 yılında ve ilk plansız silahlı saldırının ise Mayıs 1972 yılında havaalanındaki yolculara yönelik olarak gerçekleştiği belirtilmektedir. (Merarı, 1999: s.9).

Türk Dil Kurumu sözlüğüne bakacak olursak aslında emniyet ve güvenlik kelimelerinin anlamları arasında büyük bir fark bulunmamaktadır. Hatta her iki kavram birbirlerinin tanımı olarak açıklanmaktadır. Yapılan tanımlama:

Güvenlik: Toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi durumu, emniyet :

Emniyet: 1. Güvenlik, 2. Güven, inanma, itimat, 3. Polis işleri, 4. Güvenlik işlerinin yürütüldüğü yer: Emniyet müdürlüğü gibi, 5. Bir araçta güven sağlayıcı parça şeklindedir.

Sivil havacılık güvenliğinin amacı, yasadışı müdahale amaçlı eylem ve fiillere karşı uluslararası sivil havacılık işletme ve tesislerinin korunmasıdır. Yasadışı müdahale maksadı taşıyan fiiller, Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü'nün 8973/5

sayılı belgesi olan, Sivil Havacılığın Yasadışı Müdahale Eylemlerine Karşı Korunması Konulu Güvenlik El Kitabını'nın tanımlar kısmında şu şekilde sıralanmıştır:

a) Uçağın genel güvenliğine karşı tehdit ve tehlike arz etmesi halinde, uçuş sırasında uçakta bulunan bir şahsa karşı şiddet kullanmak,

b) Hizmet vermekte olan bir uçağa hasar verme ya da uçuş halinde bulunan bir uçakta, uçak genel güvenliğini tehlikeye sokacak veya söz konusu uçağın uçuşu sırasında gereken uçuş işlev ve görevlerini yerine getirememesine sebep olacak şekilde hasar oluşmasına vesile olmak,

c) Sefer halinde bulunan bir uçağa herhangi bir mahiyet ve tabiatta herhangi bir araç kullanılmak suretiyle, uçağın büyük ölçüde zarar görmesini sağlayıcı herhangi bir aygıt ya da madde koymak ya da koydurtmak ya da uçağa uçuş kabiliyetini ortadan kaldıracak hasar gelmesine sebebiyet vermek ya da uçuş esnasında uçak genel güvenliğini tehlikeye düşürücü bir hasarın gelmesine vesile olmak,

d) Sefer halinde olan bir uçağın genel güvenliğini tehlikeye düşürecek şekilde, hava navigasyonu tesislerini ortadan kaldırmak ya da büyük ölçüde hasar vermek ya da bu tür tesislerin olağan işlem ve faaliyetlerini sekteye uğratmak,

e) Sefer halinde bulunan bir uçağın genel güvenliğini tehlikeye sokmak amacıyla, hatalı ve yanlış bilgi vermek ya da,

f) Havalimanı genel güvenliğini tehlikeye sokmak ya da tehlikeye girmesine vesile olmak amacıyla aşağıda sayılan amellere ulaşmak için yasadışı ve kasti olarak herhangi bir aygıt, madde ya da silah kullanmak:

f. Ölüm ya da ciddi sakatlanmalara yol açacak şekilde, uluslararası sivil havacılığa hizmet veren bir havalimanı müessesesinde bulunan herhangi bir kişiye karşı saldırı gerçekleştirmek,

g. Uluslararası sivil havacılığa hizmet veren bir havalimanı tesisini tamamen imha etmek ya da ciddi anlamda hasar vermek ya da hizmet dışı olup, söz konusu havalimanı tesisi yakınında durmakta olan uçağı imha etmek veya bu

nevi uçağa ciddi şekilde zarar vermek yada havalimanı hizmetlerini sekteye uğratmak.

Sivil uçuş güvenliğine karşı kanun dışı eylemlerin en çok bilineni ve en yaygın şekli hava korsanlığıdır. Uçak kaçırma olarak da nitelendirilebilecek olan hava korsanlığı temel olarak bir hava taşıtının silahla ya da zor kullanarak ele geçirilmesi şeklinde tanımlanmaktadır. 1930-2001 yılları arasında yani ortalama olarak uçağın ticari bir araç olarak kullanılmasından başlayarak havacılık açısından bir dönüm noktası olan 11 Eylül saldırılarına kadar olan süre içerisinde amaçları farklı olmak kaydıyla yaklaşık olarak 1007 uçak kaçırma hadisesi yaşanmış veya bu tür bir olaya teşebbüs edilmiştir. Bu eylemlerin sonucunda ise 1060 kişi hayatını kaybetmiştir.

3.4.2. Sivil Havacılık Güvenliğinin Önemi

Sivil havacılık güvenliğinin ilk uçak kaçırma olaylarıyla dünya gündemine geldiği söylenebilir. 1958 yılında Fidel Castro'nun Küba'da iktidara gelmesi, uçak kaçırma olaylarının seyrini değiştiren önemli bir olay olmuştur. Çünkü Castro'nun iktidarı Küba ile ABD arasında siyasal gerilimi arttırmıştır. Siyasal gerilim arttıkça uçak kaçırma olayları iki ülke arasında sıkça yaşanmaya başlamıştır. Başlangıçta Küba'dan ABD'ye doğru uçak kaçırma olayları yaşanırken 1961 yılından sonra, bu durum tersine dönmüştür. ABD'den Küba'ya yönelen uçak kaçırma olayları sonucunda dev Amerikan Hava Ulaşım Şirketlerinin oluşturduğu baskı, dünya kamuoyunun uçak kaçırma olaylarına karşı dikkatini çekmeyi başarmış ve uçak kaçırma bir suç olarak kabul edilmiş, eylemlere karşı ilk önlemi de ABD almıştır. (Koni'den akt. Ünlü, 2009: s.58).

1967 yılında Ortadoğu'da patlak veren Arap - İsrail Savaşından sonra, uçak kaçırma olayları tekrar görünüm değiştirerek, bir savaş silahı haline dönüşmüş, 1968 yılında bir İsrail yolcu uçağına saldıran Filistinli gerillalara misilleme olarak, Beyrut havaalanında sivil 13 Lübnan uçağını İsraililer tahrip etmiş, böylelikle Araplarla kendi aralarındaki uçak kaçırma savaşını başlatmışlardır. Uçak kaçırma eyleminin bu şekilde bir savaş aracı haline dönüşmesi, 1968'den başlayarak uluslararası alanda bu eylemleri cezalandırmak için yoğun bir uğraş içine girilmesine sebep olmuştur. Bu

dönemde uçak kaçırma sorunu iki kez Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na götürülmüş, burada alınan kararlarla uçak kaçırma eylemlerini işleyen kişilerin cezalandırılması ve daha sıkı önlemlerin alınması gerektiği kabul edilmiştir. Özellikle 6 Eylül 1970 tarihinde Filistinli gerillaların dört yerden birden uçak kaçırma eylemlerine girişmeleri ve bunların üçünde başarılı olarak, biri İsviçre diğer ikisi ABD (Amerika Birleşik Devletleri) havayolu şirketlerine ait bu üç uçağın iki tanesini Beyrut'ta, sonuncusunu ise Ürdün'de bir havaalanına indirerek yolcularını boşalttıktan sonra patlatmaları ve yolcularını ise değiş-tokuş yapmak amacıyla tutsak olarak tutmaları, bu olayların öneminin tüm dünya kamuoyunun gözünde artmasını sağlamıştır (Koni, 1977: ss.9-10).

1963 yılında “Hava Taşımalarında Bazı Suç ve Diğer Eylemlerin Önlenmesine Dair Sözleşme” Tokyo'da imzalanmasına rağmen 1971'de “Uçakların Kanun Dışı Yollarla Ele Geçirilmesinin Önlenmesi Sözleşmesi” olarak adlandırılan La Haye sözleşmesi imzalanmıştır.

1970'lerde havaalanlarına yerleştirilen metal dedektörler başlarda engelleyici bir unsur olmuştur. Ancak teröristler uçağa deniz aşırı havaalanlarından el çantalarına yükledikleri patlayıcıları uçakta patlatmaya başlayarak bu korumayı aşmayı başarmışlardır. El çantalarının havalimanlarında kontrol edilmeye başlanmasıyla eylemciler, yollanmak üzere teslim alınan bagajlar içine patlayıcı yerleştirmeyi denemişlerdir. Bu tehdidinde alınan tedbirlerle ortadan kaldırılmasıyla, eylemcilerin en son geliştirdikleri yöntem intihar eylemleri olmuştur ki bu durum hava korsanlığı için yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Uçak ve havaalanlarına karşı girişilen bu saldırılar artık terörizm olarak adlandırılmaya başlamıştır. 11 Eylül 2001 terör saldırıları uçak kaçırma olaylarının boyutunu tamamen değiştirmiş, uçakların bir intihar eyleminin aracı olarak kullanılması binlerce insanın ölümüne neden olmuştur. Hava korsanı olarak nitelendirilemeyecek olan teröristler o ana kadar alınan tüm hukuksal ve teknik önlemlerin hava ulaşımının güvenliğini sağlamada hala yetersiz olduğunu gözler önüne serilmesine sebebiyet vermişlerdir. Bu olaydan sonra tüm önlemler yeniden gözden geçirilmiş ve havacılık artık çok sıkı güvenlik tedbirlerinin alındığı ve hızdan önce güvenliğin önemli olduğu ve tercih edildiği bir sektör haline dönüşmektedir (Ünlü, 2009:s. 61).

Sivil havacılık güvenliği;

- h. Uakların hem bir ulaşım aracı, hem de bir savaş aracı olarak kullanılması,
- i. İnsanların hızı ve konforu sebebiyle havayolu ulaşımını tercih etmeleri,
- j. Uak güvenliğinin hassas olması nedeniyle güvenlik kontrollerinden geçecek bir yasaklı madde veya her türlü silah ile bir uçağın kaırılabilceği,
- k. Bir uçağın havada tüm ülkeler için bir tehdit oluşturduğu,
- l. Uak kazalarında uaкта bulunan insanların çoğunun öldüğü,
- m. Terörist gruplarınca hava meydanlarında veya bir uaкта yapacakları eylemlerin tüm dünyada ses getireceği ve büyük ekonomik kayıplara sebep olacağı,

gibi başlıca nedenlerden dolayı hem devletler hem de tüm insanlar için önemli olduğu görülmüştür.

Sivil havacılığa yönelik saldırılarla;

- g) ok sayıda insan ölmekte,
- h) Kamusal güvenlik üzerinde olumsuz etkiler oluşmakta, özellikle psikolojik açıdan insanlar olumsuz etkilenmekte,
- i) Hava ulaşımı sekteye uğramakta ve büyük ekonomik kayıplar görülmektedir.

Sivil havacılık güvenliğinin temellerini ve gelişimini anlayabilmek için Türkiye’de ve dünyada meydana gelmiş olayların yanında, dünyadaki ve Türkiye’deki sivil havacılık düzenlemelerini, kurumlarını ve Türkiye’deki hava meydanlarında yürütülen faaliyetleri de bilmemiz gereklidir.

3.4.3. Uçak Özel Güvenlik Hizmet ve Denetimi

Madde 25- Uçakların güvenliğinde temel sorumluluk işletmeciye aittir. Yetkisiz kişilerin uçağa yaklaşmasını önleyecek tedbirler ise ilgili güvenlik birimince alınır.

Uçaklar, patlayıcı madde yerleştirilmesi ihtimaline karşı, yetkili teknisyenler, patlayıcı uzmanları veya uçak özel güvenlik hizmet ve denetimi veren kuruluşlar tarafından uygun zamanlarda önceden hazırlanmış kontrol listelerine göre aramaya tabi tutulmaktadır.

Uçak park yerleri aydınlatılır, mümkünse kapalı devre TV Sistemi ile gözetlemeye alınır.

3.5. 11 Eylül Saldırısı sonrası Sivil Havacılıkta Alınan Güvenlik Önlemleri

Havayolu endüstrisinin 11 Eylül sonrası yaşamak zorunda kaldığı olumsuzluklar, uluslararası havacılık organizasyonlarının, hükümetlerin ve havayolu işletmelerinin havacılık güvenliği konusunda bir kez daha ciddi olarak düşünmelerini ve bu tür yasa dışı eylemlerin tekrarlanmasını engellemek için yeni tedbirler alınmasını gündeme getirmektedir.

Saldırılarla birlikte havayolu endüstrisinin tekrar düzelebilmesi için güvenliğin sağlanmasının ön şart olduğunu anlayan devletler, uluslararası örgütler, havalimanı işleticileri ve havayolu şirketleri, öncelikli olarak insanlarda 11 Eylül'den sonra ortaya çıkan 'uçma korkusu' sendromunu yenmeye çalışmışlardır. Bu amaçla insanlara, aldıkları sıkı tedbirler neticesinde havacılığın hiçbir zaman olmadığı kadar güvenli olduğunu kanıtlamaya çalışmışlardır. Ancak, bunu sağlamada oldukça zorlanmışlardır. Çünkü, sivil havacılığın yasa dışı eylemlerden korunması oldukça komplike bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Bunun nedenini ise bir uçağın güvenliğini tehlikeye sokabilecek tehdit unsurlarının uçağa sokulmasında yolcu bagajları, kargo, posta, yolcular ve yolcuların kabin bagajları, uçuş ekibi, ikram ve yer hizmetleri personeli gibi kullanılacak pek çok yolun bulunması oluşturmaktadır. Havacılık güvenliği; bu yollarla tehdit oluşturabilecek patlayıcı, kimyasal ve biyolojik maddeler ve diğer tehdit unsurlarına karşı uçağı korumak

zorundadır. Hava taşımacılığının, performans, maliyet ve etkinliğini arttırma hususunda havacılık güvenliğinden en iyi biçimde yararlanması; güvenlik cihazlarının, personelin ve uygulanacak işlemlerin seçiminde koordinasyonu gerektirmektedir. Çünkü güvenlik sisteminin etkinliği; çevresel, yönetsel ve politik faktörlerin yanı sıra güvenlik cihazlarının teknik özelliklerine ve bu cihazları kullanan personelin niteliğine ve performansına da bağlıdır. Güvenlik sisteminin performansı ayrıca bu personelin eğitimi, cihazların bakımı, yönetimin öncelikleri ve güvenliğe verdiği önem ve tehdidin niteliğinden de etkilenmektedir. Dolayısıyla, bu çerçevede dâhilinde, sivil havacılığı eski günlerine döndürmeye çalışan, bu amaçla da 11 Eylül saldırılarını unutturmaya çalışan tüm bu aktörler için yapılması gereken çok kapsamlı değişiklikler, önlemler ortaya çıkmaktadır.

Ancak 11 Eylül sonrasında alınan güvenlik önlemlerini ABD’de alınan güvenlik önlemleri ve Avrupa Birliği ve diğer ülkelerde alınan güvenlik önlemleri olarak ayırarak incelemek, alınan önlemlerin yapısal farklılığı nedeniyle daha doğru olacaktır. ABD, saldırıların ardından böyle bir saldırıya maruz kalmanın yarattığı şok etkisiyle birlikte çok hızlı bir şekilde harekete geçmiş ve saldırılar sonrası oluşan yeni güvenlik anlayışı temelinde sivil havacılık politikalarını da şekillendirmiştir. Öncelikli olarak kapsamlı bir sivil havacılık ulusal stratejisi oluşturmayı amaçlayarak, hem çıkardığı yasalar hem de gerçekleştirdiği yeni düzenlemelerle sivil havacılık güvenliğini bir daha eski günlerine dönmeyecek şekilde yeniden oluşturmuştur. Alınan yeni önlemler, havacılık güvenliğinde tüm birimlerin bütünleştirilmesini sağlayacak kadar kapsamlı ve insan özgürlüklerini sınırlayacak kadar sert uygulamaları içermektedir.

ABD dışındaki başta Avrupa ülkeleri olmak üzere diğer ülkelerse, böyle bir saldırıya birebir maruz kalmamış olmanın yarattığı daha rahat ortam içerisinde, ABD’ye kıyasla daha yumuşak güvenlik prosedürleri benimsemişlerdir. Ancak dünyanın en güvenli ülkesinin bile böyle bir saldırıya maruz kalabileceğinin anlaşılması, bu devletlerde de benzer bir saldırıyla karşı karşıya kalabilecekleri korkusunu kuşkusuz ki yaratmıştır. Dolayısıyla bu ülkelerde de her ne kadar ABD kadar sert tedbirler benimsenmese de, sivil havacılık güvenliğinin arttırılmasına yönelik yeni yasalar çıkartılmış, yeni düzenlemeler yapılmıştır. Ancak bu devletlerin

çoğunun, ABD'den farklı olarak kendi içlerinde ulusal düzenlemeler yapmaktan çok, uluslararası örgütlerin sivil havacılık güvenliğinin sağlanmasına yönelik olarak aldıkları kararları benimsedikleri görülmüştür. Başta Uluslararası Sivil Havacılık Teşkilatı (ICAO) ve bu teşkilatın Avrupa'daki oluşumu olarak nitelendirilebilecek Avrupa Sivil Havacılık Teşkilatı (ECAC) olmak üzere sivil havacılık sektöründeki etkin uluslararası örgütlerin aldıkları kararlar, saldırılar sonrası başta Avrupa ülkeleri olmak üzere diğer devletlerin sivil havacılık güvenliği politikalarına yön vermiştir. Dolayısıyla sivil havacılık güvenliğinin sağlanmasına yönelik önlemler ABD ve diğer ülkeler arasında farklı bir kapsam içinde değerlendirilmiş ve uygulanmıştır. Bu durum daha sonra hem sivil havacılık güvenliğinin, uluslararası alanda uyumlaştırıldığı, belirli bir standardın yakalandığı bir sistem içerisine oturtulmasına engel olurken, hem de ülkeler arasında diplomatik bazı problemlere yol açmıştır.(CRS Report for Congress RL34302, 2004: s.3)

3.6.Sivil havacılıkla ilgili Ulusal Düzenlemeler

Daha öncede belirtildiği gibi 1960'lı yıllara kadar uçak kaçırma olayları ne devletlerin ne de kamuoyunun ilgisini çeken olaylardan olmamıştır. Bu yüzden bu dönemde, uçak kaçırma eylemini cezalandıracak uluslararası sözleşmeler olmadığı gibi, bu suçu öngören ulusal yasalar da çıkartılmamıştır. Var olan yasalarda ise ki bunlar çoğunlukla batılı devletlere ait yasalar olmuştur, suç için çok az bir ceza öngörülmüştür. Bu şartlar altında yaşanan uçak kaçırma olaylarını her bir devlet çeşitli yasalara dayanarak yargılamışlardır. Örneğin, yasa dışı silah taşıma, halkın hayatını tehdit etme, soygunculuk gibi suçlar, uçak kaçırma suçunun da cezalandırıldığı dayanaklar olmuştur. Dolayısıyla hava korsanları, değişik ülkelerde değişik suçlarla cezalandırılmıştır. Uçak kaçırma suçunun bir suç olarak değerlendirilmemesinin bir başka nedenini de, devletler arasında yaşanan siyasi olaylarla alakalı olarak, uçak kaçırmanın kimi ülkelere bir kahramanlık gösterisi olarak kabul edilmesi oluşturmuştur. A.B.D.-Küba, Doğu Bloğu-Batı Bloğu, İsrail-Arap devletleri arasında yaşanan uçak kaçırma olayları sonucunda ortaya çıkan tablo bunun bir göstergesi olmuştur.

Ancak 1960'larla birlikte yaşanan uçak kaçırma olaylarının artması, birçok devletin, kendi havayollarının da böyle bir saldırıya uğrayabileceğini düşünmesine

yol açmış ve ulusal düzeyde önlemler almaya başlamalarını sağlamıştır. Bu alandaki öncü devlet, dönem içinde en çok uçak kaçırma olayının yaşandığı ABD olmuştur. 87. Ulusal kongresinde, 87-197 sayılı hava korsanlığını da içine alan yasayı kabul etmesi Amerika'yı bu alandaki ilk yasal düzenlemeyi yapan devlet haline getirmiştir.

Amerika'nın öncülüğünde birer birer uçak kaçırma olaylarını ulusal yasalarıyla düzenlemeye başlayan devletlerin ayrı ayrı sistemler içerisinde bu suçu değerlendirdikleri görülmüştür. Temel olarak ise beş ayrı sistemin devletlerce uygulandığına görülmüştür.

Bu sistemler:

- 1- Suçu genel yasalar içinde düzenleyen sistem,
- 2- Hava ulaşım sistemini kapsayan yasalar içinde düzenleyen sistem,
- 3- Özel yasalar içinde düzenleyen sistem,
- 4- Terörist eylemleri içine alan bir ceza sistemi içinde düzenleyen sistem,
- 5- Genel ceza hukuku kurallarına göre suçu cezalandıran sistem

Başta Amerika olmak üzere İngiltere, İsrail, Japonya gibi güvenlik konusunda daha tedbirli davranan devletler uçaklara karşı düzenlenen kanun dışı eylemleri hava ulaşım sistemini kapsayan yasalar içinde düzenlemişlerdir. Bunun yanında Fransa, Avusturya, Meksika gibi devletler genel yasalar içinde, Almanya, İsviçre gibi devletlerse genel ceza yasaları içinde bu suçları düzenlemişlerdir. Küba ve Eski Sovyetler Birliği ise özel yasalar çıkartarak önlemler almayı tercih etmiş az sayıdaki devletlerden ikisi olarak görülmektedir.

Sivil havacılık güvenliğine karşı girişilen kanun dışı eylemler Türkiye'de ise hem ceza kanunu hem de hava ulaşım sistemini kapsayan yasalar içinde düzenlenmektedir.

3.7.Sivil Havacılık İlgili Uluslar Arası Düzenlemeleri

Hava sahası, hava hukukuna göre, ulusal hava sahası ve uluslararası hava sahası olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Uygulanan uluslararası hukuka göre, devletlerin hava sahası, bu devletlerin egemenliği altında bulunan kara ülkesi ile

buna bitişik olarak yer alan iç suların ve karasularının üzerinde bulunan hava sahasını kapsamıştır.(Pazarcı, 2007: s.294.) Bu alanda uygulanan hukuksal rejim ise, ülke devletinin tam ve münhasır egemenliğinin kabulüne dayanmaktadır. Bu durum, hem ulusal yasalarla hem de ikili ve çok taraflı anlaşmalarla kabul edilmiş bulunmaktadır ve artık ülke devletinin hava sahası üzerindeki egemenliği tartışılmaz bir yapılageliş kuralı niteliğine sahip olmuştur(Akipek, 1950, s.106).

Uluslararası hava sahası ise, bir devletin ulusal hava sahası dışında kalan alanları kapsamaktadır. (Pazarcı, 2007: s.193.)Ancak, hava sahasının bu alanı uluslararası hava hukuku bakımından sorunlara, çeşitli anlaşmazlıklara neden olmuştur. Özellikle uçak kaçırma ve uçaklara karşı düzenlenen eylemlerde suçluların cezalandırılması konularında yargı hakkının hangi devlete ait olacağı sorunu birçok uluslararası sözleşmenin temel nedenini oluşturmuştur.

Ancak uçak kaçırmalara ve uçaklara karşı girişilen kanunsuz eylemlere yönelik uluslararası anlaşmalardan önce uluslararası hava hukukunu düzenleyen çok taraflı anlaşmalara bakmak daha yararlı olacağı bilinmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YAPILAN ÇALIŞMANIN İSTATİSTİKSEL VERİLERİ

4.1. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini İstanbul ilinde bulunan 203 hava yolunu tercih eden halktan oluşturmaktadır. Basit tesadüfi örnekleme yoluyla 203 kişi seçilmiş ve kişilere geliştirilen bir anket uygulanmıştır.

4.2. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmada kullanılan veri toplama aracına araştırmaya katılan bireylerin doğru ve içten cevap verdikleri kabul edilmektedir

4.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma İstanbul ilinde bulunan 203 havayolunu tercih eden halktan elde edilen verilerle sınırlıdır.

Veri toplama yöntemlerinden anketin sınırlılıkları bu çalışma için de geçerlidir. Anket araştırmalarında evren, örneklem seçimi ve ölçme hatalarının bu araştırma içinde olabileceği düşünülmelidir.

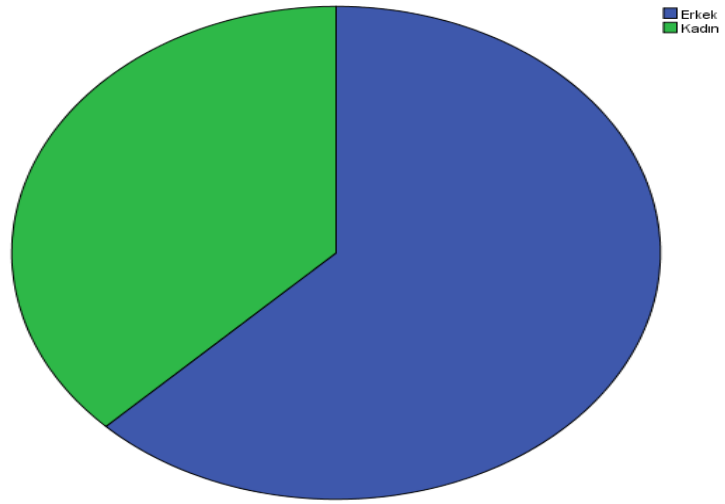
4.4. Araştırmada Kullanılan Anket İle İlgili Genel Bilgiler

Araştırma konusu kapsamında geniş bir literatür taraması yapılarak kullanılacak frekanslar ve yüzdeler tespit edilmiştir. Daha sonra bu anketler SPSS 16 programında uygulanmış olan anketler uyarlanarak Türkçe'ye çevrilmiş uygulama sonucunda bazı ifadelerde değişiklik yapılarak nihai anket formu hazırlanmıştır.

4.5. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Bulgular

Tablo 1: Cinsiyetiniz

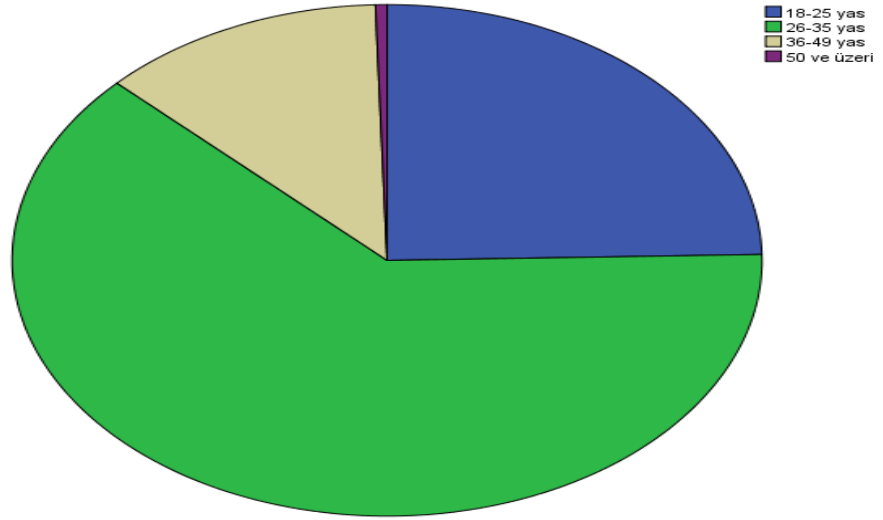
	Frekans	Yüzde
Erkek	127	62,6
Kadın	76	37,4
Toplam	203	100,0

Tabloda yer alan sorulara cevap veren kişilerden 127'si erkek, 76'sı kadın olmak üzere 203 kişi mevcuttur. Yüzde oranlarına bakıldığında erkek %62,6, kadın 37,4 dür.

Tablo 2: Yaşınız

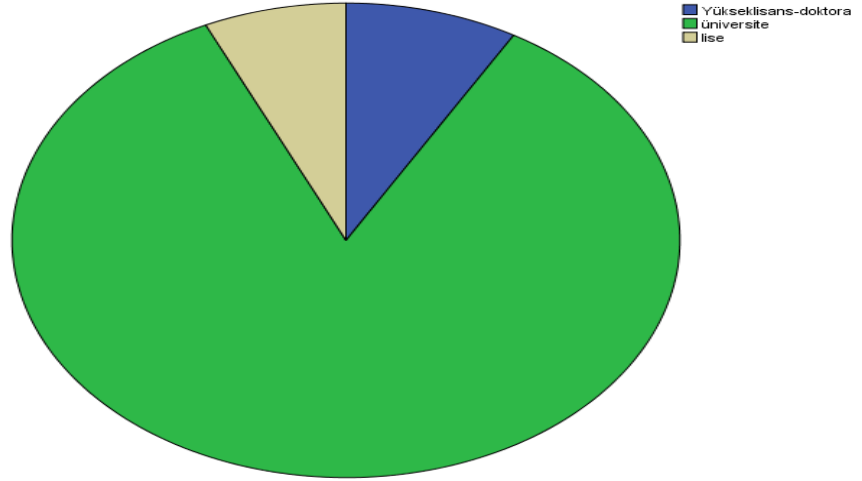
	Frekans	Yüzde
18-25 yas	50	24,6
26-35 yas	127	62,6
36-49 yas	25	12,3
40 ve üzeri	1	0,5
Toplam	203	100,0

Ankete katılan ; 18-25 yaş arası kişi sayısı 50, 26-35 yaş arası kişi sayısı 127, 36-49 yaş arası kişi sayısı 25, 50 ve üzeri yaş grubunda 1 kişi olmak üzere toplam 203 kişi mevcuttur. Tabloda 18-25 yaş arası, 26-35 yaş arası 127,36-49 yaş arası 25, 50 ve üzeri ise 1 kişi olmak üzere toplam 203 kişiden oluşmaktadır. tabloya göre 18-25 yaş arası %24,6, 26-35,yaş arası %62,6, 36-49 yaş arası %12,3,50 ve üzeri %0,5 'i oluşturmaktadır.

Tablo 3: Öğrenim Durumunuz

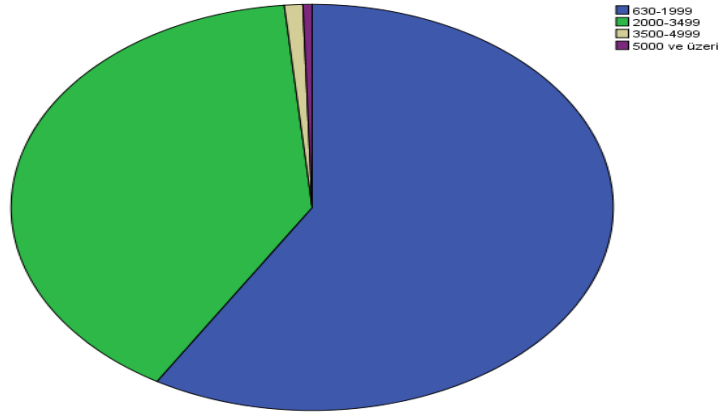
	Frekans	Yüzde
Yüksek lisans-doktora	17	8,4
Üniversite	172	84,7
Lise	14	6,9
Toplam	203	100,0

Anketi cevaplayan kişiler, Yüksek lisans-doktora yapanlar 17, üniversiteye gidenler 172, lisede eğitim görenler 14 olmak üzere toplam 203 kişiden oluşmaktadır. Tabloya göre Yüksek lisans-doktora yapanlar %8,4, üniversite eğitimi görenler %84,7, lise eğitimi alanlar %6,9 'u oluşturmaktadır.

Tablo 4: Aylık Geliriniz

	Frekans	Yüzde
630-1999	119	58,6
2000-3499	81	39,9
3500-4999	2	1,0
5000 ve üzeri	1	0,5
Toplam	203	100,0

Anketi cevaplayan ve aylık geliri 630-1999 TL arası 119, 2000-3499 TL arası 81, 3500-4999 TL arası 2, 5000 TL ve üzeri 1 kişi olmak üzere toplam 203 kişi mevcuttur. Tabloya göre 630-1999 TL arası %58,6, 2000-3499 TL arası 81, 3500-4999 TL arası üzere %1, 5000 TL ve üzeri 0,5%'den oluşmaktadır.

4.6. Katılımcıların Sorulara Verdikleri Cevaba Göre Bulgular

Tablo 5: Özel güvenlik eğitiminin Meslek Yüksek Okulları vasıtasıyla verilmesi, özel güvenlik hizmetinin verimlilik ve etkinliğini artırmaktadır.

	Frekans	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	8	3,9
Katılmıyorum	17	8,4
Fikrim yok	14	6,9
Katılıyorum	149	73,4
Kesinlikle katılıyorum	15	7,4
Toplam	203	100,0

Özel güvenlik eğitiminin Meslek Yüksek Okulları vasıtasıyla verilmesi, özel güvenlik hizmetinin verimlilik ve etkinliğini artırmaktadır sorusu için; kesinlikle katılmıyorum diyen kişi sayısı 8, katılmıyorum diyen kişi sayısı 17, fikrim yok diyen kişi sayısı 14, katılıyorum diyen kişi sayısı 149, kesinlikle katılıyorum diyen kişi sayısı ise 15'dir. Toplamda 203 kişi bu soruyu cevaplamıştır. Tabloya göre soruya cevap verenlerin kesinlikle katılmıyorum diyenler %3,9, katılmıyorum diyenler %8,4, fikrim yok diyenler %6,9, katılıyorum diyenler %73,4 ve kesinlikle katılıyorum diyenler %7,4'ü oluşturmaktadır.

Tablo 6: Eğitici personel, eğitimde kullanılan araç ve gereci etkili bir şekilde kullanma konusunda yeterlidir.

	Frekans	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	4	2,0
Katılmıyorum	14	6,9
Fikrim yok	21	10,3
Katılıyorum	149	73,4
Kesinlikle katılıyorum	15	7,4
Toplam	203	100,0

Eğitici personel, eğitimde kullanılan araç ve gereci etkili bir şekilde kullanma konusunda yeterlidir sorusu için; kesinlikle katılmıyorum diyen kişi sayısı 4, katılmıyorum diyen kişi sayısı 14, fikrim yok diyen kişi sayısı 21, katılıyorum diyen kişi sayısı 149, kesinlikle katılıyorum diyen kişi sayısı 15'dir. Toplamda 203 kişi bu soruya cevap vermiştir. Tabloya göre soruya cevap verenlerin kesinlikle katılmıyorum diyenler %2,0, katılmıyorum diyenler %6,9, fikrim yok diyenler %10,3, katılıyorum diyenler %73,4 ve kesinlikle katılıyorum diyenler %7,4'ü oluşturmaktadır.

Tablo 7: Özel güvenlik eğitim seviyesi yapılan hizmetin gereklerine uygundur.

	Frekans	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	4	2,0
Katılmıyorum	6	3,0
Fikrim yok	19	9,4
Katılıyorum	153	75,4
Kesinlikle katılıyorum	21	10,3
Toplam	203	100,0

Özel güvenlik eğitim seviyesi yapılan hizmetin gereklerine uygundur sorusu için; kesinlikle katılmıyorum diyen kişi sayısı 4, katılmıyorum diyen kişi sayısı 6, fikrim yok diyen kişi sayısı 19, katılıyorum diyen kişi sayısı 153, kesinlikle katılıyorum diyen kişi sayısı 21'dir. Toplamda 203 kişi bu soruya cevap vermiştir. Tabloya göre soruya cevap verenlerden kesinlikle katılmıyorum diyenler %2,0, katılmıyorum diyenler %3,0, fikrim yok diyenler %9,4, katılıyorum diyenler %75,4 ve kesinlikle katılıyorum diyenler %10,3'ü oluşturmaktadır.

Tablo 8: Özel güvenlik eğitimi vermek üzere kurulan Meslek Yüksek Okullarının yaygınlaşması Türkiye ve sektör açısından iyi bir gelişmedir.

	Frekans	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	4	2,0
Katılmıyorum	8	3,9
Fikrim yok	11	5,4
Katılıyorum	153	75,4
Kesinlikle katılıyorum	27	13,3
Toplam	203	100,0

Özel güvenlik eğitimi vermek üzere kurulan Meslek Yüksek Okullarının yaygınlaşması Türkiye ve sektör açısından iyi bir gelişmedir sorusu için; kesinlikle katılmıyorum diyen kişi sayısı 4, katılmıyorum diyen kişi sayısı 8, fikrim yok diyen kişi sayısı 11, katılıyorum diyen kişi sayısı 153, kesinlikle katılıyorum diyen kişi sayısı 27'dir. Toplamda 203 kişi bu soruya cevap vermiştir. Tabloya göre soruya cevap verenlerden kesinlikle katılmıyorum diyenler %2,0, katılmıyorum diyenler %3,9, fikrim yok diyenler %5,4, katılıyorum diyenler %75,4 ve kesinlikle katılıyorum diyenler %13,3'ü oluşturmaktadır.

Tablo 9: Özel güvenlik eğitimlerinde, yöneticilere ayrı bir eğitim verilmesi daha yararlı olacaktır.

	Frekans	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	8	3,9
Katılmıyorum	12	5,9
Fikrim yok	2	1,0
Katılıyorum	166	81,8
Kesinlikle katılıyorum	15	7,4
Toplam	203	100,0

Özel güvenlik eğitimlerinde, yöneticilere ayrı bir eğitim verilmesi daha yararlı olacaktır sorusu için; kesinlikle katılmıyorum diyen kişi sayısı 8, katılmıyorum diyen kişi sayısı 12, fikrim yok diyen kişi sayısı 2, katılıyorum diyen kişi sayısı 166, kesinlikle katılıyorum diyen kişi sayısı 15'dir. Toplamda 203 kişi bu soruya cevap vermiştir. Tabloya göre soruya cevap verenlerden kesinlikle katılmıyorum diyenler %3,9, katılmıyorum diyenler %5,9, fikrim yok diyenler %1,0, katılıyorum diyenler %81,8 ve kesinlikle katılıyorum diyenler %7,4'u oluşturmaktadır.

Tablo 10: Hava yoluyla yolcuğu tercih ederim.

	Frekans	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	7	3,4
Katılmıyorum	16	7,9
Fikrim yok	12	5,9
Katılıyorum	160	78,8
Kesinlikle katılıyorum	8	3,9
Toplam	203	100,0

Hava yoluyla yolcuğu tercih ederim sorusu için; kesinlikle katılmıyorum diyen kişi sayısı 7, katılmıyorum diyen kişi sayısı 16, fikrim yok diyen kişi sayısı 12, katılıyorum diyen kişi sayısı 160, kesinlikle katılıyorum diyen kişi sayısı 8'dir. Toplamda 203 kişi bu soruya cevap vermiştir. Tabloya göre soruya cevap verenlerden kesinlikle katılmıyorum diyenler %3,4, katılmıyorum diyenler %7,9, fikrim yok diyenler %5,9, katılıyorum diyenler %78,8 ve kesinlikle katılıyorum diyenler %3,9'u oluşturmaktadır.

Tablo 11: Hava yoluyla yolcuğu daha güvenli bulmaktayım.

	Frekans	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	10	4,9
Katılmıyorum	31	15,3
Fikrim yok	9	4,4
Katılıyorum	135	66,5
Kesinlikle katılıyorum	18	8,9
Toplam	203	100,0

Hava yoluyla yolcuğu daha güvenli bulmaktayım sorusu için; kesinlikle katılmıyorum diyen kişi sayısı 10, katılmıyorum diyen kişi sayısı 31, fikrim yok diyen kişi sayısı 9, katılıyorum diyen kişi sayısı 135, kesinlikle katılıyorum diyen kişi sayısı 18'dir. Toplamda 203 kişi bu soruya cevap vermiştir. Tabloya göre soruya cevap verenlerden kesinlikle katılmıyorum diyenler %4,9, katılmıyorum diyenler %15,3, fikrim yok diyenler %4,4, katılıyorum diyenler %66,5 ve kesinlikle katılıyorum diyenler %8,9'u oluşturmaktadır.

Tablo 12: Sivil havacılık güvenliğini yeterli bulmaktayım

	Frekans	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	22	10,8
Katılmıyorum	34	16,7
Fikrim yok	15	7,4
Katılıyorum	116	57,1
Kesinlikle katılıyorum	16	7,9
Toplam	203	100,0

Hava yolcuğunda gereken tedbirler alınmaktadır sorusu için; kesinlikle katılmıyorum diyen kişi sayısı 22, katılmıyorum diyen kişi sayısı 34, fikrim yok diyen kişi sayısı 15, katılıyorum diyen kişi sayısı 116, kesinlikle katılıyorum diyen kişi sayısı 16'dir. Toplamda 203 kişi bu soruya cevap vermiştir. Tabloya göre soruya cevap verenlerden kesinlikle katılmıyorum diyenler %10,8, katılmıyorum diyenler %16,7, fikrim yok diyenler %7,4, katılıyorum diyenler %57,1 ve kesinlikle katılıyorum diyenler %7,9'u oluşturmaktadır.

Tablo 13: Sivil havacılık eğitimi konusunda yeterli eğitim verildiğini düşünmekteyim

	Frekans	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	6	3,0
Katılmıyorum	26	12,8
Fikrim yok	19	9,4
Katılıyorum	130	64,0
Kesinlikle katılıyorum	22	10,8
Toplam	203	100,0

Hava yolu yolcuğunda gereken güvenlik önemleri alınmaktadır sorusu için; kesinlikle katılmıyorum diyen kişi sayısı 6, katılmıyorum diyen kişi sayısı 26, fikrim yok diyen kişi sayısı 19, katılıyorum diyen kişi sayısı 130, kesinlikle katılıyorum diyen kişi sayısı 22'dir. Toplamda 203 kişi bu soruya cevap vermiştir. Tabloya göre soruya cevap verenlerden kesinlikle katılmıyorum diyenler %3,0, katılmıyorum diyenler %12,8, fikrim yok diyenler %9,4, katılıyorum diyenler %64,0 ve kesinlikle katılıyorum diyenler %10,8'i oluşturmaktadır.

Tablo 14: Hava limanı güvenliği açısından gerekli ekipmanların bulunduğuna inanmaktayım.

	Frekans	Yüzde
Katılmıyorum	3	1,5
Fikrim yok	11	5,4
Katılıyorum	166	81,8
Kesinlikle katılıyorum	23	11,3
Toplam	203	100,0

Hava yoluyla yolculukta gerekli ekipmanların bulunduğuna inanmaktayım sorusu için; katılmıyorum diyen kişi sayısı 3, fikrim yok diyen kişi sayısı 11, katılıyorum diyen kişi sayısı 166, kesinlikle katılıyorum diyen kişi sayısı 23'dür. Toplamda 203 kişi bu soruya cevap vermiştir. Tabloya göre soruya cevap verenlerden, katılmıyorum diyenler %1,5, fikrim yok diyenler %5,4, katılıyorum diyenler %81,8 ve kesinlikle katılıyorum diyenler %11,3'ü oluşturmaktadır.

Tablo 15: Eğitici personel konusunda gereken eğitimler yeterlidir.

	Frekans	Yüzde
Katılmıyorum	3	1,5
Fikrim yok	13	6,4
Katılıyorum	156	76,8
Kesinlikle katılıyorum	31	15,3
Toplam	203	100,0

Eğitici personel konusunda gereken eğitimler yeterlidir sorusu için; katılmıyorum diyen kişi sayısı 3, fikrim yok diyen kişi sayısı 13, katılıyorum diyen kişi sayısı 156, kesinlikle katılıyorum diyen kişi sayısı 31'dir. Toplamda 203 kişi bu soruya cevap vermiştir. Tabloya göre soruya cevap verenlerden, katılmıyorum diyenler %1,5, fikrim yok diyenler %6,4, katılıyorum diyenler %76,8 ve kesinlikle katılıyorum diyenler %15,3'ü oluşturmaktadır.

Tablo 16:Özel güvenlik şirketlerinin yöneticileri; etkin yönetici özelliklerine sahiptir.

	Frekans	Yüzde
Katılmıyorum	6	3,0
Fikrim yok	2	1,0
Katılıyorum	162	79,8
Kesinlikle katılıyorum	33	16,3
Toplam	203	100,0

Özel güvenlik şirketlerinin yöneticileri; etkin yönetici özelliklerine sahiptir sorusu için; katılmıyorum diyen kişi sayısı 6, fikrim yok diyen kişi sayısı 2, katılıyorum diyen kişi sayısı 162, kesinlikle katılıyorum diyen kişi sayısı 33'dür. Toplamda 203 kişi bu soruya cevap vermiştir. Tabloya göre soruya cevap verenlerden, katılmıyorum diyenler %3,0, fikrim yok diyenler %1,0, katılıyorum diyenler %79,8 ve kesinlikle katılıyorum diyenler %16,3'ü oluşturmaktadır.

Tablo 17: Ülkemizde artan terör olayları; özel güvenlik hizmetlerinin gerekliliğini arttırmıştır.

	Frekans	Yüzde
Katılmıyorum	6	3,0
Fikrim yok	1	0,5
Katılıyorum	156	76,8
Kesinlikle katılıyorum	40	19,7
Toplam	203	100,0

Ülkemizde artan terör olayları; özel güvenlik hizmetlerinin gerekliliğini arttırmıştır sorusu için; katılmıyorum diyen kişi sayısı 6, fikrim yok diyen kişi sayısı 1, katılıyorum diyen kişi sayısı 156, kesinlikle katılıyorum diyen kişi sayısı 40'dır. Toplamda 203 kişi bu soruya cevap vermiştir. Tabloya göre soruya cevap verenlerden, katılmıyorum diyenler %3,0, fikrim yok diyenler %0,5, katılıyorum diyenler %76,8 ve kesinlikle katılıyorum diyenler %19,7'sini oluşturmaktadır.

Tablo 18: Özel güvenlik hizmetlerinin Türkiye'de ihtiyaçlara cevap vermekten uzak olduğunu düşünüyorum.

	Frekans	Yüzde
Katılmıyorum	3	1,5
Fikrim yok	18	8,9
Katılıyorum	136	67,0
Kesinlikle katılıyorum	46	22,7
Toplam	203	100,0

Özel güvenlik hizmetlerinin Türkiye'de ihtiyaçlara cevap vermekten uzak olduğunu düşünüyorum sorusu için; katılmıyorum diyen kişi sayısı 3, fikrim yok diyen kişi sayısı 18, katılıyorum diyen kişi sayısı 136, kesinlikle katılıyorum diyen kişi sayısı 46'dır. Toplamda 203 kişi bu soruya cevap vermiştir. Tabloya göre soruya cevap verenlerden, katılmıyorum diyenler %1,5, fikrim yok diyenler %8,9, katılıyorum diyenler %67,0 ve kesinlikle katılıyorum diyenler %22,7'sini oluşturmaktadır.

Tablo 19: Güvenlik hizmeti satın alan kurumlar; güvenlik hizmeti veren firmalardan görev tanımı dışı hizmetler beklemektedirler.

	Frekans	Yüzde
Fikrim yok	14	6,9
Katılıyorum	158	77,8
Kesinlikle katılıyorum	31	15,3
Toplam	203	100,0

Güvenlik hizmeti satın alan kurumlar; güvenlik hizmeti veren firmalardan görev tanımı dışı hizmetler beklemektedirler sorusu için; fikrim yok diyen kişi sayısı 14, katılıyorum diyen kişi sayısı 158, kesinlikle katılıyorum diyen kişi sayısı 31'dir. Toplamda 203 kişi bu soruya cevap vermiştir. Tabloya göre soruya cevap verenlerden, fikrim yok diyenler %6,9, katılıyorum diyenler %77,8 ve kesinlikle katılıyorum diyenler %15,3'ü oluşturmaktadır.

Tablo 20: Özel güvenlik hizmeti veren kurumların yeterlik açısından eşit olduklarını düşünüyorum.

	Frekans	Yüzde
Katılmıyorum	2	1,0
Fikrim yok	11	5,4
Katılıyorum	164	80,8
Kesinlikle katılıyorum	26	12,8
Toplam	203	100,0

Özel güvenlik hizmeti veren kurumların yeterlik açısından eşit olduklarını düşünüyorum sorusu için; katılmıyorum diyen kişi sayısı 2, fikrim yok diyen kişi sayısı 11, katılıyorum diyen kişi sayısı 164, kesinlikle katılıyorum diyen kişi sayısı 26'dır. Toplamda 203 kişi bu soruya cevap vermiştir. Tabloya göre soruya cevap verenlerden, katılmıyorum diyenler %1,0, fikrim yok diyenler %5,4, katılıyorum diyenler %80,8 ve kesinlikle katılıyorum diyenler %12,8'sini oluşturmaktadır.

Tablo 21: Özel güvenlik personelinin bazı özel kişilik özelliklerine sahip olmaları gerekmektedir.

	Frekans	Yüzde
Katılmıyorum	3	1,5
Fikrim yok	8	3,9
Katılıyorum	147	72,4
Kesinlikle katılıyorum	45	22,2
Toplam	203	100,0

Özel güvenlik personelinin bazı özel kişilik özelliklerine sahip olmaları gerekmektedir sorusu için; katılmıyorum diyen kişi sayısı 3, fikrim yok diyen kişi sayısı 8, katılıyorum diyen kişi sayısı 147, kesinlikle katılıyorum diyen kişi sayısı 45'dir. Toplamda 203 kişi bu soruya cevap vermiştir. Tabloya göre soruya cevap verenlerden, katılmıyorum diyenler %1,5, fikrim yok diyenler %3,9, katılıyorum diyenler %72,4 ve kesinlikle katılıyorum diyenler %22,2'sini oluşturmaktadır.

Tablo 22: Güvenlik hizmetinin yerine getirilebilmesi için silah kullanmaya kadar varan çeşitli zor kullanma yollarından yararlanılmalıdır.

	Frekans	Yüzde
Katılmıyorum	3	1,5
Fikrim yok	7	3,4
Katılıyorum	164	80,8
Kesinlikle katılıyorum	29	14,3
Toplam	203	100,0

Güvenlik hizmetinin yerine getirilebilmesi için silah kullanmaya kadar varan çeşitli zor kullanma yollarından yararlanılmalıdır sorusu için; katılmıyorum diyen kişi sayısı 3, fikrim yok diyen kişi sayısı 7, katılıyorum diyen kişi sayısı 164, kesinlikle katılıyorum diyen kişi sayısı 29'dur. Toplamda 203 kişi bu soruya cevap vermiştir. Tabloya göre soruya cevap verenlerden, katılmıyorum diyenler %1,5, fikrim yok diyenler %3,4, katılıyorum diyenler %80,8 ve kesinlikle katılıyorum diyenler %14,3'ü oluşturmaktadır.

Tablo 23: Güvenlik hizmeti veren firma/kurumda yaşanabilecek herhangi bir asayiş olayında seve seve her türlü riski göze alabilir.

	Frekans	Yüzde
Katılmıyorum	7	3,4
Fikrim yok	18	8,9
Katılıyorum	141	69,5
Kesinlikle katılıyorum	37	18,2
Toplam	203	100,0

Güvenlik hizmeti verdiğim firma/kurumda yaşanabilecek herhangi bir asayiş olayında seve seve her türlü riski göze alabilirim sorusu için; katılmıyorum diyen kişi sayısı 7, fikrim yok diyen kişi sayısı 18, katılıyorum diyen kişi sayısı 141, kesinlikle katılıyorum diyen kişi sayısı 37'dir. Toplamda 203 kişi bu soruya cevap vermiştir. Tabloya göre soruya cevap verenlerden, katılmıyorum diyenler %3,4, fikrim yok diyenler %8,9, katılıyorum diyenler %69,5 ve kesinlikle katılıyorum diyenler %18,2'sini oluşturmaktadır.

Tablo 24: Özel Güvenlik Görevlileri 5188 sayılı yasanın 7. Maddesinde sayılan yetkilerinin neler olduğunu, nasıl davranılacağını ve kullanma şartlarını kavramışlardır.

	Frekans	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	5	2,5
Fikrim yok	3	1,5
Katılıyorum	164	80,8
Kesinlikle katılıyorum	31	15,3
Toplam	203	100,0

Özel Güvenlik Görevlileri 5188 sayılı yasanın 7. Maddesinde sayılan yetkilerinin neler olduğunu, nasıl davranılacağını ve kullanma şartlarını kavramışlardır sorusu için; kesinlikle katılmıyorum diyen kişi sayısı 5, fikrim yok diyen kişi sayısı 3, katılıyorum diyen kişi sayısı 164, kesinlikle katılıyorum diyen kişi sayısı 31'dir. Toplamda 203 kişi bu soruya cevap vermiştir. Tabloya göre soruya cevap verenlerden, kesinlikle katılmıyorum diyenler %2,5, fikrim yok diyenler %1,5, katılıyorum diyenler %80,8 ve kesinlikle katılıyorum diyenler %15,3'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 25: Özel Güvenlik Hizmetlerinin başarılı bir şekilde sunulması ve sunulan hizmetlerin kalitesinin artırılması için hizmetin yürütüleceği alana göre personel seçimine önem verilmelidir.

	Frekans	Yüzde
Katılmıyorum	1	0,5
Fikrim yok	10	4,9
Katılıyorum	175	86,2
Kesinlikle katılıyorum	17	8,4
Toplam	203	100,0

Özel Güvenlik Hizmetlerinin başarılı bir şekilde sunulması ve sunulan hizmetlerin kalitesinin artırılması için hizmetin yürütüleceği alana göre personel seçimine önem verilmelidir sorusu için; katılmıyorum diyen kişi sayısı 1, fikrim yok diyen kişi sayısı 10, katılıyorum diyen kişi sayısı 175, kesinlikle katılıyorum diyen kişi sayısı 17'dir. Toplamda 203 kişi bu soruya cevap vermiştir. Tabloya göre soruya cevap verenlerden, katılmıyorum diyenler %,0,5 fikrim yok diyenler %4,9, katılıyorum diyenler %86,2 ve kesinlikle katılıyorum diyenler %8,4'ü oluşturmaktadır.

SONUÇ

Devletlerin tarihi gelişiminde güvenlik ihtiyacı her zaman en önde gelen gereksinimlerden biridir. Toplumun güvenliğini sağlanmadan diğer ihtiyaçların karşılanması mümkün değildir.

Özel güvenlik eğitiminde yaşanan sorunlara bilimsel bir yaklaşım getiren bu araştırma neticesinde, tespit edilen eksiklik ve aksaklıkların belirlenmesi ve bunların çözümüne yönelik bir takım çözüm önerileri sunulmasına çalışılmış, ayrıca ülkemizdeki özel güvenlik eğitim hizmetlerine bir oranda katkıda bulunulmuştur.

Özel Güvenlik sektöründe meydana gelen hızlı büyüme ve gelişmelerin daha sağlıklı bir zemine oturtulması ve düzenlenmesi için bu tür çalışmalara önemle ihtiyaç vardır. İlk olarak 1981 yılında çıkarılan 2495 sayılı kanun ve 2004 yılında çıkarılan 5188 sayılı özel güvenlik hizmetlerine dair kanun sektörün ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır. Bugünkü resmi verilere göre Özel Güvenlik kimlik belgesi sahibi olan yaklaşık 600 bin kişi bulunmaktadır. Bu denli büyük bir sektörün idare edilmesi uzmanlık ve profesyonellik gerektiren konulardır. Bu personelin büyük bir bölümü 600 adet Özel Güvenlik Eğitim kurumlarında çok az kısmı ise 30 civarında Meslek Yüksekokullarının Özel Güvenlik ve Koruma Programlarında yetişmektedir. Özel Güvenlik Eğitim kurumlarında 120 saatlik bir eğitim verilmekteyken Meslek Yüksekokullarının Özel Güvenlik ve Koruma Programlarında 2 yıl eğitim almaktadırlar. Bu açıdan Türkiye'deki Meslek Yüksekokullarında Özel Güvenlik ve Koruma Programlarının sayısının artırılmasıyla birlikte bu okullardan mezun olan Özel Güvenlik Görevlilerinin sayısının da yükseltilmesi ve görev yapan Güvenlikçilerin uzmanlaştırılması acil önem arz etmektedir.

Havacılık sektörü son yıllarda ülkemizde ve dünya da çok hızlı büyüyen bir sektör haline gelmiştir. Sivil havacılığa yapılan saldırılar, bu alanda ulusal ve uluslararası düzenlemelerin yapılmasına sebebiyet vermiştir. Bu açıdan Sivil Havacılıkta görev yapan güvenlik görevlilerinin uzman güvenlikçilerden oluşması ve bu kişilerin ciddi bir eğitim alması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

Ali Kuyaksil, Osman Akçay, “Türkiye’de Meslekleşme Olgusu Olarak Özel Güvenlik Hizmeti”, Polis ve Sosyal Bilimler Dergisi, cilt 3, sayı 2, Ekim 2005,

Wolfgang Heisenberg Bedrohungsperzeption, Friedens- und Sicherheitsverständnis als Grundlage politischen Handelns, Wolfgang Heisenberg/Dieter S. Lutz (Ed.),,,Sicherheitspolitik Kontrovers, Bundeszentrale für politische Bildung, Schriftenreihe Band 291/I, Bonn, 1990.

Theodore, M. Becker, “The Place Of Private Police In Society: An Area Of Research For The Social Sciences”, University Of Colifornia Pres,1974,

Robert Jackson, George Sorensen “*Methodological Debates* ”, Introduction to International Relations Theories and Approaches (üçüncü basım) içinde, New York: Oxford University Press., 2007.

Musa Tiyek, “Özel ve Gönüllü Güvenliğin Türk Güvenlik Sistemine Katkısı”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2001

Filiz, Orhan, (2006), *Türkiye’de Özel Güvenlik Yönetimi*, Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi İ.İ.B.F. Kamu Yönetimi Bölümü, Malatya.

İhsan D. Dağı, “*Normatif Yaklaşımlar: Adalet, Eşitlik ve İnsan Hakları* ” , Der. Atilla Eralp, Devlet, Sistem ve Kimlik, İstanbul, İletişim, 1996, ss. 185-226.

Güven ŞEKER, “ Özel Güvenliğin Dünyadaki ve Türkiye’deki Görünümü”, Akademik Bakış Dergisi, yıl 2, sayı 5

Ö. Nihat Dönmez, “Kamu Güvenliğinin Etkinliği Açısından Türkiye’de Özel Güvenlik ve Özel Dedektiflik”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli, 2007

Eyüp Şahin, “Özel Güvenlik Teşkilatı, Halk Tarafından Benimsenme Hususunda Geçmişimizdeki Özel Bekçi Teşkilatını Yakalayabilir mi ?”, II. Özel Güvenlik Sempozyumu, Kocaeli, 2005.

Ali Şafak, “Türkiye’de Özel Güvenlik Şirketi Kurma Girişimleri ve Yasal Durumu”, Polis Bilimleri Dergisi, Cilt II, Sayı 7-8, Ankara, 2000.

Bahadır Bosna, “Özel Güvenlik Hizmetleri ve Kamu Güvenliğine İlgili

Kanun Kapsamında Bir Bakış”, I. Özel Güvenlik Sempozyumu, Kocaeli, 2004.

¹Şafak Herdem, “Kolluk Gücü ile Özel Güvenliğin Benzer ve Farklı Yönleri, Birbirleriyle İlişkisi ve Kanuni Yetki”, Polis Dergisi, Sayı 41, Ankara,2004

Clifford, D. Shearing, “The Relation Between Public and Private Policing”, Chicago Journals, 1992,

M. Bedri Eryılmaz, Özel Güvenlik Hukuku ve Kişi Hakları,2000.

K.C. Poulin, The Prevention Agency: A Public Safety Model for High Crime Communities in the 21st Century, California, California University of PA Press-Institute for Law & Public Policy, 2004, s. 125

Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik. Resmi Gazete. Sayı:2560607.10.2004 mad:33

Havayolu Ulaştırması Özel İhtisas Komisyonu Raporu, T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Yayın No: DPT:2217-ÖİK:361, Mayıs 1990, s. IV.

<http://www.shgm.gov.tr>. Erişim Tarihi: 12.08.2009.

M. Bahattin Adıgüzel, Hava Hukuku Ve Havacılık Yayınları, THK Matbaası, Ankara, 2000, s.1

Havacılık Ve Türk Hava Kurumu, Türk Hava Kurumu Yayınları, Ankara, 1967,

“İlk Türk Uçucu: “Binfenli Ahmet”, Aviation Türk Dergisi, Sayı 4, İstanbul, 2008, s. 51.

“TekKişilik Transatlantik Uçuş”, Aviation Türk Dergisi, Sayı 4, İstanbul, 2008, s. 52.

CAT III operasyonu olarak adlandırılan aletli alçalma usulü sayesinde uçaklar görüşün hiç olmadığı zamanlarda bile uçuş aletleri yardımıyla güvenle inişlerini gerçekleştirebilmektedirler.

Dipendra Sinha, Deregulation and Liberalisation of the Airline Industry: Asia, Europe, North America and Oceania, Aldershot, UK and Brookfield, USA: Ashgate, 2001, s.3-5.)

Hüseyin Pazarıcı, Uluslararası Hukuk, Turhan Yayınevi, Ankara, 2007, Basım 5, s.294.

Ömer İlhan Akipek, Hava Sahasının Devletler Hukuku Bakımından Durumu, Ankara, 1950, s.106. Ayrıca, Cem Sar ve Seha L. Meray, İzinsiz Giren Yabancı Uçakların Uluslararası Hukuk Açısından Yarattığı Sorunlar, S.B.F.D., Cilt XXVII, sayı 3, s. 7.

2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu (JTGYK)

Resmi Gazete, 15.07.1961 tarih, 10855 sayı numaralı

www.sgk.tsk.tr.- 15.12.2014

2692 Sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu

1580 sayılı Belediye Kanunu

5215 sayılı Belediye kanunu

6831 sayılı Orman Kanunu

485 sayılı Kanun Hükmünde Kararname

178 sayılı Maliye ve Gümrük Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun

4926 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu

5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun

25606 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik

6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu

772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu

442 sayılı Köy Kanunu

1774 sayılı Kimlik bildirme Kanunu

Devlet Planlama Teşkilatı Verileri

2495 sayılı Bazı Kurum ve Kuruluşların Korunması ve Güvenliklerinin Sağlanması Hakkında Kanun

Adli ve Önleme Araması Yönetmeliği

Yakalama ve Gözaltına Alma Yönetmeliği

Can, İlker, *Havacılık Güvenliği Açısından İnsan Kaynakları Yönetimi ve THY*

Teknik A.Ş.'de Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi

Sosyal

Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, İstanbul, 2008

. Havayolu Ulaştırması Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 1990

Aviation Türk Dergisi, 2008

Sivil Havacılığımız Transit Uçuşa Geçti, 2011

Milli Sivil Havacılık Güvenlik Programı, 2009

Ulaştırma Bakanlığı

Merarı, Ariel, "Attacks On Civil Aviation: Trends and Lessons", Paul

Wilkinson and Brian M. Jenkins (Eds.), *Aviation Terrorism and Security*,
y.evi: Portland, 1999.

Ünlü, Sinem, *11 Eylül Olaylarının Uluslararası Sivil Havacılık Güvenliğine*

Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Konya, 2009.

Koni, Hasan S, *Uçaklara Karşı Girişilen Eylemlerin Uluslararası Hukukta*

Doğurduğu Sorunlar, Ankara: Ankara İktisadi ve İdari İlimler Akademisi

Yayımları, 1977

CRS Report for Congress RL34302, 2004